

การบริหารเงินทุนของธนาคารพาณิชย์

การบริหารเงินทุนของธนาคารที่ดีควรมีลักษณะที่มีสภาพคล่อง (Liquidity) อยู่ในระดับพอเหมาะ มีอัตราความเสี่ยงภัยต่ำ (Safety) และในขณะเดียวกันจะต้องสามารถทำผลกำไร (Profitability) เพื่อเป็นผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นของธนาคารในอัตราสูงพอสมควรด้วย

การบริหารเงินทุนเพื่อให้ประสมผลตามที่กล่าวข้างต้น ผู้บริหารของธนาคารจะต้องวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบและปฏิบัติงานด้วยประสิทธิภาพที่ดียิ่ง การบริหารเงินทุน (Funds Management) โดยทั่วไปจะพิจารณาทั้งด้านการดำรงสภาพคล่อง การใหญ่ยืม การลงทุน เงินกู้ยืม เงินกองทุนและกำไรของธนาคารด้วย

การดำรงสภาพคล่อง (Liquidity)

เพื่อให้มีเงินเพียงพอกับการถอนเงินของผู้ฝากและความต้องการเงินกู้ของลูกค้า ธนาคารจะต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง (คือสินทรัพย์ที่เป็นเงินสดและที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสด) ไว้ให้พอเหมาะ (Adequate) โดยในเบื้องต้นธนาคารจะต้องดำรงเงินสดสำรอง (Cash Reserve or Reserve Requirements) ให้มีอัตราส่วนกับเงินฝากตามที่ธนาคารกลางกำหนดไว้ซึ่งเป็นอัตราขั้นต่ำสุด อย่างไรก็ตาม การบริหารงานของธนาคารนั้นปกติธนาคารจะดำรงเงินสดสำรองไว้สูงกว่าอัตราขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อประโยชน์ในการหักบัญชีระหว่างธนาคารและเพื่อไม่ให้การดำเนินงานประจำวันชุลคุชลัก นอกจากนั้น เพื่อเป็นการสำรองไว้สำหรับผู้ฝากที่มาถอนเงินเมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติ เช่น ความต้องการเงินตามฤดูกาลหรือมีเหตุการณ์อันเนื่องมาจากความผันแปรทาง

การเมืองหรือเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงิน ธนาคารจำเป็นต้องมีสินทรัพย์สภาพคล่องไว้อีกจำนวนหนึ่ง สินทรัพย์ที่จะต้องดำรงไว้เป็นเงินสดสำรองและมีสภาพคล่องที่สุดที่จะเป็นคาน้ำเพื่อเผชิญกับการถอนเงินของผู้ฝากได้ทันทีเรียกว่า เงินสำรองขั้นต้น (Primary Reserve) ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วจะเป็นสินทรัพย์ที่เป็นเงินสดและที่มีลักษณะใกล้เคียงเงินสดซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีรายได้ (Non-earning assets) ประกอบไปด้วย¹

- (1) เงินสดในมือ
- (2) เงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
- (3) เงินฝากที่ธนาคารอื่นในประเทศไทย
- (4) รายการเงินสดในระหว่างเรียกเก็บ (Cash items in process of collection) ซึ่งหมายถึงรายการที่ถือเสมือนเงินสดที่อยู่ในระหว่างเรียกเก็บ เช่น เช็คคืน เช็คที่ยังไม่ได้นำไปหักบัญชีหรือเอกสารอื่นใดที่จะต้องจ่ายเมื่อทรงตามอยู่ในระหว่างเรียกเก็บ

แต่นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าไม่ควรจะรวมรายการเงินสดและเงินฝากที่ธนาคารอื่นในประเทศ โดยเหตุผลที่ว่าเงินสำรองขั้นต้นจะต้องเป็นสินทรัพย์ที่เป็นเงินสดหรือสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างแน่นอนและในเวลาอันรวดเร็ว การโอนเงินฝากที่ธนาคารอื่นในประเทศหรือรายการเงินสดในระหว่างเรียกเก็บนั้นไม่แน่นอนว่าจะต้องใช้เวลาอันเท่าใดจึงจะได้เงินมา ซึ่งอาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาสภาพคล่องได้ทันเหตุการณ์²

¹ ประยูร จินดาประดิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี, หน้า 75.

² Roland I. Robinson, The Management of Bank Funds, 2d ed. (New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1962), p. 72.

นอกจากจะจัดให้มีเงินสำรองขั้นต้นไว้เป็นสินทรัพย์สภาพคล่องอันเป็นแนวป้องกันชั้นแรกแล้ว เพื่อเสริมกำลังของสภาพคล่องและเพื่อแสวงรายได้ธนาคารโดยทั่วไปจะจัดให้มีสินทรัพย์อันเป็นแนวป้องกันชั้นที่สองเรียกว่า เงินสำรองชั้นที่สอง (Secondary Reserve) ได้แก่ สินทรัพย์ที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วโดยไม่ขาดทุนหรือขาดทุนแต่น้อย และมีรายได้แต่ไม่สูงนัก ได้แก่

- (1) เงินตราต่างประเทศในมือ
- (2) เงินฝากธนาคารในต่างประเทศ
- (3) หลักทรัพย์รัฐบาล (สำหรับประเทศไทยได้แก่หลักทรัพย์รัฐบาลไทย ส่วนที่ปราศจากภาวะผูกพัน)
- (4) ตัวเงินที่สามารถนำไปขายช่วงลต่อธนาคารแห่งประเทศไทยได้
- (5) ทองคำ
- (6) สำหรับในต่างประเทศที่มีตลาดการเงิน อาจรวมตัวเงินที่พ่อค้ารับรอง (Trade Acceptance) และตัวแลกเงินที่ธนาคารรับรอง (Bank Acceptance) ที่สามารถนำไปขายช่วงลได้

การดำรงสภาพคล่องให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมจะช่วยให้ธนาคารบริหารเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยเมื่อธนาคารมีสภาพคล่องสูงหรือมีเงินส่วนเกินก็จะนำออกไปลงทุนแสวงหารายได้ และเมื่อธนาคารมีสภาพคล่องต่ำจะแสวงหาเงินในราคาถูกลงอย่างไรก็ดี การที่จะบริหารสภาพคล่องให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่ยากที่สุด ถ้าดำรงไว้ผิดพลาดก็จะมีผลกระทบกระเทือนและก่อความยุ่งยากให้แก่ธนาคารได้ กล่าวคือ ถ้าธนาคารดำรงไว้ น้อยเกินกว่าที่จะเผชิญกับการถอนเงินของลูกค้าก็อาจจะทำให้ธนาคาร

1 ประยูร จินดาประคินธุ์, การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี,

ต้องแสวงหาสินทรัพย์สภาพคล่องคว่ำการกู้ยืมเงินโดยเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงหรือต้องขายสินทรัพย์ในราคาที่ขาดทุน และยิ่งกว่านั้นอาจทำให้ธนาคารต้องถูกถอนเงินอย่างรุนแรง (Runs) ได้เมื่อผู้ฝากขาดความมั่นใจในธนาคาร ตรงกันข้าม ถ้าธนาคารดำรงสภาพคล่องไว้ในอัตราสูงก็จะเป็นเครื่องมือถอนรายได้ของธนาคารให้น้อยลง¹

การดำรงสภาพคล่องนั้นโดยทั่วไปจะพิจารณาถึง²

- (1) สภาพคล่องเพื่อการถอนเงินฝาก (Deposit liquidity needs)
- (2) สภาพคล่องเพื่อการให้กู้ยืม (Loan liquidity needs)

กล่าวคือ ความจำเป็นที่ธนาคารจะต้องดำรงสภาพคล่องอาจจะมีไม่มากนักถ้าธนาคารสามารถคาดการณ์การเพิ่มหรือลดลงของเงินฝากและเงินกู้ได้อย่างแน่นอนหรือถ้าปริมาณเงินฝากมีอัตราส่วนเพิ่มหรือลดได้สัดส่วนกับเงินให้กู้ยืม แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะพยากรณ์ได้เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของยอดเงินฝากและเงินให้กู้ยืม การเปลี่ยนแปลงอาจจะเนื่องมาจาก³

- (1) การเคลื่อนไหวของธุรกิจ (Business fluctuations)
- (2) การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล (Seasonal variations)
- (3) การเปลี่ยนแปลงของประชากรในท้องถิ่น (Population changes among areas)
- (4) ภาวะการแข่งขันระหว่างธนาคาร (Competitive Position of banks)

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 53.

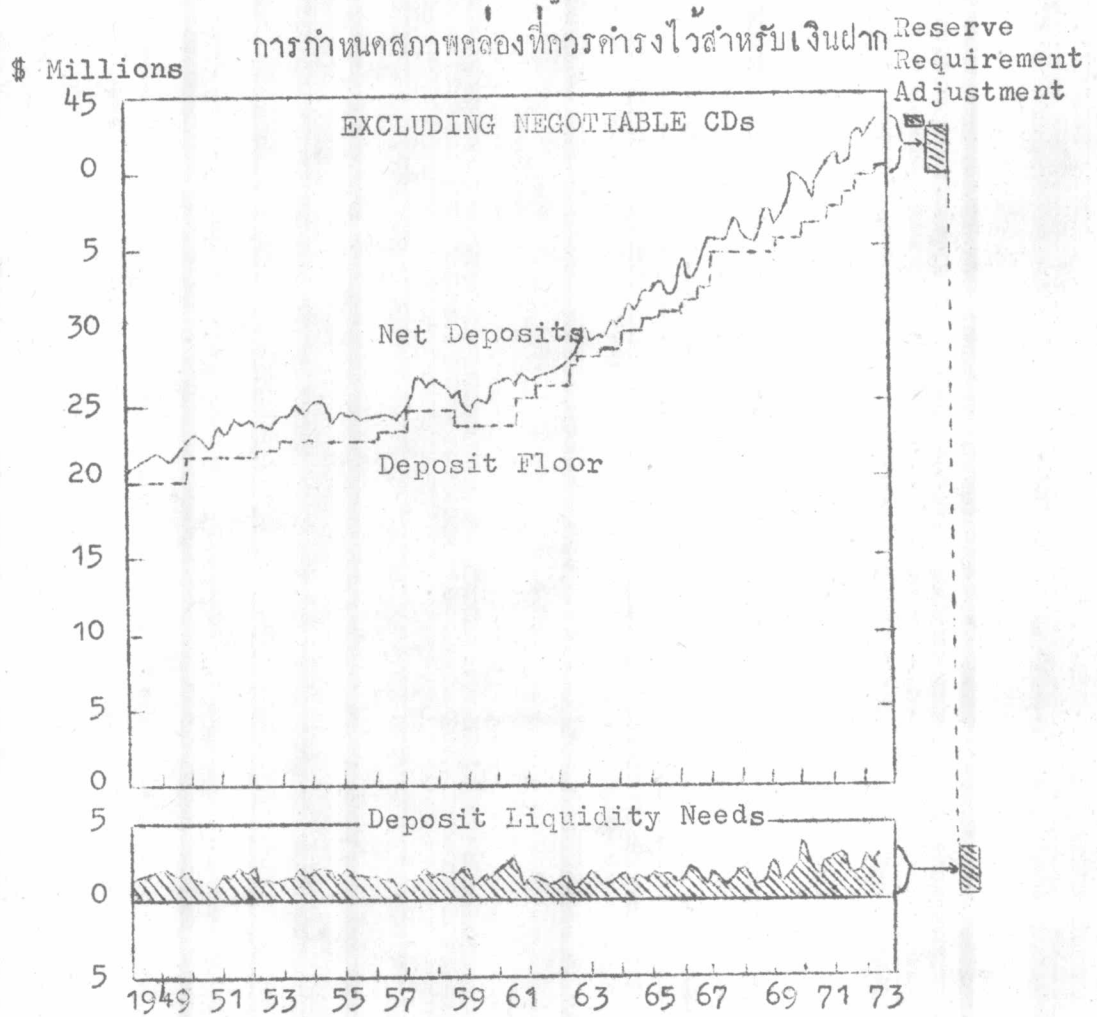
²McKinney and Brown, Management of Bank Funds, p. 163.

³Robinson, The Management of Bank Funds, p. 57.

(5) ฐานะการเงินของประชาชนในท้องถิ่น (Prosperity of depositors)

การกำหนดสภาพคล่องสำหรับเงินฝากนั้น ตามหลักการธนาคารของสหรัฐอเมริกาใช้วิธีคำนวณต่ำสุด (Deposit floor) ที่ประมาณได้ไปหักจากยอดเงินฝากสุทธิ (Net deposit) แล้วปรับปรุงด้วยจำนวนเงินสำรอง¹ จะได้จำนวนสภาพคล่องที่ควรดำรงไว้สำหรับเงินฝาก (Deposit liquidity needs) ดังตัวอย่าง

แผนภูมิที่ 4

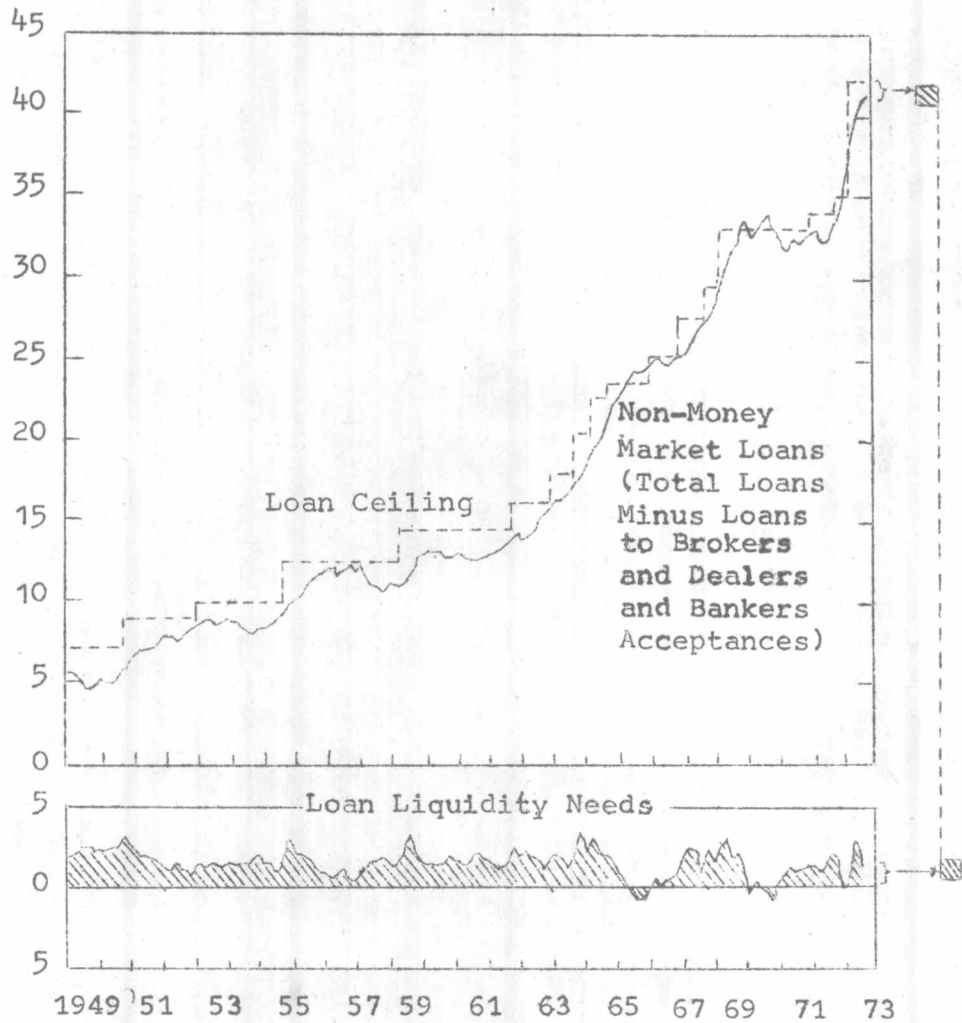
¹McKinney and Brown, Management of Bank Funds, p. 171.

ส่วนการกำหนดสภาพคล่องเพื่อสนองความต้องการของเงินในที่ยุมนั้นอาจใช้วิธีประมาณโดยกำหนดระดับสูงสุดของความต้องการของการขอกู้จากลูกค้าที่จะเพิ่มขึ้นในระยะเวลา 1 ปีเรียกว่า Loan ceiling แล้วหักด้วยความต้องการขอกู้ทั้งหมดโดยไมรวมเงินที่ขอกู้ผ่านนายหน้าการเงินและตราสารที่ธนาคารรับรอง¹ ดังภาพ

แผนภูมิที่ 5

การกำหนดสภาพคล่องที่ควรดำรงไว้สำหรับสนองความต้องการเงินกู้

\$ Millions

¹Ibid., p. 174.

I16649588

ปัญหาสำหรับการบริหารสภาพคล่องก็คือ การวางแผนสำหรับการปฏิบัติงานประจำวันและแผนระยะยาวเพื่อให้การปฏิบัติงานของธนาคารไม่ขัดต่อกฎหมายและยังประโยชน์จากการใช้สินทรัพย์สภาพคล่องให้แก่ธนาคารมากที่สุดรวมทั้งการวางแผนแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อการดำรงสภาพคล่องบกพร่อง

ในการปฏิบัติงานประจำวันนั้น ธนาคารจะต้องดำรงเงินสดสำรองไว้ให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดถ้ามีเงินสำรองส่วนเกิน (Excess Reserve) ก็จะต้องนำไปลงทุนให้ได้รับความปลอดภัยและประโยชน์มากที่สุด ในทางตรงข้าม ถ้าเงินสำรองขาด ธนาคารจะต้องแสวงหาเงินมาชดเชยโดยเสียต้นทุนค่าที่ต่ำที่สุด

มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติไว้ว่า "ให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแต่ละวันเป็นอัตราส่วนกับยอดเงินฝากไม่ต่ำกว่าอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละห้าและไม่เกินกว่าร้อยละห้าสิบ อัตราส่วนที่ดำรงนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดให้ถือเอาส่วนเฉลี่ยตามระยะเวลาไม่น้อยเท่าใดก็ได้ และอาจกำหนดให้ถือเอาหลักทรัพย์รัฐบาลไทยเป็นส่วนหนึ่งของเงินสดสำรองที่พึงดำรงนั้นก็ได้"

ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะกำหนดให้รวมยอดเงินเบิกเกินบัญชีที่ยังมิได้จ่ายไป เข้ากับยอดเงินฝากที่ต้องมีเงินสดสำรองนั้นด้วยก็ได้

การกำหนดตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่การกำหนดอัตราส่วนเงินสดสำรองกับยอดเงินฝากตามความในวรรคแรก และการกำหนดให้รวมยอดเงินที่เบิกเกินบัญชีที่ยังมิได้จ่ายไป เข้ากับยอดเงินฝากตามความในวรรคสอง จะให้ใช้บังคับก่อนสิบห้าวันนับแต่วันประกาศมิได้"

ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในอัตราร้อยละ 7 ของยอดเงินฝากทั้งสิ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทยยอมให้ถือเอา หลักทรัพย์รัฐบาลไทยซึ่งปราศจากภาระผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของเงินสดสำรองได้ไม่เกิน ร้อยละ 4 ของยอดเงินฝาก ทั้งนี้การถือหลักทรัพย์รัฐบาลไทยเป็นส่วนหนึ่งของเงินสด สำรองที่ต่องค่างนั้นมียกข้อยกเว้นอยู่ 2 ประการคือ ประการแรก ธนาคารพาณิชย์มี โอกาสลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความคล่องตัวสูง และประการที่สอง รัฐบาลสามารถกู้ยืม เงินจำนวนมากได้จากประชาชน¹

เงินสดสำรองที่จะต่องค่างนั้นใช้วิธีถัวเฉลี่ยเป็นรายสัปดาห์โดยถือเอาวัน ศุกร์เป็นวันเริ่มต้นและวันพฤหัสบดีเป็นวันสุดท้ายของสัปดาห์

ในสหรัฐอเมริกา ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนโดยรัฐบาลกลาง (National Bank) จะต่องค่างเงินสดสำรองไว้ในรูปของเงินสดในมือ (Vault Cash) และเงิน ฝากที่ธนาคารกลาง (Balances with Federal Reserve Banks) เป็นอัตราส่วน กับเงินฝากแต่ละประเภท ส่วนธนาคารที่จดทะเบียนโดยรัฐท้องถิ่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของ ธนาคารกลาง (Non-Member State Bank) แต่ละมลรัฐอาจจะยอมให้รวมเงินฝาก กับธนาคารอื่น (Due from specified bank) เป็นส่วนหนึ่งของเงินสดสำรองด้วย²

เพื่อให้การบริหารเงินสดสำรองประสบผลสำเร็จ แต่ละธนาคารควรที่จะคำนวณ จำนวนเงินสดสำรองที่พึงค่างและที่ค่างไว้จริงเป็นประจำทุกวันและสะสมตั้งแต่วันต้น-

¹Paul Sithi-Amnuai, Finance and Banking in Thailand : A Study of the Commercial Banking 1888-1963 (Bangkok : Thai Watana Panich, 1963), p. 160.

²Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 133.

ลำดับขั้นของการคำนวณเงินสดสำรองจนถึงวันคำนวณ เพื่อจะได้หาทางแก้ไขการที่จะดำรงเงินสดสำรองขาดได้ทันการณ์และในกรณี que เห็นว่ามีเงินสดสำรองเกินจะได้นำไปหาผลประโยชน์ได้ในจำนวนและจังหวะที่เหมาะสมเพื่อให้รายได้ดีที่สุด เช่น ถ้าเห็นว่าเงินสดสำรองจะขาดก็อาจหาทางกู้ระยะวันเดียว (Overnight loan) จากธนาคารพาณิชย์อื่น ขายเป็นเงินสด ขายเงินตราต่างประเทศหรือกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยโดยจำหน่ายพันธบัตรรัฐบาลเป็นประกัน เป็นต้น แล้วแต่ว่าวิธีใดจะให้ประโยชน์ต่อธนาคารมากที่สุด หรืออาจจะชะลอการให้กู้ยืมหรือการจ่ายเงินรายใหญ่ไว้ชั่วคราวก็ได้ ในทางกลับกัน ถ้าเห็นว่าจะมีเงินสดสำรองเกินก็จะพิจารณาว่าควรจะนำเงินไปซื้อตัวเงินสด ซื้อเงินตราต่างประเทศ ให้ธนาคารพาณิชย์อื่นหรือบริษัทการเงินกู้ยืมระยะสั้น (Call loan) หรือจะใช้หนี้คืนธนาคารแห่งประเทศไทย (ถ้ามี)

นอกจากการดำรงเงินสดสำรองแล้ว ธนาคารจะต้องกำหนดนโยบายการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องอย่างอื่นเพื่อเป็นแนวป้องกันชั้นสองและเพื่อเผชิญกับความต้องการเงินฝากและความต้องการเงินกู้ที่มีจำนวนสูงกว่าปกติตลอดจนเป็นการแสวงหารายได้โดยมีความเสี่ยงภัยต่ำสุด คือมีลักษณะเป็น Protective liquidity¹ โดยจะอาศัยจากประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ การเคลื่อนไหวของเงินฝาก ความต้องการเงินกู้ของลูกค้า รวมทั้งจำนวน คุณภาพ อายุ และอัตราดอกเบี้ยของหลักทรัพย์ลงทุนต่าง ๆ ประกอบกัน

สำหรับแผนการระยะยาวนั้น ควรจะพิจารณาดังอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าว อาทิเช่น นโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลหรือธนาคารกลาง ภาวะเศรษฐกิจของโลก โครงสร้างและความเติบโตของเงินฝาก โครงสร้างและคุณภาพของเงินให้กู้ยืมรวมทั้งเงินลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ความสามารถในการแสวงหาสินเชื่อบริษัทในและนอก

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 113.

ประเทศของธนาคาร นโยบายขยายสาขา การถือสินทรัพย์ถาวร การเงินทุน รวมทั้ง
นโยบายการจ่ายเงินปันผลด้วย ๒๐๐ ๑๖ ๑-๖๑

การให้กู้ยืม (Lending)

นอกจากจะเป็นหน้าที่หลักและเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์แล้วการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ยังมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมาก ธนาคารพาณิชย์จะนำเงินทุนส่วนที่จะนำไปให้กู้ได้ (Loanable funds) ไปให้กู้ประกอบการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรมและผู้บริโภคทั่วไปซึ่งต้องการเงิน กู้ไปใช้ตามความจำเป็นภายใต้ข้อจำกัดในการให้กู้ยืม วัตถุประสงค์ในการหารายได้และมีความปลอดภัย ซึ่งจะบรรลุผลดังกล่าวได้ก็ด้วยการบริหารการให้กู้ยืมที่ดีด้วยการกำหนดนโยบายและบริหารด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

ลักษณะการให้กู้ยืมและหลักการบริหารเงินกู้โดยทั่ว ๆ ไปมีดังนี้

1. การให้กู้ยืมในฐานะที่เป็นการใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์
2. ความสำคัญของการให้กู้ยืม
3. ข้อจำกัดในการให้กู้ยืม
4. การจำแนกประเภทเงินกู้
5. นโยบายการให้กู้ยืม
6. การบริหารเงินกู้
7. การวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคาร

1. การให้กู้ยืมในฐานะที่เป็นการใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์ หลังจากที่ธนาคารพาณิชย์ได้พิจารณาจัดสรร เงินทุนส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรองชั้นที่หนึ่ง (Primary Reserve) และเงินสำรองชั้นที่สอง (Secondary Reserve) แล้ว ก็จะนำเงินทุนส่วนที่เหลือไปแสวงหารายได้โดยการแปรสภาพให้เป็นสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ (Earning Assets) ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของเงินให้กู้ (Loans) หรือการลงทุน

(Investments) สินทรัพย์ทั้งสองประเภทนี้การให้กู้ยืมเป็นสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ที่มีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าการลงทุนมาก นอกจากนี้การให้กู้ยืมบางประเภทยังมีข้อกำหนดให้ชดเชยของรักษา Compensating Balance ซึ่งจะเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่จะนำไปใช้ในการให้กู้ยืมต่อไปได้อีกด้วย ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงเลือกให้กู้ยืมเป็นลำดับแรก เพราะเป็นการใช้ทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับธนาคารพาณิชย์มากกว่าการลงทุน

2. ความสำคัญของการให้กู้ยืม การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญอย่างมากทั้งต่อธนาคารพาณิชย์และเศรษฐกิจโดยรวม นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นตัวกระตุ้นให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต ทั้งนี้เพราะการให้กู้ยืมของธนาคารเป็นการสร้างเงินฝาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทำให้บุคคลสามารถถอนเงินกู้ออกไปใช้ได้ ซึ่งมีผลเป็นการเพิ่มปริมาณเงิน (Money supply) ที่จะไปกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์จะมีบทบาทในการแบ่งสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจถูกนำไปใช้ในทางที่จะเกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจมากที่สุด ธุรกิจและอุตสาหกรรมที่จะได้รับเงินกู้จากธนาคารนั้นโดยปกติเป็นธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการ การผลิตสินค้าจำนวนมากครั้งละมาก ๆ (Mass production) เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีเงินกู้จากธนาคาร เพราะกิจกรรมเหล่านี้ต้องใช้เงินลงทุนในอุปกรณ์การผลิตและเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก

การให้กู้ยืมเป็น "สินค้าหลัก" ที่ธนาคารพาณิชย์ "ขาย" ให้กับลูกค้าและเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้กับธนาคารมากกว่าบริการอื่น เป็นแหล่งที่มาของรายได้หลักของธนาคาร แต่การให้กู้ยืมก็มีความเสี่ยงมากกว่าบริการด้านอื่น ๆ การตัดสินใจผิดพลาดเกี่ยวกับการให้กู้ยืมอาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อธนาคาร ฝ่ายบริหารระดับสูงของธนาคารจึงต้องให้ความสนใจอย่างมากที่สุด การดำเนินงานของธนาคารจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการให้กู้ยืม

3. ข้อจำกัดในการให้กู้ยืม เนื่องจากการให้กู้ยืมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

โดยส่วนรวมและต่อธนาคารพาณิชย์เอง จึงได้มีการวางมาตรการควบคุมการให้กู้ยืมด้วย วัตถุประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองต่อผู้ฝากเงินให้มีความปลอดภัยในเงินฝากของตน ตลอดจนให้การกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อความเจริญเติบโตของระบบ เศรษฐกิจด้วย ข้อจำกัดเหล่านี้จะมีผลต่อการกำหนดแนวทางของการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์อย่างมาก

ในสหรัฐอเมริกา การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์อาจถูกจำกัดโดยกฎหมาย เกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ ข้อจำกัดของฝ่ายบริหารของรัฐ (Administrative restriction) และหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์¹

กฎหมายและข้อกำหนดของฝ่ายบริหารของรัฐต่อการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่า "กฎการให้กู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของบัญชีเงิน ทุนและส่วนเกิน (10 percent rule) ต่อบัญชีแต่ละราย กล่าวคือ เป็นการกำหนด จำนวนเงินสูงสุดที่ธนาคารสามารถจะให้กู้ยืมต่อแต่ละรายได้คือ ธนาคารที่จดทะเบียน โดยรัฐบาลกลาง (National Bank) มีอำนาจอนุมัติให้เงินกู้แก่บุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือผู้ขอกู้อื่น ๆ แต่ละรายเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละ 10 ของบัญชีเงินทุนและส่วนเกินทุน (Capital and Surplus) แต่สำหรับธนาคารที่จดทะเบียนโดยรัฐท้องถิ่น (State Bank) บางกรณีมีอำนาจอนุมัติให้กู้ได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของบัญชีเงินทุนและส่วนเกินทุน กฎการให้กู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ 10 นี้กำหนดขึ้นเพื่อจำกัดความเสี่ยงในการให้กู้แต่ละราย แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นในกฎนี้ในหลาย ๆ กรณี โดยเฉพาะในกรณีที่มีสินทรัพย์ชั้นดี เป็นประกัน โดยหลักทรัพย์ประกันนั้นในขณะที่นี้ยังไม่ได้ชำระคืนหมดจะมีมูลค่าคุ้มเงิน กู้และในขณะเดียวกันก็สามารถขายออกได้ง่าย กฎการให้กู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ 10 นี้-

¹Edward W. Reed, Commercial Bank Management, (New York: Harper & Row Publishers, 1963), p. 185.

เป็นการจำกัดไม่ให้ธนาคารเล็ก ๆ ให้เงินกู้แก่ผู้กู้รายใหญ่ ๆ และส่งเสริมให้ผู้กู้รายใหญ่ ๆ ขอจากธนาคารขนาดใหญ่แทนเพราะมีความสามารถที่จะรับความเสี่ยงภัยจำนวนสูงได้ดีกว่าธนาคารขนาดเล็กและขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมให้ธนาคารพยายามเพิ่มบัญชีเงินทุนและส่วนเกินทุนเพื่อให้สามารถปล่อยเงินกู้ได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดอื่น ๆ อีก เช่น

ข้อจำกัดเกี่ยวกับวงเงินสูงสุดที่จะให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ของธนาคารกู้ยืมได้ และข้อจำกัดเกี่ยวกับการห้ามให้เงินกู้แก่บริษัทในเครือโดยไม่มีหลักประกัน

ข้อจำกัดเกี่ยวกับการกู้ยืมโดยมีหุ้นของธนาคารของตนเองเป็นหลักประกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ถือหุ้นกู้เงินจากธนาคารนั้นมาซื้อหุ้นของธนาคารนั้นเอง แต่ก็มีข้อยกเว้นในบางกรณี และข้อจำกัดเกี่ยวกับการห้ามรับหุ้น หุ้นบัตรเงินกู้ หุ้น หรือภาระหนี้อื่น ๆ จากบริษัทแม่ (Holding Company) เป็นหลักประกันเงินกู้

ข้อจำกัดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารจะพึงคิดจากผู้กู้

ข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะให้กู้ยืมเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Loans) รวมทั้งเงินกู้ที่ให้แก่บุคคลโดยมีอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันด้วย

ข้อจำกัดเกี่ยวกับการห้ามให้กู้ยืมแก่ผู้ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีอำนาจตรวจสอบธนาคารนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ธนาคารมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบ

การตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ของผู้ตรวจสอบธนาคารโดยปรกติจะมีตัวอย่างมากต่อการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ถ้าหากวิธีการให้กู้ยืมหรือการให้กู้ยืมชนิดใดถูกผู้ตรวจสอบพิจารณาว่าไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ธนาคารก็จะต้องละเว้นการปฏิบัติดังกล่าว ตลอดจนการกำหนดนโยบายให้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับความเห็นของผู้ตรวจสอบ เช่น การจัดชั้นเงินกู้ซึ่งผู้ตรวจสอบถือว่าเงินกู้นั้นอาจจัดชั้นได้ 4 ประเภทตามคุณภาพของเงินกู้ คือจากเงินกู้ที่จะได้ชำระคืนแน่นอนไปจนถึงเงินกู้ที่จะต้องสูญแน่นอน การกำหนดเช่น

นี้ทำให้ธนาคารต้องระงับไม่ให้เงินกู้ของบุคคลอยู่ในประเภทที่สงสัยว่าจะสูญหรือสูญแน่นอน มากจนเกินไปเพราะจะทำให้ธนาคารถูกควบคุมและตรวจสอบใกล้ชิดขึ้น เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น ปรากฏว่าได้มีพยานุวัติที่ไช้บังคับแก่ธนาคารพาณิชย์อยู่หลายประการ เช่น ข้อห้ามเกี่ยวกับการให้เครดิตแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไป การให้กรรมการของธนาคารพาณิชย์กู้ยืมเงิน การให้กู้ยืมโดยมีหุ้นของธนาคารนั้นเองหรือจากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน และอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลคที่ธนาคารพึงเรียกเก็บจากผู้เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏว่าธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ออกตามนโยบายของรัฐบาลด้วย

ข้อจำกัดเกี่ยวกับการให้เครดิตแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไปนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะกระจายความเสี่ยงภัยที่อาจจะเกิดจากหนี้สูญไปยังลูกหนี้หลาย ๆ ราย ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนด¹ จำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์จะให้กู้ยืม หรือให้เครดิตโดยการซื้อ ช้อลค หรือรับช่วงช้อลคตัวเงินอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่งตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 ต้องไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินกองทุน

ความในวรรคก่อนไม่ไช้บังคับแก่กรณีที่ธนาคารพาณิชย์

- (1) ให้กู้ยืมเงินโดยมีหุ้นกู้หรือตราสารสิทธิในหนี้ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือหุ้นกู้หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย
- (2) ให้กู้ยืมเงินโดยมีหุ้นกู้หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยธนาคาร

¹ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 12 กันยายน 2515 ออกตามความในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505.

เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม
แห่งประเทศไทย หรือหุ้นกู้หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลัง คำประกัน
ต้นเงินและคอกเบี้ย เป็นประกัน เฉพาะในส่วนที่ไม่เกินมูลค่าที่ตรา
ไว้ของหุ้นกู้หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือพันธบัตรนั้น

(3) ให้เครดิตโดยซื้อ ชื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงิน ดังต่อไปนี้

(ก) ตัวแลกเปลี่ยน หรือตัวสัญญาใช้เงินที่กระทรวง ทบวง กรม หรือ
ทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่า รับรองหรือออกเป็นคำซื้อ
สินค้าหรือจ้างทำของ

(ข) ตัวแลกเปลี่ยนค่าสินค้าที่ส่งออก

นอกจากนี้ตัวเงินต่างประเทศดังต่อไปนี้ที่เป็นสินทรัพย์เสี่ยง ก็ถือเป็นการให้
กู้ยืมเงินหรือให้เครดิตตามมาตรา 13 นี้ด้วย¹ คือ

(1) ตัวแลกเปลี่ยนตามเลตเตอร์ออฟเครดิต

(ก) ตัวแลกเปลี่ยนตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ต้องจ่ายเมื่อเห็น

(ข) ตัวแลกเปลี่ยนตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ถึงกำหนดชำระแล้วหรือ
เมื่อธนาคารผู้เบิก เครดิตถูกหักบัญชี

(2) ตัวแลกเปลี่ยนเพื่อเรียกเก็บ

ตัวแลกเปลี่ยนเพื่อเรียกเก็บซึ่งต้องจ่ายเมื่อเห็น หรือที่มีกำหนดเวลาที่

ครบกำหนดแล้วที่ธนาคารพาณิชย์ได้มอบเอกสารออกของ (Shipping Documents)
ให้แก่ลูกค้าไป

และการให้กู้ยืมเงินหรือให้เครดิตดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการให้กู้ยืมเงิน
หรือให้เครดิตแก่บุคคลนั้นด้วย²

¹ การประชุมระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับสมาคมธนาคารไทย ครั้งที่
7/2509 เมื่อวันที่จันทร์ที่ 12 กันยายน 2509.

² พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 13.

- (1) การให้กู้ยืมเงินหรือให้ ทรัพย์สินแก่ภริยา หรือสามีของบุคคลนั้น
- (2) การให้กู้ยืมเงินหรือให้ ทรัพย์สินแก่ทางหุ้นส่วนสามัญที่บุคคลนั้นหรือภริยา หรือสามีของบุคคลนั้น เป็นหุ้นส่วน
- (3) การให้กู้ยืมเงินหรือให้ ทรัพย์สินแก่ทางหุ้นส่วนจำกัดที่บุคคลนั้นหรือภริยา หรือสามีของบุคคลนั้น เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด หรือ
- (4) การให้กู้ยืมเงินหรือให้ ทรัพย์สินแก่บริษัทจำกัดที่บุคคลนั้น และหรือภริยา หรือสามีของบุคคลนั้นถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนเงินเกินกึ่งหนึ่งแห่งทุนของ บริษัท

นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการให้กรรมการของธนาคารพาณิชย์กู้ยืมเงิน เพื่อเป็นการป้องกันผู้บริหารชั้นสูงของธนาคารพาณิชย์เข้าตนโดยใช้อำนาจหน้าที่ โดยไม่ชอบธรรมซึ่งจะเป็นผลเสียหายต่อยุติธรรมและผู้ฝากเงิน พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ม. 12 (2) ได้กำหนดความห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้กรรมการของธนาคารพาณิชย์นั้นกู้ยืมเงิน กรณีดังกล่าวรวมถึง

- การให้กู้ยืมเงินแก่ภริยาหรือสามีของกรรมการผู้นั้น
- การให้กู้ยืมเงินแก่ทางหุ้นส่วนสามัญที่กรรมการผู้นั้นหรือภริยาหรือสามีของ กรรมการผู้นั้นเป็นหุ้นส่วนอยู่ หรือ
- การให้กู้ยืมเงินแก่ทางหุ้นส่วนจำกัดที่กรรมการผู้นั้นหรือภริยาหรือสามีของ กรรมการผู้นั้นเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด

เกี่ยวกับการให้กู้ยืมโดยมีหุ้นของธนาคารพาณิชย์เป็นประกันนั้น เพื่อมิให้ความ แข็งแกร่งของทุนของธนาคารลดลง พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ม. 12 (3) ได้กำหนดห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์รับหุ้นทุนของธนาคารพาณิชย์นั้นเองเป็นประกัน

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์พึงคิดจากผู้อื่น

โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนด¹ อัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกสำหรับธุรกิจแต่ละประเภท เช่น ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตรากำ เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมและกิจการเหมืองแร่ไว้ดังนี้²

- (1) การให้กู้ยืมเงินแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือกิจการเหมืองแร่เฉพาะส่วนที่มีทรัพย์สินเป็นประกัน หรือการซื้อ ผลิต หรือรับช่วงซื้อลดทั่วเงินอันเกิดจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรมหรือกิจการเหมืองแร่ หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือแร่ ของผู้ประกอบการกิจการอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการเหมืองแร่ภายในประเทศต้องไม่เกินร้อยละ 12.5 ต่อปี

กิจการอุตสาหกรรมและกิจการเหมืองแร่ข้างต้น หมายความว่าถึงกิจการอุตสาหกรรมที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและกิจการเหมืองแร่ที่ได้รับประทานบัตรหรือประทานบัตรชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยแร่

- (2) ธุรกิจอื่นนอกจากข้อ ก. ต้องไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี

4. การจำแนกประเภทเงินกู้ เงินกู้ของธนาคารพาณิชย์จำแนกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับว่าการจำแนกจะยึดถือสิ่งใดเป็นหลัก กล่าวคือ อาจแยกตามประเภทของผู้ขอกู้ ลักษณะของความมั่นคงในการให้กู้ยืม ลักษณะของการชำระคืน ตลอดจนลักษณะของอายุการไถ่คืนของเงินกู้

¹พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 (2).

²ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 29 กันยายน 2519 ออกตามความในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14.

4.1 การจำแนกตามประเภทของผู้ขอกู้ อาจแยกได้ดังนี้

4.1.1 เงินกู้ยืมเพื่อการพาณิชย์และอุตสาหกรรม (Commercial and Industrial Loans) จะมีจุดประสงค์แตกต่างกันไป เช่น อาจกู้ยืมไปเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน (Working Capital Loan) หรือกู้ไปเพื่อการลงทุนในอุตสาหกรรมหรือธุรกิจบางประเภท เช่น พอลาปติก พอลาสัง บริษัทเงินทุน ฯลฯ นอกจากนั้นอาจขอกู้เพื่อนำไปซื้อวัตถุดิบไว้ผลิต เพื่อถือสินค้าสำเร็จรูปไว้ขาย และเพื่อใช้จ่ายประจำวันในกรณีที่ยังไม่สามารถเก็บเงินค่าขายสินค้าจากลูกค้าได้ โดยมากธุรกิจที่มีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลังในอัตราต่ำมักจะมีความต้องการเงินทุนประเภทนี้ และเมื่อถึงฤดูกาลที่จะต้องถือสินค้าคงคลังมากความต้องการเงินทุนประเภทนี้จะยิ่งมีมากขึ้นอีก ดังนั้นฤดูกาลจึงเข้ามามีบทบาท¹ และมีส่วนให้การขายถูกกระทบกระเทือนโดยอิทธิพลของฤดูกาลด้วย เงินกู้ประเภทนี้บางครั้งจะเป็นเงินกู้ที่มีกำหนดเวลาการใช้คืน (Term Loan)² และส่วนใหญ่แล้วธนาคารมักจะกำหนดให้ผู้ขอกู้หาสินทรัพย์มาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมด้วย นอกจากเงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานแล้ว การกู้ยืมเพื่อลงทุนในอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมทอผ้าหรือเหมืองแร่ เป็นต้น ก็จัดเป็นเงินกู้ประเภทนี้ด้วย

4.1.2 เงินกู้ยืมเพื่อการเกษตร (Agricultural Loan) มีจุดประสงค์ในการกู้ไปเพื่อซื้อที่ดิน เครื่องจักร เครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการเกษตร ตลอดจนปุ๋ยหรือสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ นอกจากนี้ยังอาจกู้ไปใช้ในการชลประทาน (Financing

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 216.

²Collin D. Campbell and Rosemary G. Campbell, An Introduction to Money and Banking, 2d ed. (Hinsdale, Illinois : Dryden Press, 1975), p. 576.

Irrigation) และเพื่อเป็นทุนในการบำรุงหรือรักษาหน้าดิน (Soil conservation) อีกด้วย เงินให้กู้เพื่อการเกษตรเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับธนาคารที่ตั้งอยู่ในเขตกสิกรรม เพราะชาวนาอาจต้องการเงินไปใช้จ่ายเพื่อ¹ ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องจักรที่มีราคาแพง ปุ๋ยหรือสัตว์เลี้ยงที่ใช้ในงานฟาร์ม ที่ดินตลอดจนของใช้อื่น ๆ ที่มีราคาสูงจนเงินทุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ความต้องการกู้ยืมเพื่อการเกษตรนี้อาจมีมากจนบางครั้งธนาคารที่ตั้งอยู่ในเขตนั้นไม่สามารถให้กู้ยืมได้โดยทั่วถึง ในสหรัฐอเมริกาปรากฏว่า² หลายรัฐได้อนุญาตให้ธนาคารสาขาโอนเงินจากในเมืองไปสู่ชนบท แต่ในบางรัฐธนาคารใหญ่ ๆ ในเมืองอาจจะร่วมกับธนาคารในชนบทหลาย ๆ ธนาคารเพื่อให้เงินกู้แก่เกษตรกร สำหรับเกษตรกรนั้นนอกจากจะกู้ยืมได้จากธนาคารแล้วยังอาจขอกู้ได้จากสมาคมการให้กู้ยืมเพื่อการผลิต (Production Credit Association) และจาก Federal Credit Agencies³ เช่น Federal Land Banks และธนาคารเพื่อการเกษตร สำหรับผลกระทบต่อเพื่อนอันอาจเกิดขึ้นได้กับความต้องการของอุปทานนั้น เมื่อพิจารณาถึงรายได้หลักของผู้ขอกู้แล้วจะพบว่า เป็นรายได้ที่มาจากที่ผลทางเกษตรกรรมและการกสิกรรมอื่น มีความไม่แน่นอนของราคาปรากฏอยู่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า⁴ ความไม่แน่นอนของราคามีส่วนทำให้ความต้องการของอุปทานเพื่อการเกษตรกรรมไม่แน่นอนไปด้วย

4.1.3 เงินให้กู้ยืมเพื่อซื้อหรือธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (Real

¹Charles L. Prather, Money and Banking, 9th ed. (Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1969), p. 518.

²Ibid., pp. 521-522.

³Campbell and Campbell, An Introduction to Money and Banking, p. 93.

⁴Robinson, The Management of Bank Funds, p. 309.

Estate Loan) ได้แก่การใหญ่แก่ธุรกิจที่ดำเนินการในเรื่อง

- (1) การจัดหาที่อยู่อาศัย
- (2) เพื่อธุรกิจให้เช่าทรัพย์สิน เช่น แพลตหรือร้านค้า
- (3) ธุรกิจที่ดำเนินการในทรัพย์สินต่าง ๆ
- (4) เจ้าของทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์ อู่รถ โรงแรม
- (5) ธุรกิจเพื่อการก่อสร้าง

4.1.4 เงินกู้ยืมโดยมีหลักทรัพย์สินจำนองเป็นประกัน (Mortgage Loan) เป็นการใหญ่ยืมเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยโดยนำอสังหาริมทรัพย์นั้นจำนองเป็นหลักประกัน คอธนาคารและจะผ่อนชำระหนี้คืนธนาคารจนกว่าจะหมดหนี้

4.1.5 เงินกู้ยืมเพื่อการบริโภค (Consumer Loan) เงินกู้ยืมเพื่อการบริโภคคือสินเชื่อที่ให้เพื่อใช้ในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคส่วนตัว หรือเพื่อนำไปชำระหนี้สินที่เกิดขึ้นจากรัตถูประสงค์ดังกล่าว ผู้บริโภคอาจมีความต้องการเงินเพื่อนำไปซื้อสินค้าถาวร (Durable goods) หรือบริการต่าง ๆ เช่น ซื้อเครื่องใช้ภายในบ้าน ซื้อรถยนต์ จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร จ่ายค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ หรือต้องการเงินเพื่อเพิ่มอำนาจซื้อในบางโอกาส เช่น ในฤดูกาลที่มีการให้ของขวัญ เพื่อการพักผ่อน เงินกู้เพื่อการบริโภคนี้ในสหรัฐอเมริกาเป็นเงินกู้ที่มีความเสี่ยงที่ลูกหนี้จะไม่ชำระหนี้ (Credit Risk) น้อยกว่าการใหญ่แก่ธุรกิจและเป็นเงินกู้ที่ธนาคารเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังเมื่อไม่นานมานี้

4.2 การจำแนกตามลักษณะของหลักประกัน บางครั้งการใหญ่ยืมแก่ผู้ซอกู้บางรายอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงถ้ามีผู้ซอกู้นั้นมีฐานะการเงินไม่น่าไว้วางใจ แต่ธนาคารอาจใหญ่ได้โดยให้ผู้กู้นำหลักทรัพย์สินบางชนิดมาเป็นหลักประกัน ถ้าจะแยกประเภทเงินกู้ตามหลักประกันแล้ว อาจจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

4.2.1 เงินกู้ที่มีหลักประกัน (Secured Loans) ส่วนใหญ่สินทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกันได้แก่ ลูกหนี้ สินค้าคงคลัง เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ หลักทรัพย์ที่ซื้อขายชายคดอง (Marketable Securities) ตลอดจนอสังหาริมทรัพย์อันได้แก่ ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง สินทรัพย์ประเภทสุดท้ายดังกล่าวธนาคารในสหรัฐอเมริกาไม่นิยมถือเป็นหลักประกันเท่าใดนักเนื่องจาก¹ เป็นสิ่งที่มีลักษณะพิเศษและไม่ใช่สินทรัพย์ที่ซื้อขายชายคดอง เงินกู้ที่ต้องเลือกหลักประกันอาจจะได้แก่ เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงาน เงินกู้เพื่อลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ เงินกู้เพื่อการเกษตร ตลอดจนเงินกู้เพื่อการบริโภค

4.2.2 เงินกู้ที่ไม่มีหลักประกัน (Unsecured Loans) ธนาคารอาจให้กู้ยืมโดยไม่ต้องมีหลักประกันถ้าเป็นลูกค้าเก่าของธนาคารหรือลูกค้าใหม่แต่เป็นลูกค้ารายใหญ่ที่ธนาคารเชื่อความสามารถในการชำระหนี้

4.3 การจำแนกตามลักษณะของการชำระคืน อาจแยกได้ดังนี้

4.3.1 ประเภทที่มีการใช้คืนครั้งเดียว (Single payment) หมายถึงเงินกู้ที่มีการชำระเงินคืนให้แก่ธนาคารเพียงครั้งเดียวเมื่อหนี้ถึงกำหนดเวลา เช่น เงินกู้เพื่อนำไปใช้เป็นทุนในการดำเนินงานซึ่งปกติจะชำระเงินคืนเมื่อสามารถขายสินค้าได้

4.3.2 ประเภทที่มีการใช้คืนแบบเป็นงวด (Installment payment) หมายถึงเงินกู้ที่มีกำหนดการชำระคืนให้แก่ธนาคารในช่วงเวลาเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบอายุของเงินกู้นั้น ธุรกิจที่นิยมใช้เงินกู้ประเภทนี้มักจะเป็นธุรกิจที่มีเงินทุนจมและต้องใช้เวลานานกว่าจะถึงวงจรที่ค้าขายจะแปรเป็นเงินสด เช่น ธุรกิจที่ประกอบกิจการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Loans) หรือผู้ประกอบการเกษตรกรรมและ

¹Ibid., p. 236.

กลไกกรรม นอกจากนี้ ยังรวมถึงเงินกู้โดยอาศัยการจำนองและเงินกู้เพื่อการบริโภคด้วย

4.4 การจำแนกตามลักษณะของอายุการใช้คืนของเงินกู้ ได้แก่

4.4.1 เงินกู้ระยะสั้น (Short Term Loan) ธุรกิจที่จะกู้ยืมเงินประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจที่มีวงจรกระแสเงินสดเงินไหลเข้า (Cash inflow) ในลักษณะที่แน่นอน หรือมีอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้และสินค้าคงคลังในอัตราสูง เงินกู้ดังกล่าวได้แก่เงินกู้เพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน เพื่อการซื้อสินค้าถาวรบางชนิด และเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์พืชของเกษตรกร

4.4.2 เงินกู้ระยะปานกลาง (Intermediate Loan) ธุรกิจที่จะกู้ยืมเงินประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจที่ไม่ถูกกระทบกระเทือนด้วยลักษณะของฤดูกาลหรือวัฏจักรธุรกิจและมีความต้องการเงินทุนในจำนวนที่ไม่สูงนัก เช่น ธุรกิจอาจกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงาน

4.4.3 เงินกู้ระยะยาว (Long Term Loan) ธุรกิจที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมากและลักษณะของธุรกิจนั้นไม่สามารถชำระคืนเงินต้นในเวลาอันสั้นได้ เมื่อขาดแคลนเงินอาจขอกู้ระยะยาวจากธนาคาร เช่น อาจนำมาใช้ในการก่อสร้างโรงงานหรือเพิ่มซื้อที่ดินในกรณีที่อยู่กู้เป็นเกษตรกร

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทเงินกู้ด้วยหลักการที่ต่างกันก็จะทำให้เงินกู้ประเภทหนึ่งสามารถเป็นเงินกู้ประเภทอื่นได้ด้วย เช่น เงินกู้เพื่อการก่อสร้าง นอกจากจะเป็น Real Estate Loan ประเภทหนึ่งแล้ว เงินทุนที่อยู่กู้ต้องการเพื่อการนี้อาจเป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดเงินทุนจมทำให้ผู้ขอกู้ต้องขอให้ธนาคารกำหนดการใช้คืนในระยะยาว และเพื่อเป็นการลดจำนวนดอกเบี้ยที่จะต้องเสียให้น้อยลง และการใช้หนี้คืนเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้ความเสี่ยงของธนาคารลดลง ธนาคารก็อาจกำหนดให้ผ่อนชำระคืนเป็นงวด ๆ จนกว่าจะถึงงวดสุดท้าย และเนื่องจากเงินกู้ -

ประเภทนี้เป็นเงินกู้ระยะยาว ความเสี่ยงเรื่องความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้จึงมี
อยู่มาก ธนาคารอาจให้ผู้ขอกู้นำสินทรัพย์บางชนิดมาเป็นหลักประกันการกู้ยืม จึงเห็นได้
ว่าเงินกู้เพื่อการก่อสร้างนอกจากจะเป็น Real Estate Loan แล้วก็ยังเป็น Long
Term Loan, Installment Loan และ Secured Loan ด้วยในขณะเดียวกัน

การจำแนกประเภทของเงินกู้ที่กล่าวมา สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1
การจำแนกประเภทเงินกู้

แยกตามลักษณะต่าง ๆ	ลักษณะที่ 1		ลักษณะที่ 2		ลักษณะที่ 3		
	แยกตามลักษณะของหลักประกัน		แยกตามลักษณะของการชำระคืน		แยกตามอายุการใช้คืนของเงินกู้		
	Secured Loan	Unsecured Loan	Single Payment Loan	Installment Loan	Short-Term Loan	Intermediate Loan	Long-Term Loan
แยกตามประเภทของผู้กู้							
1. สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์ และอุตสาหกรรม							
2. สินเชื่อเพื่อการเกษตร							
3. สินเชื่อเพื่อซื้อหรือธุรกิจ เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์							
4. สินเชื่อที่มีอสังหาริมทรัพย์ จำนอง							
5. สินเชื่อเพื่อการบริโภค							

Handwritten notes: P100 and a signature.

5. นโยบายการให้กู้ยืม เนื่องจากการให้กู้ยืมมีความสำคัญต่อธนาคารพาณิชย์อย่างยิ่ง การที่จะให้ยืมฝากเงินไ้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอและทำกำไรให้กับธนาคารอย่างเหมาะสม ฝ่ายบริหารของธนาคารจะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการให้กู้ยืมขึ้น โดยหาจุดสมดุลของความต่องการหากำไรสูงสุดกับความปลอดภัยของผู้ฝากเงิน นโยบายการให้กู้ยืมจะเป็นแนวทางสำหรับการใช้เงินทุนของธนาคาร เป็นตัวกำหนดขนาดและชนิดของเงินกู้ ตลอดจนเป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าจะให้กู้หรือไม่

นโยบายการให้กู้ยืมเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะธนาคารไม่สามารถจะให้เงินกู้แก่ผู้ที่มาขอกู้ได้หมดทุกราย จึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจกำหนดแนวทางเกี่ยวกับขนาดและองค์ประกอบของ Loan Portfolio และอื่น ๆ ธนาคารจะต้องกำหนดนโยบายซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือนโยบายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร นโยบายการให้กู้ยืมของธนาคารวิวัฒนาการมาจากมาตรฐานในการให้กู้ยืมซึ่งฝ่ายบริหารระดับสูงใช้เป็นเครื่องตัดสินใจในการให้กู้ยืมโดยเริ่มจากเรื่องที่ได้รับรู้เฉพาะในหมู่ผู้บริหารระดับสูงที่มีอำนาจตัดสินใจให้เงินกู้และไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ต่อมาจึงค่อยขยายวงรับรู้ให้กว้างขึ้นในหมู่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาให้กู้ยืม จนในที่สุดได้กำหนดไว้เป็นนโยบายอย่างแน่ชัดและถ่ายทอดให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทราบหรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยปกติธนาคารเล็ก ๆ มักไม่เขียนนโยบายการให้กู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นโยบายที่ไว้ก็อาจจะลอกแบบจากนโยบายของธนาคารใหญ่ ๆ แต่ธนาคารใหญ่ซึ่งมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้เงินกู้หลาย ๆ แผนกหรือมีสาขาหลาย ๆ แห่ง การมีนโยบายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การให้กู้ยืมเป็นแบบแผนเดียวกัน นโยบายการให้กู้ยืมที่ดีควรจะเขียนไว้ให้แน่ชัดและถ่ายทอดไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบทั่วกัน เพื่อขจัดความไม่รูและ ความเข้าใจผิดตลอดจนทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเป็นไปในแนวทางเดียวกันซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระของฝ่ายบริหารระดับสูง อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อโต้แย้งในเรื่องการเขียนนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่าทำให้ขาดความยืดหยุ่น การตัดสินใจให้กู้ยืมที่ไม่เป็นไปตามนโยบายจะเห็นได้ชัดและรู้ได้ทันที ทำให้

เจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาใหญ่ไม่กล้าปล่อยเงินกู้ให้ในกรณีคลุมเคลือแต่ก็น่าจะให้กู้ได้ นอกจากนี้ก็มีข้อโต้แย้งว่าการแก้ไขนโยบายที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทำได้ยากกว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในกรณีที่ไม่ได้เขียนไว้ อย่างไรก็ตาม การเขียนนโยบายการให้กู้ยืมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นสิ่งที่ควรทำมากกว่า เพราะสามารถจะทบทวนแก้ไขได้ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่จะแสดงความสามารถของฝ่ายบริหารในการพยากรณ์และการวางแผนล่วงหน้าตลอดจนทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรู้แนวทางที่ตนต้องตัดสินใจปฏิบัติ

นโยบายในการให้กู้ยืมที่ดีควรมีลักษณะสร้างสรรค์และเป็นเครื่องมือทางการตลาดซึ่งจะช่วยดึงดูดให้ผู้มาฝากเงินและมีผู้มาขอกู้มากขึ้นซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายในด้านการเติบโตของธนาคาร การกำหนดเงื่อนไขในการให้กู้ให้เหมาะสมใจอาจจะทำให้มีธุรกิจอื่น ๆ ที่อยู่นอกอุตสาหกรรมเดียวกันมาขอกู้ หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีไว้กับผู้ที่มาขอกู้อาจจะทำให้ผู้ขอกู้นั้นหวนกลับมาขอกู้เงินอีกเมื่อมีความจำเป็น และแม้จะไม่มีความต้องการกู้ก็อาจจะเป็นลูกค้าที่นำเงินมาฝากไว้กับธนาคาร ดังนั้น นโยบายการให้กู้ยืมที่ดีจึงควรมีลักษณะสร้างสรรค์และมีการทบทวนแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป นโยบายที่ไม่ได้รับการทบทวนแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพการณ์อาจทำให้ธนาคารเสียโอกาสที่ดี เช่น การให้กู้ยืมกับผู้บริหารโลกซึ่งธนาคารเพิ่งมีการให้เงินกู้ประเภทนี้เมื่อไม่นานในขณะที่สถาบันการเงินอื่น ๆ ทำกำไรจำนวนมากจากการให้กู้ยืมประเภทนี้

5.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืมของธนาคาร ในการกำหนดนโยบายให้กู้ยืมของธนาคาร ผู้ที่กำหนดนโยบายจะต้องตระหนักถึงข้อจำกัดและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายโดยจะต้องหารือกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในทางปฏิบัติการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืมจะจัดทำร่วมกันระหว่างผู้บริหารระดับสูงและเจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ยืม ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืมของธนาคาร

คือ¹

- 5.1.1 ฐานะทางการเงินกองทุน (Capital position)
- 5.1.2 ความต้องการแสวงหารายได้ (Earning requirements)
- 5.1.3 ความคงที่ของเงินฝาก (Stability of deposits)
- 5.1.4 สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic condition)
- 5.1.5 อิทธิพลของนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง
(Influence of monetary and fiscal policy)
- 5.1.6 ความสามารถและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ธนาคาร
(Ability and experience of bank personnel)
- 5.1.7 ภาวะการแข่งขันของธนาคาร (Competitive position
of banks)
- 5.1.8 ความต้องการเครดิตของท้องถิ่นที่ธนาคารดำเนินการอยู่
(Credit needs of the area served)

5.1.1 ฐานะการเงินกองทุน (Capital position) ของธนาคาร เป็นสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาในการกำหนดนโยบายให้กู้ยืม เงินกองทุน (Capital) ของธนาคารเป็นเกราะที่จะให้ความคุ้มครองเงินฝาก ขนาดของเงินกองทุนเมื่อเทียบกับเงินฝากมีอิทธิพลต่อความเสี่ยงที่ธนาคารจะยอมรับได้ ธนาคารที่มีเงินกองทุนจำนวนน้อยจะไม่อยู่ในฐานะที่จะยอมรับความเสี่ยงก่อนสูญเสียได้มากนัก ธนาคารที่มีเงินกองทุนมากจะสามารถรับความเสี่ยงได้สูงกว่าและสามารถที่จะให้กู้ยืมโดยมีกำหนดเวลาการใช้สินนานกว่า ตลอดจนสามารถให้กู้ยืมประเภทต่าง ๆ ได้มากกว่า ดังนั้น ฐานะการเงินกองทุนของธนาคารจึงเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืมอย่างมาก

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 195.

5.1.2 ความต้องการหารายได้ (Earning requirements)

รายได้เป็นสิ่งสำคัญต่อความเติบโตและความสำเร็จของธนาคารและรายได้จากการให้กู้ยืมเป็นรายได้หลักของธนาคาร ดังนั้น รายได้ที่^๑ต้องการจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืม ธนาคารแต่ละแห่งก็มีความต้องการรายได้แตกต่างกันไป ธนาคารที่^๒ต้องการมีรายไ้มากก็อาจจะกำหนดนโยบายการให้กู้ยืมอย่างกล้าได้กล้าเสียกว่าธนาคารที่ไม่ถือเรื่องรายได้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แม้วานโยบายแบบนี้จะทำให้มีสภาพคล่องน้อยกว่าปกติ แต่ก็มิได้หมายความว่า จะยอมรับความเสี่ยงที่ไม่สมควร และการมีนโยบายที่เน้นถึงรายได้^๓อาจจะทำให้ต้องการเงินสำรองชั้นที่สองที่สามารถเปลี่ยนเป็นตัวเงินได้ง่ายจำนวนมากกว่าปกติหรือระยะเวลาไถ่ถอนคืนของสินทรัพย์ในการลงทุนอาจจะต้องสั้นและมีความเสี่ยงในค่านที่จะไม่ได้น้อยกว่าปกติ

5.1.3 ความคงที่ของเงินฝาก (Stability of deposits)

เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืม ทั้งนี้เพราะ^๔แม้ว่าจะมีเงินสำรองชั้นที่หนึ่งและชั้นที่สองไว้สำหรับคุ้มครองการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากที่คาดคะเนได้ (Predictable deposit fluctuation) และความต้องการเงินกู้ (Loan demand) แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการถอนเงินที่ไม่อาจคาดคะเนได้ (Unpredictable demand) ซึ่งมีอิทธิพลต่อนโยบายการให้กู้ยืม ธนาคารที่มีเงินฝากคงที่จะมีอิสระในการกำหนดนโยบายได้กว้างกว่าธนาคารที่มีเงินฝากเปลี่ยนแปลงมาก ๆ

5.1.4 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic condition) ของ

ท้องถิ่นที่ธนาคารให้กู้ยืมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการให้กู้ยืม ถ้า^๕ภาวะเศรษฐกิจคงที่ นโยบายการให้กู้ยืมสามารถจะกำหนดได้อย่างมีอิสระมากกว่าในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลและเป็นวงจร ปริมาณเงินฝากในชุมชนที่ภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงมาก ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าปริมาณเงินฝากในชุมชนที่มีเศรษฐกิจคงที่ นอกจากนี้ จะต้องพิจารณาถึงภาวะเศรษฐกิจของประเทศด้วยเพราะ^๖ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประเทศโดยรวมก็จะมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่นใน

ที่สุด

5.1.5 อิทธิพลของนโยบายการเงินและการคลัง (Influence of monetary and fiscal policy) ความสามารถในการให้กู้ยืมของธนาคารจะขึ้นอยู่กับนโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลด้วย เช่น ถ้ารัฐบาลมีนโยบายลดอัตราส่วนเงินสศสำรองที่ธนาคารพาณิชย์พึงดำรงก็จะทำให้ธนาคารมีเงินนำไปให้กู้ยืมได้มากขึ้น

5.1.6 ความสามารถและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ (Ability and experience of bank personnel) เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อนโยบายการให้กู้ยืม บางครั้งความค่อยในประสบการณ์และความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้กู้ยืมกลายเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ธนาคารไม่สามารถให้กู้ยืมบางประเภทได้ หรือในทางตรงข้ามทำให้ธนาคารมีความชำนาญในการให้กู้ยืมประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนนี้ก็สามารถแก้ไขได้โดยการให้การศึกษาและฝึกอบรมในสิ่งที่บกพร่องหรือจ้างผู้ที่มีความชำนาญในด้านนั้น ๆ เข้ามาจากภายนอก

5.1.7 ภาวะการแข่งขันของธนาคาร (Competitive position of banks) ภาวะการแข่งขันเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายในการให้กู้ยืมอย่างมาก กล่าวคือ ความสามารถในการแข่งขันกับธนาคารตลอดจนสถาบันการเงินอื่น ๆ ในการให้กู้ยืมด้านต่าง ๆ ของแต่ละธนาคารมีไม่เท่ากัน และในบางครั้งแม้ว่าจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่า แต่ธนาคารก็อาจจะไม่มีนโยบายเข้าไปทำกิจกรรมประเภทนั้นด้วยเหตุผลอื่น ๆ นอกจากนี้ ธนาคารที่มีฐานะการแข่งขันดี เช่น มีความเชี่ยวชาญในด้านการให้กู้ยืมประเภทใดประเภทหนึ่งก็อาจจะมีอิทธิพลที่ทำให้ธนาคารอื่นต้องนำมาพิจารณาในการวางนโยบายให้กู้ยืมของตน

5.1.8 ความต้องการเครดิตของท้องถิ่นที่ธนาคารดำเนินการอยู่ (Credit needs of the area served) เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อ

นโยบายการให้กู้ของธนาคารด้วย เพราะธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งคือตอบสนองความต้องการเงินกู้ของท้องถิ่น แต่ความต้องการเงินกู้ของท้องถิ่นอาจมีมากกว่าปริมาณเงินที่ธนาคารจะใหญ่ยืมได้ จึงต้องกำหนดนโยบายที่เหมาะสมที่จะแบ่งสรรเงินกู้ไปให้ผู้ขอโดยที่มีความเสี่ยงไม่มากนัก นอกจากนี้ สภาพเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไป ดังนั้น นโยบายการให้กู้ของธนาคารในแต่ละท้องถิ่นจึงต้องกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

5.2 เรื่องสำคัญที่ควรกำหนดขึ้นเป็นนโยบาย ในการกำหนดนโยบายให้กู้ยืมจะต้องมีการตัดสินใจล่วงหน้าเกี่ยวกับการให้กู้ยืมในด้านต่าง ๆ นโยบายนั้นอาจกำหนดในรายละเอียดหรืออาจระบุไว้กว้าง ๆ นโยบายที่กำหนดไว้กว้าง ๆ มีความยืดหยุ่นมากกว่านโยบายที่กำหนดในรายละเอียด แม้จะมีการกำหนดนโยบายไว้แล้วก็ตามแต่ในการพิจารณาให้กู้ยืมเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้ก็ยังคงต้องใช้วิจารณญาณตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อยู่ เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้กู้ยืมที่สามารถและควรกำหนดไว้เป็นนโยบายมีมากมาย แต่เรื่องสำคัญที่ควรกำหนดไว้เป็นนโยบาย คือ¹

- 5.2.1 อาณาเขตการให้กู้ยืม (Loan territory)
- 5.2.2 ชนิดของเงินกู้ (Type of loans to be made)
- 5.2.3 หลักทรัพย์ประกันที่จะยอมรับและความเชื่อถือได้ของผู้ขอกู้ (Acceptable security and credit worthiness)
- 5.2.4 กำหนดเวลาใช้คืน (Maturities)
- 5.2.5 การให้กู้ยืมเกินวงเงินที่จะให้กู้ยืมได้ (Excess lines)
- 5.2.6 นโยบายสภาพคล่องของเงินกู้ (Loan liquidation)
- 5.2.7 อัตราดอกเบี้ย (Interest rates)

¹Ibid., p. 197.

5.2.8 ยอดเงินฝากที่ผู้กู้จะต้องค้ำไว้ (Compensating balances)

5.2.9 ข้อผูกพันที่จะให้กู้ (Loan commitments)

5.2.10 ขนาดของจำนวนเงินให้กู้ (Size of loan portfolio)

5.2.11 ข้อจำกัดอำนาจในการให้กู้ (Limitations on lending authority)

5.2.1 นโยบายเกี่ยวกับอาณาเขตการให้กู้ยืม (Loan territory policy) เป็นการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับอาณาเขตการให้กู้ยืมของธนาคาร เช่น ธนาคารที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคหรือจังหวัดใดก็อาจกำหนดว่าจะให้กู้เฉพาะผู้มาขอกู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภูมิภาคหรือจังหวัดนั้น ๆ หรือธนาคารที่มีขนาดใหญ่อาจให้กู้กับผู้อยู่ทั่วประเทศ การกำหนดอาณาเขตการให้กู้ยืมนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ คือ ทรัพยากรของธนาคาร การแข่งขัน ความต้องการเงินกู้และความสามารถควบคุมติดตามหนี้ แต่ส่วนใหญ่จะกำหนดอาณาเขตการให้กู้ตามอาณาเขตที่ธนาคารตั้งอยู่

5.2.2 นโยบายเกี่ยวกับชนิดของเงินกู้ (Type of loans policy) การกำหนดชนิดหรือประเภทเงินกู้ที่จะให้กู้เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของ Loan Portfolio ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเสี่ยงในการให้กู้ยืม จึงจำเป็นต้องมีการกระจายความเสี่ยงโดยกระจายการให้กู้ไปยังผู้ขอกู้ประเภทต่าง ๆ และเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น กระจายการให้กู้ไปยังธุรกิจที่ประกอบการพาณิชย์ อุตสาหกรรม หรือเกษตรกรรม และในการให้เงินกู้แก่ผู้ขอแต่ละประเภท เช่น เงินกู้ที่ให้กับการอุตสาหกรรมก็กระจายออกไปเป็นเงินกู้เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและก่อสร้างโรงงานหรือซื้อเครื่องจักร นอกจากนี้ ธนาคารอาจไม่ให้เงินกู้บางประเภท เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญหรือได้รับการฝึกฝนมาในการให้กู้ยืมประเภทนั้น ๆ หรืออาจเป็นเพราะธนาคารไม่มีข้อได้เปรียบในการให้กู้ยืมประเภทนั้น และธนาคารอาจไม่ให้กู้เพื่อ-

วัตถุประสงค์บางอย่าง เช่น การกู้ยืมเพื่อเก็งกำไรในหลักทรัพย์ หรือเพื่อเป็นการกักตุน
สินค้าซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม

5.2.3 นโยบายเกี่ยวกับหลักทรัพย์ประกันที่จะยอมรับและความเชื่อ
ถือได้ของผู้ขอกู้ (Acceptable security and credit worthiness policy)
นโยบายเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้จะต้องกำหนดขึ้นเพื่อให้การพิจารณาให้กู้ยืมขึ้นและเพื่อลด
ความเสี่ยงตลอดจนเพื่อรักษามาตรฐานในการให้กู้ยืม การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับหลัก
ทรัพย์ประกันไม่ได้หมายความว่าเงินกู้ทุกประเภทจะต้องมีหลักทรัพย์ประกัน แต่หมายถึงการ
กำหนดประเภทของหลักทรัพย์ที่ธนาคารยอมรับเป็นหลักประกัน เงินกู้แต่ละประเภทเพื่อเป็น
แนวทางการพิจารณาของเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้ในกรณีที่มีการให้กู้ยืมประเภทนั้นกำหนดให้
ต้องมีหลักทรัพย์ประกัน และควรกำหนดด้วยว่าหลักทรัพย์ประกันชนิดใดจะให้อำนาจเงินได้
ไม่เกินเท่าใด นอกจากนั้น จะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความเชื่อถือได้ของผู้ขอกู้
(Credit worthiness) ว่าจะต้องมีคุณลักษณะอย่างไรจึงจะยอมรับได้ เพื่อจะช่วยให้
เจ้าหน้าที่เงินกู้มีแนวทางในการพิจารณาผู้ขอกู้ซึ่งอาจจะมีจำนวนมาก เป็นการประหยัด
เวลาในการพิจารณา นโยบายเหล่านี้จะทำให้การให้เงินกู้ของธนาคารเป็นไปในแนวทาง
เดียวกันและลดความเสี่ยงในการให้กู้ยืมให้ลดลง

5.2.4 นโยบายเกี่ยวกับระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ (Maturity
policy) ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้มีผลกระทบต่อสภาพคล่องเช่นเดียวกับความเสี่ยง ยิ่ง
ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้นานเท่าไรความเสี่ยงที่ลูกหนี้จะไม่ชำระเงิน (Credit
Risk) และความเสี่ยงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย (Money Risk)
จะเพิ่มขึ้น ธนาคารควรกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ที่คืนให้เหมาะสมกับความสามารถที่จะ
ชำระหนี้คืนของผู้ขอกู้และความคุ้มค่าในการชำระคืนเป็นไปตามนั้น

5.2.5 นโยบายเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเกินวงเงินที่จะให้กู้ยืมได้
(Excess lines policy) ปัญหาที่ธนาคารอาจต้องพบคือมีความต้องการกู้มากกว่า

จำนวนเงินสูงสุดที่จะให้กู้ได้ตามกฎหมายและผู้ขอกู้อาจเป็นผู้ที่สมควรให้กู้ เช่น เป็นลูกค้าเก่าที่ติดต่อกันมานาน หรือเป็นข้อเสนอขอกู้ที่มีหลักทรัพย์ประกันและระยะเวลาชำระคืนที่น่าสนใจ จึงจำต้องกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ไว้ บางธนาคารอาจไม่ให้เลยซึ่งทำให้เสียลูกค้า แต่บางธนาคารอาจมีนโยบายช่วยให้กู้เงินจากหลายธนาคารที่มีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องนี้คือทำในรูปของ Syndication Loan

5.2.6 นโยบายสภาพคล่องของเงินกู้ (Loan liquidation policy) นโยบายเกี่ยวกับการที่จะให้เงินกู้เปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดในระยะเวลาต่างๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีเพื่อลดความเสี่ยงในขณะลดและเพื่อให้ธนาคารมีสภาพคล่องที่เหมาะสม โดยปกติธนาคารจะตกลงกับผู้ขอกู้เกี่ยวกับแผนการชำระหนี้คืน ถ้าผู้ขอกู้ไม่สามารถใช้คืนได้ตามกำหนดจะทำให้สภาพคล่องของธนาคารไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้และความเสี่ยงของเงินให้กู้จะมีมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดแผนการไว้ที่คืนให้สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้และตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำรงสภาพคล่องของธนาคาร

5.2.7 นโยบายอัตราดอกเบี้ย (Interest rate policy) ธนาคารต้องกำหนดนโยบายอัตราดอกเบี้ยด้วยความรอบคอบ เพราะรายได้จากการให้กู้เป็นรายได้ที่สำคัญของธนาคาร ถ้าอัตราดอกเบี้ยค่าเกินไปธนาคารก็จะไม่ได้รายได้เท่าที่ควร ถ้ากำหนดไว้สูงเกินไปปริมาณการขอกู้ก็จะน้อยทำให้ขาดรายได้เช่นกัน ในการกำหนดนโยบายอัตราดอกเบี้ยจะต้องพิจารณาถึงอัตราดอกเบี้ยสุทธิที่มีต่อต้นทุนของเงินทุน (Net interest rate on cost of funds) ระวังความเสี่ยง ค่าใช้จ่ายในการให้กู้ยืม ประโยชน์อื่นที่ธนาคารจะพึงได้รับ ความสัมพันธ์กับผู้ขอกู้ เหล่านี้เป็นต้น บางครั้งเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดอัตราเฉพาะซึ่งจะนำไปใช้กับผู้ขอกู้ทุกราย

ปัจจัยในการกำหนดอัตราดอกเบี้ย โดยปกติอัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไปและต้นทุนในการให้กู้ยืม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไปที่นำมาเป็นเครื่องกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยในตลาด และอำนาจการแข่งขัน

สิ่งที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยในตลาดปกติจะได้แก่ ความต้องการเงินและปริมาณเงินในตลาด กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจรุ่งเรือง ความต้องการเงินเพื่อนำไปลงทุนในการพาณิชย์และอุตสาหกรรมจะมีมากและในทางตรงข้ามเมื่อเศรษฐกิจซบเซา ความต้องการเงินจะน้อยลงเพราะการค้างค้ำหัว ผู้ต้องการนำเงินไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ มีน้อย สำหรับปริมาณเงินนั้นจะถูกกำหนดโดยอัตราการออมและนโยบายของรัฐบาลตลอดจนนโยบายของธนาคารกลาง ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกา ธนาคารจะใช้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเป็นมาตรฐานในการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคาร¹

ปัจจัยทางเศรษฐกิจอีกประการหนึ่งที่มีส่วนกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารคืออำนาจการแข่งขันโดย คู่แข่งขันของธนาคาร ได้แก่² ธนาคารออมสิน สมาคมออมทรัพย์และให้กู้ยืม บริษัทการเงิน บริษัทประกันชีวิต และผู้ให้กู้รายบุคคลอื่น ๆ เนื่องจากธนาคารมีคู่แข่งที่ประกอบกิจกรรมให้กู้ยืมเช่นเดียวกับธนาคารอยู่หลายประเภท บางครั้งผู้บริหารงานธนาคารอาจจำเป็นต้องลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลงเพื่อให้เงินกู้สร้างเงินฝากและเพื่อลูกค้าเก่าที่ดี หรือธนาคารอาจใช้นโยบายลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลงเพื่อเป็นเครื่องจูงใจแก่ลูกค้ารายใหญ่ที่ดี

นอกเหนือไปจากปัจจัยทางเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไปแล้ว สิ่งที่มีบทบาทในการกำหนด

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 207.

²Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 196.

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารอีกอย่างหนึ่งก็คือ ต้นทุนในการกู้ยืม ต้นทุนดังกล่าวอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ¹

- (1) ต้นทุนที่มองไม่เห็น (Implicit Cost) ได้แก่ ต้นทุนที่เสียไปในขณะที่ธนาคารดำเนินการจูงใจให้ลูกค้ามาฝากเงิน เช่น ต้นทุนในการประชาสัมพันธ์ธนาคาร
- (2) ต้นทุนที่มองเห็น (Explicit Cost) เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากที่ธนาคารต้องจ่ายให้แก่ผู้ฝากเงิน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ใหญ่ที่ธนาคารคิดจากลูกค้าควรจะครอบคลุมถึงสิ่งเหล่านี้ คือ²

- (1) ต้นทุนที่ธนาคารไปกู้ยืมเงินมา
- (2) ต้นทุนในการให้บริการเงินกู้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงอัตราส่วนแบ่งของ Overhead Expense ของธนาคารด้วย
- (3) ต้นทุนที่แสดงถึงผลสูญเสียอันอาจเกิดได้จากการใหญ่
- (4) กำไรตามส่วนที่เหมาะสม

บางครั้งธนาคารจำเป็นต้องกู้ยืมเงินมาจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงาน ทำให้ต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารจะคิดจากลูกค้าจึงควรรวมต้นทุนที่เสียไปจากการกู้ยืมนี้ตลอดจนต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ นอกจากนี้เพื่อชดเชยกรณีที่จะเกิดผลสูญเสียจากการใหญ่ยืม ธนาคารจึงควรรวมอัตราความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อ (Credit Risk) เข้าไว้เป็นต้นทุนนี้ด้วย³ และธนาคารพาณิชย์บาง

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 207.

²Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 196.

³Robinson, The Management of Bank Funds, p. 208.

แห่งจะรวมส่วนของกำไรเข้าไปเป็นต้นทุนด้วยบางส่วน โดยถือว่าเป็นจำนวนค่าสุดที่ธนาคารควรเรียกเก็บในรูปของดอกเบี้ยเพื่อให้ได้ส่วนกำไรที่ต้องการ

5.2.8 นโยบายเกี่ยวกับยอดเงินฝากที่ผู้กู้จะต้องดำรงไว้ (Compensating balance policy) โดยกำหนดว่าผู้ขอกู้จะต้องฝากเงินไว้ในบัญชีเงินฝากเป็นอัตราส่วนร้อยละกับเงินที่กู้ไป วิธีการนี้มีผลเป็นการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ขอกู้ต้องจ่าย (Effective Rate) อัตรา Compensating balance ที่กำหนดจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่นโยบายของแต่ละธนาคารและขึ้นกับอิทธิพลของตลาดการเงิน โดยปกติจะอยู่ในราร้อยละ 20 ของเงินกู้ วิธีการคำนวณ Compensating balance มี 2 วิธี แต่ละวิธีให้ผลเป็นจำนวนที่ต่างกัน กล่าวคือ วิธีแรกกำหนดเป็นร้อยละของจำนวนเงินกู้สูงสุด และวิธีที่สองกำหนดเป็นร้อยละของจำนวนเงินกู้เฉลี่ยในระหว่างปี

5.2.9 นโยบายเกี่ยวกับข้อมูกพันธที่จะให้ใหญ่ (Loan commitment policy) ธุรกิจขนาดใหญ่จะมีแผนกผู้ยืมล่วงหน้า ดังนั้น ธนาคารจึงต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชนิดของข้อมูกมัดที่จะกำหนด ชนิดของธุรกิจที่จะให้ จำนวนที่จะให้ และค่าใช้จ่ายในการมีข้อมูกมัดนั้น โดยทั่วไปข้อมูกมัดที่จะให้ใหญ่ของธนาคารมี 3 ชนิด คือ วงเงินสูงสุดที่จะให้ใหญ่ (Line of Credit) Stand-by Commitment และ Revolving Credit

(1) วงเงินสูงสุดที่จะให้ใหญ่ยืม (Line of Credit) คือ วงเงินสูงสุดที่ธนาคารจะให้ผู้ขอกู้รายใดรายหนึ่งในเวลาหนึ่งซึ่งโดยปกติจะเป็น 12 เดือนโดยมีเงื่อนไขว่าข้อมูกมัดนี้จะเป็นไปตามที่ตกลงกันก็ต่อเมื่อผู้ขอกู้มีฐานะการเงินมั่นคงและมีสภาพคล่องเหมือนกับตอนที่ทำข้อตกลงกัน ในการกำหนดวงเงินสูงสุดที่จะให้ใหญ่ควรกำหนดรายละเอียดอื่น ๆ ไว้ด้วย เช่น หลักประกัน อัตราดอกเบี้ย ยอดเงินฝากในบัญชีที่จะต้องรักษาไว้ และการชำระหนี้คืน การกำหนดวงเงินสูงสุดที่จะให้ใหญ่นี้เป็นผลดีต่อธนาคารที่ทำให้ธนาคารรู้ความต้องการเงินกู้ล่วงหน้าในช่วงเวลาแต่ละปี จึงทำให้สามารถกำหนดแผน

เกี่ยวกับอายุการใช้คืนของเงินกู้ประเภทอื่น ๆ ได้

(2) Stand-by Commitment เป็นข้อตกลงที่ผู้มัตธนาคารมากกว่า การกำหนดวงเงินสูงสุดที่จะให้กู้ โดยธนาคารกับผู้ขอกู้จะตกลงกันเกี่ยวกับจำนวนเงิน ที่ธนาคารจะให้กู้เมื่อผู้ขอกู้ต้องการ ข้อตกลงนี้อาจรวมถึงข้อตกลงเกี่ยวกับเวลาที่จะให้ กู้ ระยะเวลาใช้คืน อัตราดอกเบี้ยและหลักประกันในกรณีและผู้ขอกู้เงินไปครบตามข้อตกลง จะต้องจ่ายชดเชยให้ธนาคาร ข้อตกลงชนิดนี้ทำให้ธนาคารสามารถวางแผนเกี่ยวกับ การให้กู้ยืมได้ดียิ่งขึ้น และผู้ขอกู้ก็สามารถวางแผนการหาเงินมาสนับสนุนการใช้จ่ายใน ระยะเวลายาวได้

(3) Revolving Credit มีระยะเวลาการชำระคืนนานกว่า 2 ประ เภทแรก เป็นข้อผูกมัดว่าธนาคารจะให้เงินจำนวนหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง เนื่องจากข้อ ทกลงนี้จะมีระยะเวลาตั้งแต่ 1-3 ปี หรือมากกว่านั้น ข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อตกลง ชนิดนี้จึงกำหนดไว้อย่างละเอียด เช่น เงินที่ให้กู้จะนำไปใช้ทางใด อัตราดอกเบี้ย การให้ขอมูลด้านการเงิน การผลิตและอื่น ๆ การชำระคืน ตลอดจนข้อกำหนดเกี่ยวกับการ ดิ้นสุดข้อตกลงและการจ่ายเงินกู้ที่ค้างชำระ Revolving Credit นี้คล้ายกับ Term loan ชนิดหนึ่ง ผู้ขอกู้ต้องจ่ายเงินชดเชยซึ่งคำนวณจากส่วนที่ไม่ได้กู้ยืมของวง เงินสูงสุด ข้อตกลงชนิดนี้เป็นประโยชน์กับธุรกิจเงินในแง่ที่ว่าเป็นหลักประกันว่าจะมีเงินทุน ในช่วงเวลาหนึ่ง

5.2.10 นโยบายเกี่ยวกับขนาดของจำนวนเงินให้กู้ (Size of loan portfolio policy) เป็นการกำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่ธนาคารจะให้กู้ยืมทั้ง ดิ้น ทั้งนี้ เพราะเงินให้กู้ทำอะไรให้กับธนาคารมากกว่าการให้บริการอย่างอื่น ดังนั้น นักการธนาคารจึงมักหาทางเพิ่มจำนวนเงินให้กู้ให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ไม่มีข้อยุติที่ แน่นนอนว่าจำนวนเงินสูงสุดนี้ควรเป็นเท่าไร แต่ธนาคารก็อยู่ในภาวะแวดล้อมที่มีความ ต้องการเงินกู้ การถอนเงิน เงินกองทุน ความสามารถของเจ้าหน้าที่ และสภาพคล่องที่

แตกต่างกัน ขนาดของจำนวนเงินที่จะให้กู้ยืมควรกำหนดโดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ความจำเป็นหรือลำดับของการใช้เงินทุนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ จึงเป็นไปได้ที่จะตั้งเป็นกฎตายตัวที่จะใช้กำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่จะให้กู้ยืม โดยทั่วไปเงินทุนของธนาคารจะไปตามลำดับดังนี้คือ ใช้เป็นเงินสำรองชั้นที่หนึ่ง เงินสำรองชั้นที่สอง ส่วนที่เหลือจึงจะเป็นวงเงินที่จะให้กู้ยืม ลงทุนในหลักทรัพย์ และสินทรัพย์ถาวร ซึ่งต้องมีการพิจารณาว่าจำนวนดังกล่าวควรจะนำไปให้กู้ยืมเท่าใด ถ้าหากได้ทั้งเงินสดและสินทรัพย์สภาพคล่องไว้เพียงพอแล้วก็สามารถนำเงินที่เหลือไปให้กู้ยืมหรือลงทุนในหลักทรัพย์และสินทรัพย์ถาวรได้ทั้งหมด นักการธนาคารมีแนวทางในการกำหนดจำนวนที่จะให้กู้ของตนโดยการกำหนดร้อยละของจำนวนเงินใหญ่ต่อจำนวนเงินฝาก เช่น จะให้กู้ยืมไม่เกินกว่าร้อยละ 60 ของเงินฝาก ถ้าอัตราส่วนเงินกู้ต่อเงินฝากเพิ่มสูงกว่าอัตรามาตรฐานนี้ ธนาคารก็จะต้องเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้นในการให้กู้เงิน และจะต้องมีการคัดเลือกลูกค้าอย่างเข้มงวดเพิ่มขึ้นด้วย¹ อย่างไรก็ตาม สำหรับธนาคารซึ่งมีเงินกองทุนและสำรองหนี้สูญมากพอ มีหลักทรัพย์ของรัฐบาลสูง และมีเงินให้กู้อยู่ระดับที่มีคุณภาพสูงพอ อัตราส่วนเงินกู้ต่อเงินฝากแม้จะสูงกว่าร้อยละ 60 ก็ไม่ควรถูกพิจารณา นอกจากร้อยละของเงินกู้ต่อเงินฝากแล้ว นักการธนาคารยังกำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่จะให้กู้วิธีหนึ่ง คือ กำหนดเงินกู้เป็นอัตราส่วนต่อจำนวนบัญชีเงินทุน (Capital Account) ของธนาคาร ซึ่งโดยปกติการให้กู้ยืมไม่ควรจะเกิน 6-7 เท่าของบัญชีเงินทุน

แม้ว่าการใช้ตัวเลขอัตราส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางกำหนดจำนวนเงินที่จะให้กู้ได้คร่าว ๆ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาในการกำหนดจำนวนเงินที่จะให้กู้ คือ คุณภาพของลูกหนี้ที่ให้กู้ยืมทั้งหมด ความมั่นคงตลอดจนความมีสภาพคล่องของธนาคาร

¹ชรินทร์ พิทยาวิริช, ธนาคารพาณิชย์ใช้มาตรการอะไรในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์), หน้า 66.

5.2.11 นโยบายเกี่ยวกับข้อจำกัดอำนาจในการให้กู้ยืม (Limitation on lending authority policy) ธนาคารอาจมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่เงินกู้มีอำนาจปล่อยเงินกู้ได้ภายในวงเงินจำกัดจำนวนหนึ่ง และเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ มีอำนาจตัดสินใจให้กู้ได้โดยเงินมากน้อยตามลำดับ โดยทั่วไป อำนาจในการให้เงินกู้จะไม่จำกัดว่าเป็นการให้กู้ประเภทใด แต่บางครั้งวงเงินให้กู้สำหรับเงินกู้ที่มีหลักประกันจะสูงกว่าเงินกู้ที่ไม่มีหลักประกัน ถ้าลูกค้าใดเสนอขอสูงกว่าที่เจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้มีอำนาจให้กู้ได้ก็จะต้องให้ผู้มีอำนาจเหนือกว่าหรือคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจให้กู้ได้เป็นผู้ตัดสินใจ วงเงินสูงสุดที่เจ้าหน้าที่แต่ละคนจะมีสิทธิ์ให้กู้ได้เท่าใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการให้กู้ยืมซึ่งเป็นผลจากระดับการศึกษาและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น และเมื่อความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นสูงขึ้น วงเงินสูงสุดที่เขาจะมีสิทธิ์ให้กู้ได้ก็จะสูงตามขึ้นไปด้วย

5.3 การบริหารนโยบายการให้กู้ยืม หลังจากได้วางนโยบายเกี่ยวกับการให้กู้ยืมแล้วจะต้องมีการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว ต้องมีผู้รับผิดชอบและความคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายการให้กู้ยืม และต้องมีการประเมินผลเป็นระยะๆ ผู้ที่รับผิดชอบควบคุมนโยบายการให้กู้ยืม ควรจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการบริหารงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้กู้ยืมซึ่งในธนาคารขนาดเล็กอาจจะเป็นประธานหรือรองประธานกรรมการหรืออาจเป็นคณะกรรมการที่ควบคุมเรื่องการให้กู้ยืม ในธนาคารขนาดใหญ่ผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องนี้อาจจะได้แก่รองประธานกรรมการผู้รับผิดชอบเรื่องการให้กู้ยืม

นโยบายการให้กู้ยืมเป็นแนวทางให้การให้กู้ยืมบรรลุเป้าหมายในการหากำไรของธนาคาร นโยบายนี้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตาม¹ สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ องค์ประกอบ

¹William H. Baughn and Charles E. Walker, eds., The Bankers' Handbook, 1st ed. (Richard D. Irwing, Inc., 1966), p. 252.

ของเงินฝาก องค์ประกอบของสินทรัพย์ (Portfolio Composition) และสภาพของ
 ทองถิ่นที่ธนาคารให้บริการ จึงต้องมีการทบทวนนโยบายการให้กู้ยืมอย่างสม่ำเสมออย่าง
 น้อยที่สุดปีละครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายให้กู้ยืมที่กำหนดขึ้นนี้ได้ดำเนิน
 ไปตามแนวทางที่คณะกรรมการบริหารกำหนดไว้ และเป็นการตรวจสอบว่านโยบายนี้มี
 ความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการของทองถิ่นที่ธนาคารให้บริการ ตลอดจน
 พิจารณาความถูกต้องของการตัดสินใจให้กู้ยืมที่ผ่านมา คณะกรรมการบริหารของธนาคาร
 จะต้องให้ความสนใจเพื่อให้นโยบายการให้กู้ยืมเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ธนาคารเจริญเติบโต
 และมีความสอดคล้องกับปริมาณความต้องการเงินกู้ยืมของทองถิ่นอยู่เสมอ

5.4 นโยบายสำหรับเงินกู้พิเศษบางชนิด จะถูกกำหนดแตกต่างกันไป ขึ้น
 อยู่กับประเภทของเงินกู้ชนิดนั้น ๆ ว่าเป็นเงินกู้ที่นำไปใช้ในการดำเนินงาน เงินกู้เพื่อ
 การเกษตร เงินกู้เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ เงินกู้โดยอาศัยการจำนอง หรือเงิน
 กู้เพื่อการบริโภค กล่าวคือ

5.4.1 เงินกู้ที่นำไปใช้เป็นทุนในการดำเนินงาน (Working
 Capital Loan) นโยบายของธนาคารเกี่ยวกับการให้กู้ยืมชนิดนี้จะครอบคลุมไปด้วยข้อ
 กำหนดในการให้กู้ยืม อายุการใช้คืนของเงินกู้ และความเสียดัง

ข้อกำหนดที่เจ้าหน้าที่ใช้พิจารณาให้กู้ยืม ส่วนใหญ่จะกำหนดเกี่ยวกับหลักประกัน
 และวงเงินที่จะให้กู้ยืม การกำหนดใหญ่ของผู้นำสินทรัพย์มาเป็นหลักประกันการกู้ยืมจะทำให้
 ธนาคารมีความเสี่ยงลดลง อย่างไรก็ตาม บางครั้งธนาคารอาจไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้อง
 มีหลักประกันก็ได้หากไม่มีความเสี่ยงมากนักและเป็นการไม่สะดวกที่จะหาหลักประกัน¹ เงิน

¹Campbell, An Introduction to Money and Banking, pp.

ใหญ่ยืมที่ธนาคารต้องการให้อาหลักทรัพย์มาเป็นประกันนั้นส่วนใหญ่จะใช้กับธุรกิจที่มีฐานะการเงินไม่ค่อยมั่นคง โดยถือว่าเมื่อผู้ขอกู้คืนชำระหนี้ธนาคารก็มีสิทธิที่จะนำหลักประกันออกขายเพื่อชดเชยหนี้ที่ผู้ขอกู้เป็นหนี้ธนาคารอยู่ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในขนาดของธนาคารมิได้เป็นเครื่องกำหนดความต้องการให้ลูกค้านำหลักทรัพย์มาเป็นหลักประกันแต่ขึ้นอยู่กับ¹ นโยบายของแต่ละธนาคาร แต่โดยทั่วไปธนาคารใหญ่ ๆ ในสหรัฐอเมริกาใช้อัตราเฉลี่ยของการใหญ่โดยมีหลักประกันน้อยกว่าธนาคารเล็ก เพราะธนาคารใหญ่ย่อมมีผู้ขอกู้รายใหญ่ที่มีฐานะการเงินมั่นคงมากกว่า ประเภทของหลักทรัพย์ที่ผู้ขอกู้จะนำมาเป็นหลักประกันนั้นได้แก่² เครื่องมือเครื่องใช้ของกิจการนั่นเอง (Equipments) ซึ่งเป็นหลักประกันที่นิยมกันมากที่สุดเมื่อเทียบกับหลักทรัพย์ชนิดอื่น ๆ ส่วนใหญ่ธนาคารมักกำหนดแก่กิจการขนาดเล็ก เช่น ผู้ค้าปลีก ผู้ขายบริการ ผู้ผลิตและผู้ก่อสร้าง หลักประกันซึ่งเป็นที่นิยมรองลงมาได้แก่ การประกันด้วยสินค้าคงคลัง (Inventories) กิจการที่นิยมใช้หลักประกันชนิดนี้มากที่สุดคือ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการเหมืองแร่ ผู้ค้าส่ง และผู้ค้าปลีก ซึ่งธุรกิจเหล่านี้มักจะมีสินค้าคงคลังเป็นอัตราส่วนสูงเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้น หลักประกันประเภทสุดท้ายที่นิยมกับรองลงมาจากสินค้าคงคลังได้แก่ การประกันด้วยลูกหนี้ ซึ่งมักจะใช้กับธุรกิจที่เพิ่งขยายกิจการในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา

ข้อกำหนดอื่น ๆ นอกเหนือไปจากหลักประกันแล้ว ธนาคารอาจกำหนดวงเงินที่จะให้กู้ (Line of Credit) สำหรับเงินเชื่อตามฤดูกาล³ เพื่อธนาคารจะได้ไม่ต้องพิจารณาในการขอกู้แต่ละรายของลูกค้า Line of Credit เป็นการกำหนดวงเงินสูง-

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 231.

²Campbell, An Introductions to Money and Banking, pp. 237-239.

³Robinson, The Management to Bank Funds, pp. 224-225.

สุดท้ายจะให้ลูกค้าขยับและลูกค้าจะตองชำระหนี้ที่ขยับนี้ให้หมดในระยะเวลา 2-3 เดือนต่อครั้งในช่วงระหว่างปี แม้ผู้ขอกู้จะพบช่วงฤดูกาล (Seasonal swing) ไม่ว่าจะเป็นการขาย การถือวัตถุดิบหรือสินค้าสำเร็จรูป ก็จะสามารถชำระหนี้ได้โดยไม่ลำบาก

นโยบายประการที่สองที่ควรกำหนดคือ อายุของเงินให้กู้ โดยปกติผู้ขอกู้จะประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนเพียงในระยะเตรียมการผลิต (เพื่อนำไปซื้อวัตถุดิบไว้ทำการผลิต) หรือในระยะที่กำลังผลิต (ในกรณีที่ต้องการถือสินค้าระหว่างทำไว้เป็นจำนวนมาก) เมื่อเกิดการตั้งกล่าว ผู้ขอกู้ก็อาจจะขอกู้ยืมเงินจากธนาคาร หรือแม้กระทั่งการตัดสินใจชำระสินค้าคงคลังไว้ในจำนวนสูงอันเนื่องมาจากฤดูกาล ธุรกิจก็ต้องการเงินจำนวนหนึ่งไปลงทุนเพื่อรักษาสินค้าคงคลังไว้ในระดับที่ต้องการ และเมื่อได้รับเงินจากการขายแล้วจึงจะนำเงินมาชำระหนี้แก่ธนาคาร จึงเห็นได้ว่าช่วงเวลาที่ยืมไปจนกระทั่งสามารถมีเงินมาใช้คืนให้ธนาคาร เป็นช่วงเวลาที่ไม่ยาวนานนัก เงินกู้ประเภทนี้จะเป็นเงินกู้ระยะสั้นที่มีอายุการใช้คืนน้อยกว่า 1 ปี แต่หากธุรกิจนั้นมีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลังและดูหนี้เข้าเงินกู้ชนิดที่ธุรกิจต้องการก็จะเป็นเงินกู้ชนิดที่มีอายุการใช้คืนยาว ธุรกิจที่ขาดแคลนเงินทุนมากกว่าปกติแต่สามารถชำระคืนได้ภายในเวลาไม่นานนักอาจจะขอกู้แบบเงินกู้ระยะปานกลาง¹

นอกจากนี้ นักการธนาคารได้กล่าวถึงความเสี่ยงไว้ด้วย ความเสี่ยงอันอาจเกิดจากการให้กู้ยืมขึ้นอยู่กับหลักทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกัน กล่าวคือหากผู้ขอกู้ประกันเงินกู้ชนิดนี้ด้วย เครื่องมือ เครื่องใช้ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความล้มสมัยและการเสื่อมค่าของสินทรัพย์นั้น แต่ถ่าประกันการกู้ยืมด้วยสินค้าคงคลังและดูหนี้ ธนาคารจะมีความเสี่ยงเกิดขึ้นเมื่อราคาของสินค้าคงคลังเปลี่ยนแปลงไปหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงใน

¹Ibid., p. 245.

อัตราการผลิตเงินของสินค้าคงคลังและลูกหนี้¹

5.4.2 เงินกู้เพื่อการเกษตร (Agricultural Loan) โดยที่เงินกู้ประเภทนี้มีลักษณะพิเศษที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาลอันอาจมีผลต่อการเงินของทั้งผู้ขอกู้และธนาคาร ในฐานะที่ธนาคารจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ฝากเงิน นโยบายของธนาคารที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ประเภทนี้จึงควรกำหนดไว้อย่างรอบคอบ เริ่มตั้งแต่ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการให้กู้ ข้อกำหนดในการให้กู้ยืม ตลอดจนอายุการใช้คืน

รายได้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรขึ้นอยู่กับผลผลิตทางเกษตรกรรมซึ่งมีความไม่แน่นอนอย่างมากทั้งในด้านราคาของพืชผลและการดำเนินงานของผู้ขอกู้จากผลกระทบที่เนื่องโดยฤดูกาลของพืชผลและสภาพการณ์ทางธรรมชาติอันควบคุมไม่ได้ ผู้ขอกู้ประเภทนี้ส่วนใหญ่มีฐานะการเงินไม่ค่อยดี แต่หากธนาคารจะไม่ให้กู้ก็จะมีได้กระทำหน้าที่ในด้านช่วยเหลือสังคมและบางขณะจำเป็นต้องใช้ให้เพื่อให้ออกคล่องกับนโยบายของรัฐบาล การตัดสินใจให้กู้ของธนาคารจึงจะต้องมีข้อกำหนดให้ขอกู้ปฏิบัติเพื่อช่วยลดความเสี่ยงของธนาคาร เช่น กำหนดให้นำหลักทรัพย์มาประกันการกู้ยืม การกำหนดให้ชำระหนี้คืนตามระยะเวลาที่ขายพืชผลได้ ตลอดจนให้คำปรึกษาทางการเงินถึงในระดับที่ธนาคารต้องการ หลักทรัพย์ที่ผู้ขอกู้ในสหรัฐอเมริกานิยมใช้เป็นหลักประกันส่วนใหญ่ได้แก่ ลูกหนี้พืชผลคงคลัง และเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินงานนั้นเอง แต่สำหรับประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือมีบุคคลกำกับกัน โดยข้อเท็จจริงแล้ว การกำหนดให้นำสินทรัพย์ดังกล่าวมาเป็นหลักประกันก็มีประโยชน์ความเสี่ยงที่เดียวเนื่องจากยังมีปัญหาเรื่องที่ดินขายยากเพราะเป็นที่ดินเพื่อการเกษตร ความล้าสมัยของเครื่องมือเครื่องใช้ที่นำมาเป็นหลักประกัน ตลอดจนความเสี่ยงและอัตราการผลิตเงินของพืชผลคงคลังปรากฏอยู่

¹Ibid., p. 216.

ควย และนอกจากนี้อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ของผู้ขอกู้ก็จะทำให้การชำระหนี้ของผู้ขอกู้ให้แก่นักการเปลี่ยนแปลงไปควย ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยง ธนาคารจึงควรกำหนดให้ผู้ขอกู้ชำระหนี้คืนเดิมบางส่วนเสียก่อนจะเริ่มหนี้ใหม่ การชำระหนี้เดิมของผู้ขอกู้จะสามารถกระทำได้เมื่อผู้ขอกู้สามารถขายที่ผลิตและเรียกเก็บเงินค้ายานั้นได้ ผู้ขอกู้บางรายธนาคารจะกำหนดให้คำรองฐานะการเงินในระดับที่ธนาคารพอใจ เช่น ถ้าธนาคารให้ความสำคัญของสินทรัพย์ประจำน้อยเพราะอาจถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่อาจขายได้ในราคาขาดทุน ธนาคารก็จะกำหนดให้คำรองส่วนของผู้ขอกู้ (Equity) ให้สูงกว่าเดิม นอกจากนี้ การกำหนดให้คำรองอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนในระดับที่ธนาคารพอใจก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง

นโยบายอีกอย่างหนึ่งของเงินกู้ประเภทนี้ คือ เรื่องอายุการใช้คืนของเงินกู้ ซึ่งจัดไว้แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาในการขอกู้ หากเงินกู้ที่ต้องการเพื่อซื้อสินทรัพย์ถาวรมีจำนวนสูงมาก เช่น กู้ยืมไปเพื่อซื้อที่ดินให้เป็นของตนเองแทนที่จะใช้วิธีเช่าที่ดินจากผู้อื่น ผู้ขอกู้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ภายในเวลาสั้นเนื่องจากที่ดินมักมีราคาสูง อายุของเงินกู้จึงเป็นระยะยาว¹ แต่การให้กู้ระยะยาวนี้ธนาคารไม่ยอมให้กู้ยืมแก่เกษตรกรเท่าใดนักและมักจะแนะนำให้ไปกู้จากสถาบันเพื่อการนี้โดยเฉพาะ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตร ฯ เป็นต้น นอกจากนี้เงินกู้ระยะยาวแล้วหากผู้กู้ยืมต้องการเงินทุนไปซื้อสินทรัพย์ที่มีมูลค่าลดลงมา เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักร สัตว์เลี้ยง (Livestocks) และบางครั้งรวมถึงการปรับปรุงฟาร์ม เช่น การรักษาหน้าดิน (Soil-conservation programs) ก็สามารถกู้ยืมเงินกู้ชนิดระยะปานกลางได้² เพราะมูลค่าของสินทรัพย์เหล่านี้ต่ำกว่ากรณีแรกจึงสามารถใช้คืนได้ในระยะเวลาที่สั้นกว่า สำหรับเงิน

¹Ibid., p. 310.

²Ibid., p. 311.

ระยะสั้นนั้น อาจเกิดในกรณีที่ผู้ขอกู้ขาดแคลนเงินเพื่อซื้อเครื่องใช้ในการดำเนินงานอื่น ๆ ที่มีมูลค่าไม่สูงนัก หรือเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์พืช อาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง ตลอดจนปุ๋ยบำรุงพืช¹ เป็นต้น

5.4.3 เงินกู้เพื่อลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Loan)

การกำหนดนโยบายเงินกู้ยืมประเภทนี้ผู้บริหารงานธนาคารสามารถกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องได้หลายด้านไม่ว่าจะเกี่ยวกับความเสี่ยง ข้อกำหนดในการกู้ยืม หรืออายุของเงินกู้

เนื่องจากเงินกู้ประเภทนี้มีตลาดจำกัดสำหรับลูกค้าจึงเป็นเงินกู้ที่มีสภาพคล่องต่ำมาก ผู้กู้ยืมต้องลงทุนในลักษณะเงินทุนจมและในจำนวนสูงมาก การชำระหนี้ของผู้ขอกู้จึงต้องใช้เวลานาน เงินกู้ประเภทนี้จึงมีระยะยาวโดยเฉลี่ยประมาณ 25 ปี² ในด้านของธนาคารจึงก่อให้เกิดความเสี่ยงสูง ผู้บริหารอาจกำหนดให้ผู้กู้ยืมวางหลักประกันที่เป็นสินทรัพย์ซึ่งจะต้องเป็นสินทรัพย์ที่ดี เครื่องกำหนดความปลอดภัยของธนาคารผู้ใหญ่ก็คือ การกำหนดอัตราส่วนของเงินกู้ต่อมูลค่าของสินทรัพย์นั้น อัตราส่วนนี้ธนาคารประจำรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดไว้เป็นอัตราส่วนเดียวกัน และตามกฎหมายของธนาคารกลางได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องเป็นอัตราส่วนของมูลค่าราคาสินทรัพย์ที่ประเมินได้ (Appraisal Value) การที่ราคาสินทรัพย์จะขึ้นหลักเกณฑ์ใดก็แล้วแต่ความคิดของผู้บริหารแต่ละบุคคล กล่าวคือ อาจประเมินด้วยราคาตลาดปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของตลาดหรือด้วย Reproduction Cost ซึ่งหมายถึง³ ต้นทุนของสินทรัพย์ที่ถูกปรับปรุงโดยค่าเสื่อมราคาและการเปลี่ยนแปลงของเทคนิค วัสดุ ตลอดจนตัวอาคาร มูลค่าชนิดนี้

¹Prather, Money and Banking, p. 334.

²Campbell, An Introduction to Money and Banking, p. 87.

³Robinson, The Management of Bank Funds, p. 297.

เปลี่ยนแปลงน้อยมาก ดังนั้น เมื่อความต้องการของตลาดต่ำมูลค่านี้ก็จะสูงกว่าราคาตลาด ในทำนองกลับกันเมื่อความต้องการของตลาดสูงราคาตลาดจะสูงกว่ามูลค่านี้ แต่ไม่ว่าจะประเมินราคาด้วยวิธีใด การประเมินมูลค่าของสินทรัพย์เพื่อกำหนดเป็นอัตราส่วนกับเงินกู้อื่นแสดงถึงระดับความปลอดภัยของธนาคารก็ให้ยึดถือหลักการ Conservative ไว้ก่อน ขอกำหนดในการกู้ยืมของธนาคารจึงควรกำหนดถึงเรื่องนี้ด้วยนอกเหนือไปจากการกำหนดเรื่องการชำระหนี้หรืออัตราดอกเบี้ย การชำระหนี้ของเงินกู้ประเภทนี้สามารถกำหนดได้ 2 แบบคือ¹ แบบที่จ่ายเป็นจำนวนเท่ากันในแต่ละงวด (An amortized basis) เช่น จ่ายทุกเดือนหรือทุก 3 เดือน เป็นต้น การคิดจำนวนดอกเบี้ยจะคำนวณจากยอดเงินต้นที่ลดลง การชำระหนี้ก็อีกประเภทหนึ่งคือแบบที่จ่ายเมื่อสิ้นปีหรือเรียกว่าจ่ายในงวดสุดท้ายทีเดียวทั้งก่อน (A lump sum basis) เช่น จ่ายทุกสิ้นปีที่ 3 5 หรือ 10 แต่ในทางปฏิบัติ การชำระเงินจะกระทำกัน 4 ครั้งต่อปี หรือ 2 ครั้งต่อปี หรือมีละครั้ง ปัจจุบันวิธีหลังนี้ไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก เพราะเงินที่ผู้ขอกู้ยืมไว้มักจะมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้และเมื่อถึงเวลานั้นธนาคารต้องขยายเวลาต่อให้อีก การกำหนดให้ชำระหนี้ตามวิธีแรกจึงเป็นที่นิยมกันมากกว่า สำหรับข้อกำหนดเรื่องอัตราดอกเบี้ยนั้น โดยที่เงินกู้ประเภทนี้ธนาคารมีความเสี่ยงสูง ความเสี่ยงดังกล่าวคือการทำที่ผู้ขอกู้จะไม่ชำระหนี้ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงทางเครดิต (Credit Risk) ธนาคารจึงมักจะคำนวณความเสี่ยงเหล่านี้เพิ่มเข้าไปในอัตราดอกเบี้ยด้วยทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ชนิดนี้ค่อนข้างสูงและน่ารายได้มาสู่ธนาคารอย่างมาก

5.4.4 เงินกู้โดยอาศัยการจำนอง (Mortgage Loan) เนื่องมาจากลักษณะของเงินกู้ชนิดนี้เกี่ยวกับการนำสินทรัพย์ไปจำนองไว้ ข้อกำหนดที่ธนาคารทำกับผู้ขอกู้จึงควรระบุถึงตัวสินทรัพย์ ภาระของสินทรัพย์นั้น ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยที่พึงเรียก

¹Reed, Commercial Bank Management, pp. 360-361.

เก็บด้วย โดยกำหนดว่าสินทรัพย์นั้นจะต้องอยู่ในสภาพที่มีการซ่อมแซมอยู่ สมอหรือผู้ซอกู้จะ
 ต้องไม่นำไปใช้ในกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์อันมีกฎหมายตลอดจนการกำหนดระยะเวลาที่
 ผู้ซอกู้จะไถถอนการจำนองโดยชำระหนี้ภายในเวลาที่ธนาคารกำหนดให้ เป็นต้น นอก
 จากนี้ ข้อกำหนดยังต้องระบุให้ชัดเจนถึงภาระของผู้หรือผู้ให้กู้เกี่ยวกับภาษีหรือค่าใช้จ่าย
 ใดๆ ที่รัฐบาลอาจเรียกเก็บจากสินทรัพย์นั้น

อัตราดอกเบี้ยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องกำหนดไว้เป็นนโยบายด้วยเช่นกัน กล่าว
 คือ อาจกำหนดว่าควรเป็นอัตราเปลี่ยนแปลง (Variable rate)¹ โดยทั่วไป ถ้าเป็น
 เงินกู้พิเศษชนิดอื่น ๆ อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดจะเป็นอัตราคงที่ (Fixed rate) แต่สำหรับ
 เงินกู้ที่มีอายุการใช้คิณยาวนาน เช่น เงินกู้โดยอาศัยการจำนองนี้ในระยะเวลายาวนาน
 นั้นจะมีความเสี่ยงทางการเงิน (Money Risk) ปรากฏอยู่ การเปลี่ยนแปลงของอัตรา
 ดอกเบี้ยจะมีผลกระทบกระเทือนต่อรายได้ของธนาคาร โดยธนาคารจะสูญเสียกำไรอันควร
 ได้ไปจำนวนหนึ่งซึ่งเกิดจากการที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงขึ้นแต่ธนาคารยังคงเก็บอัตรา
 ดอกเบี้ยจากผู้ซอกู้ในอัตราเดิม ถ้าธนาคารมีนโยบายเก็บดอกเบี้ยจากเงินกู้ประเภทที่มี
 อายุยาวนานนี้ในอัตราที่เปลี่ยนแปลง (Variable rates) ตามอัตราดอกเบี้ยในตลาด
 ก็จะทำให้มีกระแสเงินหมุนเวียนเข้าธนาคารมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การวางหลักปฏิบัติ
 เช่นนี้อาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากผู้ซอกู้ที่มีความรู้ดีว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมแก่ตน

5.4.5 เงินกู้เพื่อการบริโภค (Consumer Loan) เงินกู้ที่ให้เพื่อ
 การบริโภคไม่ได้ทำให้ความสามารถในการหารายได้ของผู้ซอกู้สูงขึ้น แต่เป็นการให้กู้ยืม
 เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้ามาใช้ได้ก่อนที่จะมีอำนาจซื้อที่แท้จริง ดังนั้น ในการ
 ชำระเงินกู้ผู้บริโภคจึงต้องชำระคืนจากรายได้ตามปกติของตน การให้กู้ยืมประเภทนี้จึงได้

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 199.

กำหนดมาตรฐานของคุณภาพของลูกค้าไว้ค่อนข้างสูง ในการชำระคืนเงินกู้ทำได้ 2 แบบ คือ แบบผ่อนชำระเป็นงวดและแบบชำระคืนครั้งเดียวเมื่อถึงกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ขอกู้

เงินกู้ที่ให้กับผู้บริโภคเพื่อนำไปซื้อสินค้าถาวร โดยปกติจะกำประกันด้วยสินค้าที่ซื้อ ส่วนเงินใหญ่เพื่อวัตถุประสงค์อื่นโดยปกติจะไม่มีหลักทรัพย์ประกัน แต่ระยะเวลาชำระคืนจะสั้น นโยบายเกี่ยวกับการค้ำประกันของเงินกู้ชนิดนี้อาจแบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ

- (1) มีบุคคลค้ำประกัน
- (2) ไม่มีทั้งหลักทรัพย์ประกันและบุคคลค้ำประกัน
- (3) มีหลักทรัพย์หรือหลักประกันอย่างอื่นเป็นประกัน

การคิดอัตราดอกเบี้ยสำหรับการให้กู้ยืมแก่ผู้บริโภค ปกติธนาคารจะคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าที่ Sales finance company หรือ Personal loan company คิดกับลูกค้า แม้กฎหมายจะควบคุมการกำหนดอัตราดอกเบี้ย แต่ในการให้กู้ยืมประเภทนี้ อัตราดอกเบี้ยที่แจ้งให้ผู้ขอกู้ทราบจะเป็นอัตราดอกเบี้ยอำพรางโดยใช้วิธี "Add on" method ทำให้ผู้ขอกู้ต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราจริง (Effective Rates) สูงกว่าอัตราที่ระบุ ส่วนการให้กู้กับผู้บริโภคโดยทางอ้อมคือการให้ Sales finance company และ Personal loan company กู้ในอัตราที่เรียกว่า Prime loan rate ข้อควรระวังในการให้กู้ยืมกับบริษัทเหล่านี้โดยมากมักจะเกี่ยวกับ Compensating balance มากกว่า เรื่องอัตราดอกเบี้ย โดยอาจกำหนดให้ค้างไว้ประมาณ 10% ของวงเงินสูงสุดที่จะให้กู้ยืมหรือ 20% ของหนี้ที่ค้างชำระแล้วแต่จำนวนใบจะสูงกว่า นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดวงเงินสูงสุดที่จะให้กู้ (Line of Credit) ไว้อย่างชัดเจน และจะมีการกำหนด Annual "clean up" ซึ่งโดยปกติจะเป็นช่วง 1-2 เดือนอีกด้วย

6. การบริหารเงินกู้ ผู้บริหารธนาคารจะต้องมีแนวทางในการบริหารเงินกู้

เพื่อเป็นหลักปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารเงินกู้โดยทั่วไป การจัดสายงาน
 ควบคุม การจัดตั้งแผนกให้สินเชื่อของธนาคาร การวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคาร
 การควบคุมและติดตามหนี้รวมทั้งการจัดการหนี้ที่มีปัญหา

6.1 หลักเกณฑ์ในการบริหารเงินกู้โดยทั่วไป (Criteria for loan administration) ในการให้กู้ยืม ธนาคารประสงค์จะให้ผู้ขอกู้นำเงินที่ได้จากธนาคารไปประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ที่ไต่ถามไว้และประสงค์จะให้ผู้ขอกู้ชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคารเมื่อหนี้ขึ้นถึงกำหนดชำระหนี้ ฉะนั้น สิ่งสำคัญที่ธนาคารจะต้องพิจารณาก็คือ วัตถุประสงค์ในการขอกู้ (Purpose) การป้องกันผลเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น (Protection) และการชำระหนี้คืน (Payment)

6.1.1 วัตถุประสงค์ในการขอกู้ (Purpose) การขอกู้เงินส่วนใหญ่มักมีวัตถุประสงค์เพื่อการพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ฯลฯ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาของธนาคารโดยปกติจะพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ของการขอกู้นั้นจะก่อให้เกิดดอกออกผล (Productive) จนสามารถจะนำเงินมาใช้คืนธนาคารได้ และวัตถุประสงค์นั้นไม่ขัดต่อนโยบายการให้กู้ยืมของธนาคาร

6.1.2 การป้องกันผลเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น (Protection) ในการให้กู้ยืมนั้น ธนาคารจะต้องมั่นใจว่าจะมีความเสี่ยงน้อยที่สุดโดยจะต้องพิจารณาถึงฐานะ ผลการดำเนินงาน และคุณสมบัติอื่น ๆ ของผู้ขอกู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ความปลอดภัยต่อธนาคาร แต่ในฐานะทางการเงินของผู้ขอกู้ไม่ค้ำประกันและธนาคารมีความจำเป็นจะต้องให้กู้ก็อาจกำหนดให้มีการประกันด้วยสินทรัพย์หรือบุคคล

6.1.3 การชำระเงินคืน (Payment) ในด้านการชำระหนี้คืนนั้น ถ้าเงินที่กู้ยืมนั้นมีจำนวนมากธนาคารอาจกำหนดให้มีการผ่อนชำระเป็นงวดและให้มีระยะเวลาปลอดหนี้ด้วย แต่ถาจำนวนเงินกู้ไม่สูงนักและผู้ขอกู้มีฐานะการเงินที่ดีก็อาจชำระหนี้ให้หมดเมื่อครบกำหนด การชำระหนี้คืนเงินกู้โดยผู้ขอกู้สามารถชำระหนี้คืนได้จาก

กำไรจากการดำเนินงานย่อมดีกว่าการที่ตองนำหลักทรัพย์ประกันออกขายหรือต้องเรียกร้องให้มูลค่าประกันชำระหนี้¹

6.2 องค์กรของการให้กู้ยืม (Organization of bank lending)
การจัดองค์กรของการให้กู้ยืมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะช่วยให้การบริหารการให้กู้ยืมเป็นไปตามนโยบายและมีประสิทธิภาพ รูปแบบขององค์กรการให้กู้ยืมไม่มีการกำหนดไว้ตายตัวว่าจะต้องจัดรูปอย่างไร แต่มีปัจจัยที่ต้องพิจารณาหลายอย่างได้แก่² ลักษณะและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ให้กู้ยืม ขนาดของธนาคาร ขนาดและองค์ประกอบของการให้กู้ยืม ชนิดของเงินให้กู้ และทัศนคติของคณะกรรมการบริหารต่ออำนาจหน้าที่ที่กระจายไปให้เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ

โดยปกติความรับผิดชอบในการให้กู้ยืมตามกฎหมายเป็นของคณะกรรมการอำนวยการ ดังนั้น ธนาคารบางแห่งคณะกรรมการอำนวยการจะเข้ามามีบทบาทในการให้กู้ยืมมากกว่าปกติ แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีการกระจายอำนาจหน้าที่ในการให้กู้ยืมไปยังเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ธนาคารขนาดใหญ่จะมีการกระจายอำนาจนี้ออกไปยังเจ้าหน้าที่ระดับต่ำมากกว่าธนาคารขนาดเล็ก วิธีการให้กู้ยืมตามปกตินั้นเจ้าหน้าที่ให้กู้ยืม (Lending officer) จะเป็นผู้ติดต่อกับผู้มาขอกู้ รับคำขอกู้ สัมภาษณ์ผู้ขอกู้ และพิจารณาว่าคำขอกู้นั้นจะสมควรให้กู้หรือไม่ เจ้าหน้าที่ให้กู้ยืมจะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ขอกู้จากตัวผู้ขอกู้เองและจากแผนกที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อ (Credit department) และอาจมีอำนาจตัดสินใจว่าจะให้กู้หรือไม่ ถ้าเกินอำนาจหรือมีปัญหาจะต้องส่งให้คณะกรรมการพิจารณาให้กู้ยืมหรือคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้วินิจฉัย เมื่อได้อนุมัติเงินให้กู้ไปแล้วเจ้าหน้าที่ให้กู้ยืมจะต้องติดตามเยี่ยมเยียนลูกหนี้อยู่เสมอ ติดตามข้อมูลทางการเงินและการดำเนินงานจาก

¹Ibid., p. 170.

²Reed, Commercial Bank Management, p. 207.

ลูกหนี้หรือจากแหล่งอื่น หนี้ที่มีปัญหาจะต้องติดตามทวงถามอย่างใกล้ชิดและดำเนินการตามความเหมาะสมเพื่อรักษาประโยชน์ของธนาคาร

สำหรับธนาคารขนาดกลาง จะมีการกระจายอำนาจในการให้กู้ยืมมากกว่าธนาคารขนาดเล็กและอาจมีแผนกเงินกู้แยกต่างหาก เจ้าหน้าที่แต่ละคนอาจมีอำนาจให้เงินกู้ในวงเงินสูงสุดจำนวนหนึ่งซึ่งจะมากกว่าในกรณีของธนาคารขนาดเล็ก

สำหรับธนาคารขนาดเล็ก เจ้าหน้าที่จะทำทั้งหน้าที่ให้กู้ยืมและหน้าที่อื่น ๆ ด้วยในขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่แต่ละคนจะทำการให้กู้ยืมทุกประเภทโดยไม่มีการแบ่งว่าใครทำหน้าที่ให้กู้ยืมประเภทใด และธนาคารขนาดเล็กนี้จะไม่มีการแบ่งเงินกู้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ให้กู้ยืมจะต้องเป็นผู้รวบรวมและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้เอง เจ้าหน้าที่เหล่านี้อาจจะมีอำนาจปล่อยเงินกู้ใดภายในวงเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งถ้าค่าชอกกู้มีวงเงินสูงหรือเป็นกรณีผิดปกติก็จะต้องให้คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้หรือคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้พิจารณาคัดสิน

การจัดองค์กรการให้กู้ยืมของธนาคารขนาดใหญ่มีลักษณะแตกต่างไปจากธนาคารขนาดเล็กและขนาดกลาง เช่น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้กู้ยืมอาจแยกย่อยไปตามประเภทของเงินกู้ เช่น แผนกเงินกู้เพื่อการบริโภค แผนกเงินกู้ที่ให้กู้แก่ธุรกิจหรือการอุตสาหกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจแบ่งย่อยออกไปอีก เช่น แผนกเงินกู้ที่ให้กับกิจการอุตสาหกรรม อาจแบ่งเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับสิ่งทอ (Textile) อุตสาหกรรมน้ำตาล (Sugar) หรือเหมืองแร่ (Mining) นอกจากนี้บางแห่งยังอาจแบ่งกิจการให้กู้ยืมออกไปตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

การจัดรูปแบบการให้กู้ยืมในธนาคารสาขาจะมีลักษณะต่างออกไป ผู้จัดการสาขาและเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจในการให้กู้ยืมจำกัด ค่าชอกกู้ที่มีจำนวนเงินสูงกว่าจำนวนที่กำหนดไว้จะต้องให้สำนักงานใหญ่เป็นผู้พิจารณาโดยมีเจ้าหน้าที่สินเชื่อหรือผู้ควบคุมงานของสาขาเป็นผู้ให้คำแนะนำและวินิจฉัยภายในขอบเขตอำนาจที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม ใน

การให้กู้ยืมของสาขา สำนักงานใหญ่ไม่ควรรวมอำนาจการตัดสินใจให้กู้ยืมไว้มากเพราะจะทำให้การให้บริการแก่ลูกค้าสาขา สำนักงานใหญ่ควรกำหนดนโยบายให้สาขารับไปปฏิบัติงานโดยให้ผู้จัดการสาขามีอิสระในการตัดสินใจให้กู้ยืมอย่างกว้างขวางพอสมควร เพื่อให้การให้กู้ยืมของสาขามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.3 แผนกสินเชื่อของธนาคาร (Credit department) แผนกสินเชื่อของธนาคารวิวัฒนาการมาจากการที่ปริมาณการให้กู้ยืมของธนาคารเพิ่มมากขึ้นจนเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้ไม่สามารถทำหน้าที่ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการให้กู้ยืมได้ เช่น การไปพบลูกค้า การสัมภาษณ์ลูกค้า การรับคำขอกู้ ในขณะที่ต้องวิเคราะห์เงินกู้ไปพร้อมกันได้หมด ในขณะเดียวกัน ธนาคารก็พบว่า การให้กู้ยืมจะทำได้โดยมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยแยกออกเป็นแผนกหนึ่งซึ่งมีเจ้าหน้าที่ทำงานโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดความชำนาญในการให้กู้ยืม และปริมาณการกู้ยืมที่มากขึ้นจนทำให้ต้องมีระบบการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ที่ดี เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาปล่อยเงินกู้ นอกจากนี้ การวิเคราะห์เครดิตในการพิจารณาให้กู้ก็มีความสำคัญมากขึ้น ทำให้ระบบข้อมูลเกี่ยวกับเครดิตมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ

แผนกสินเชื่อของแต่ละธนาคารจะมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามขนาดของธนาคาร และวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีแผนกสินเชื่อ งานของแผนกสินเชื่อจะเหมือนกันเกือบทุกธนาคาร เว้นแต่ความสำคัญของแต่ละหน้าที่ซึ่งอาจแตกต่างกันไปบ้าง แผนกสินเชื่อส่วนใหญ่จะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครดิต แยกข้อมูลที่สำคัญออกมาวิเคราะห์ และบางครั้งอาจให้ข้อเสนอเกี่ยวกับคำขอกู้ด้วย แต่โดยทั่วไปหน้าที่หลักของแผนกสินเชื่อจะประกอบด้วย

- (1) รวบรวมข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เครดิต
- (2) เตรียมและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้
- (3) ให้ข้อเสนอแนะจากข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์
- (4) รวบรวมและรักษาข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในอนาคต

นอกจากหน้าที่เหล่านี้แล้ว แผนกสินเชื่ออาจทำหน้าที่อื่น ๆ เช่น รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้แผนกอื่น ๆ เช่น แผนกลงทุน ให้ข้อมูลด้านเครดิตเกี่ยวกับธุรกิจอื่น ๆ ที่ลูกค้าติดต่อควย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครดิตกับผู้ที่ต้องการทราบซึ่งมีความจำเป็นและสมควรที่จะได้รับข้อมูล นอกจากนี้ แผนกสินเชื่อยังเป็นให้เรียนรู้ฝึกฝนเพื่อเตรียมที่จะเป็นเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้ต่อไป

ลักษณะและขนาดของแผนกสินเชื่อจะแตกต่างกันไปในแต่ละธนาคารโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ คือลักษณะและขนาดของลูกหนี้ ถ้าลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้รายใหญ่หรือมีการให้กู้กับธุรกิจขนาดต่าง ๆ ในกิจการหลายประเภทก็ทำให้ต้องมีแผนกสินเชื่อขนาดใหญ่ ชนิดของเงินกู้ที่ธนาคารให้เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง เช่น ธนาคารที่เน้นด้านการให้กู้ยืมกับธุรกิจ จะมีแผนกสินเชื่อใหญ่กว่าธนาคารที่เน้นด้านการให้กู้ยืมแก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม โดยปกติปริมาณงานของแผนกสินเชื่อของธนาคารขนาดเล็กจะมีน้อยกว่าธนาคารขนาดใหญ่

แผนกสินเชื่อของธนาคารขนาดใหญ่ โดยปกติจะอยู่ที่ความควบคุมของรองประธานหรือรองกรรมการผู้จัดการใหญ่และจะแบ่งออกเป็นแผนกย่อย ๆ ตามปริมาณและลักษณะของงาน เช่น แบ่งเป็นแผนกย่อยทางด้านรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์หังบการเงิน หรืออาจแบ่งตามอาณาเขต ตามอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้านขึ้น

แผนกสินเชื่อของธนาคารขนาดกลางจะเล็กกว่าของธนาคารขนาดใหญ่และโอกาสที่จะมีความชำนาญเฉพาะด้านจะน้อยกว่า งานรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลจะทำโดยเจ้าหน้าที่ระดับต่ำ โดยเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้จะทำเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูลที่หามาได้

ในธนาคารขนาดเล็กโดยปกติจะไม่มีแผนกสินเชื่อแต่จะมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานโดยมีผู้ช่วยอีกหนึ่งหรือสองคน การวิเคราะห์เครดิตอาจจะไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เพราะเจ้าหน้าที่พิจารณาเงินกู้ไม่มีเวลาพอและการเก็บข้อมูลไม่ดีพอ

ในธนาคารที่มีสาขา อาจจะรวบรวมงานในหน้าที่ของแผนกสินเชื่อไว้ที่ส่วน -

กลางหรืออาจจะทำให้สาขาทำเองทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของสาขาและปริมาณงานด้านการใหญ่ขึ้น เช่น ถ้าสาขามีขนาดเล็ก ปริมาณงานด้านการใหญ่ขึ้นมีน้อย และการตั้งสาขาไม่กระจายกันมาก ก็อาจจะรวมหน้าที่ในค้ำนี้ไว้ที่ส่วนกลาง แต่โดยปกติจะเป็นแบบผสมคืองานซึ่งเป็นหน้าที่ของแผนกอื่น เชื่อมโยงอย่างสาขาจะทำเองแต่บางอย่างสำนักงานใหญ่ก็จะเป็นผู้จัดทำ

6.4 การวิเคราะห์สินเชื่อ (Credit analysis) เมื่อผู้ขอกู้มาขอกู้เงินจากธนาคาร ก่อนจะตัดสินใจใหญ่จากหนี้ฝ่ายอื่น ซึ่งจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายเนื่องจากการที่ผู้ขอกู้ไม่ชำระหนี้หรือให้ค้ำน้อยที่สุด ซึ่งจะกล่าวไว้ในรายละเอียดต่อไป

6.5 การควบคุมและติดตามหนี้ที่ค้ำชำระ (Supervision) เจ้าหน้าที่ให้สินเชื่อที่ได้พิจารณาถึงประวัติและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ขอกู้ ความสามารถในการหากำไรรวมทั้งความเต็มใจที่จะชำระหนี้ อย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ ก่อนจะตัดสินใจให้สินเชื่อไปนั้นย่อมเป็นหลักประกันไว้ชั้นหนึ่งแล้วว่าธนาคารควรจะได้รับการชำระหนี้คืนในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากเกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจให้สินเชื่อไปโดยวิเคราะห์ทั้งการเงินของผู้ขอกู้ผิดพลาดหรือข้อมูลที่ได้อาจไม่ตรงกับความจริงหรืออาจเนื่องจากมีสาเหตุจากความผันผวนในสภาพการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความผันแปรทางการเมือง ความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากธรรมชาติ ฯลฯ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของธุรกิจของผู้ขอกู้จนทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคารได้ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ภาระที่เกิดแก่ธนาคารก็คือจะต้องติดตามทวงถามให้ชำระหนี้แก่ธนาคาร ด้วยแนวความคิดที่ว่าพยายามให้ผู้ขอกู้ชำระหนี้ให้มากที่สุดโดยพยายามให้หนี้สูญน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย สิ่งที่ต้องมาคือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตามทวงหนี้เหล่านี้ ดังนั้น การตัดสินใจให้กู้ที่ผิดพลาดจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ในจำนวนที่มากขึ้นเป็นสัดส่วน ในทางปฏิบัติ เพื่อเตรียมตัวรับมือกับการที่จะเกิดหนี้ค้ำชำระ ผู้บริหารงานธนาคารจำเป็นต้องเอาใจใส่ในสิ่งต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบได้ทันการณ์ว่าหนี้รายใดจะเป็นหนี้ค้ำ-

ชำระโดยการไปเยี่ยมลูกค้า (Visiting the borrower) คุมยอดเงินฝากคงเหลือ (Keeping track of deposit balance) และการตรวจสอบจากผู้ให้กูรายอื่น ๆ (Checking with other creditors) เป็นต้น

6.5.1 การเยี่ยมเยือนลูกค้า (Visiting the borrower) จะช่วยให้ธนาคารทราบว่า เมื่อลูกหนี้ได้รับเงินเชื่อจากธนาคารแล้วลูกหนี้ได้นำเงินนั้นไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่และกิจการของลูกค้าได้ดำเนินไปอย่างไร ถ้าธุรกิจของลูกหนี้เสื่อมลงธนาคารจะได้ให้ความช่วยเหลือแนะนำและหาทางหลีกเลี่ยงเรื่องความไม่สามารถชำระหนี้ของผู้ขอกู้ได้ทันการ

ในการไปพบกับผู้ขอกู้ เจ้าหน้าที่ของธนาคารจะมีโอกาสได้พบเห็นสภาพทั่วไปของกิจการและสภาพขวัญของพนักงาน หากสิ่งเหล่านี้มีแนวโน้มไปในทางไม่ดี โอกาสที่กิจการจะเจริญก้าวหน้าจนสามารถชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคารย่อมมีน้อย นอกจากนี้ อาจจะทำให้ทราบว่าหนี้นั้นจะกลายเป็นหนี้ที่มีปัญหาได้หรือไม่ เช่น อาจพบว่าสินค้าคงคลังที่ค้างไว้มີจำนวนน้อยไม่ตรงกับจำนวนในงบการเงินหรือสภาพของสินค้าแสดงให้เห็นว่าเป็นสินค้าเก่าและล้าสมัย ภาวะการค้าขายเชามาก เป็นต้น

6.5.2 ยอดเงินฝากคงเหลือ (Deposit balance) ในทางปฏิบัติธนาคารอาจกำหนดให้ผู้ขอกู้รักษายอดเงินฝากคงเหลือในบัญชีไว้ไม่น้อยกว่าจำนวนหนึ่งก็ได้ การตรวจดูยอดคงเหลือนี้จะช่วยให้เห็นแนวทางของกิจการของลูกค้า ถ้ายอดคงเหลือต่ำกว่ายอดต่ำสุดที่ธนาคารให้ค้ำไว้ อาจเป็นการเริ่มที่แสดงว่าต่อไปลูกค้ารายนี้อาจจะเป็นลูกหนี้ที่มีปัญหาได้ซึ่งจะต้องติดตามโดยใกล้ชิดและพิจารณาจากสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ประกอบด้วย

6.5.3 การสอบถามจากผู้ให้กูรายอื่น ๆ (Checking with other creditors) เป็นการตรวจสอบที่ใช้ทั้งก่อนที่จะตัดสินใจให้กู้และหลังจากที่ให้เงินกู้ไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อดูแนวโน้มที่หนี้สินจะกลายเป็นหนี้ค้างชำระ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเจ้า-

หนี้รายอื่นที่ผู้ขอกู้ไปขอกู้ อาจเกิดขึ้นได้กับธนาคารเช่นเดียวกัน

6.6 การจัดการหนี้ที่มีปัญหา (Handling distress loans) เมื่อหนี้รายใดค้างชำระผู้บริหารของธนาคารจะต้องรับจัดการกับหนี้ที่มีปัญหาเหล่านี้ มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ หากปัญหาของลูกหนี้เกิดจากเหตุที่ลูกหนี้ไม่สามารถควบคุมได้ธนาคารก็ไม่ควรดำเนินการด้วยมาตรการรุนแรง การตัดสินใจใช้มาตรการใด ๆ เช่น ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามสัญญาโดยไม่คำนึงว่าลูกหนี้จะมีปัญหาอย่างไร บังคับจำนอง หรือยอมขยายเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ จะต้องใช้ความรอบคอบอย่างมาก เพราะการตัดสินใจผิดพลาดอาจจะนำมาซึ่งความเสียหายแก่ธนาคารและลูกหนี้ได้ กล่าวคือ ถ้าธนาคารใช้นโยบายที่แข็งกร้าวจะทำให้ธนาคารเสียลูกค้าที่อาจจะดีขึ้นในอนาคตและจะทำให้ลูกค้าหันไปขอกู้จากธนาคารอื่นที่มีความเห็นใจลูกหนี้มากกว่า ในทางกลับกัน หากธนาคารยอมผ่อนผันให้แก่ลูกหนี้มากเกินไปเกินควรก็อาจก่อปัญหาเรื่องหนี้สูญได้เช่นเดียวกัน ธนาคารอาจเข้าไปช่วยเหลือหรือดำเนินการกับหนี้ที่มีปัญหาได้ 2 วิธีคือ

6.6.1 เข้าไปช่วยแก้ปัญหา และให้ความสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (Handling a workout) เป็นนโยบายผ่อนปรนให้ลูกค้าสามารถดำเนินการธุรกิจต่อไปได้โดยธนาคารจะเข้าไปควบคุมและให้ความช่วยเหลือพร้อมกับแก้ปัญหาให้ลูกค้า ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์ให้ลูกหนี้ดำเนินกิจการต่อไปได้จนในที่สุดสามารถมีเงินมาชำระหนี้ให้แก่ธนาคาร

6.6.2 ขายสินทรัพย์เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ (Handling a liquidation) แตกต่างกับมาตรการแรกตรงที่ว่าวิธีนี้มีจุดมุ่งหมายต้องการเรียกหนี้คืนจากผู้ขอกู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น¹ 'Creditors'

¹Robinson, The Management of Bank Funds, pp. 197-200.

committee, Composition settlement, Assignment, Equity receivership และ Complete bankruptcy

(1) Creditors' committee หมายถึงการที่ธนาคารส่งเจ้าหน้าที่ไปคุมตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ของลูกหนี้ เช่น เป็นกรรมการ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าธุรกิจจะปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้โดยคงผู้บริหารระดับอื่น ๆ ไว้ เมื่อสถานการณ์ดีคงเดิมธนาคารก็จะถอนตัวออกมาและให้ธุรกิจดำเนินต่อไปโดยอิสระ วิธีนี้จะไม่มีการนำสินทรัพย์ของธุรกิจออกขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้

(2) Composition settlement คือวิธีการที่ลูกหนี้ไม่ต้องการล้มละลายจึงเสนอจะชำระหนี้คืนให้ได้อย่างเต็มความสามารถเท่าที่มีมูลค่าของสินทรัพย์จะมีอยู่ (แต่เป็นจำนวนน้อยกว่าจำนวนที่เป็นหนี้ทั้งสิ้น) บางครั้งธนาคารต้องยอมรับเพราะแม้จะบังคับให้นำสินทรัพย์ออกขายก็ยังได้เงินน้อยกว่าจำนวนที่ลูกหนี้เสนอใช้คืนให้

(3) Assignment เป็นวิธีการที่ลูกหนี้มอบสินทรัพย์ของตนให้แก่ทรัสต์ (Trustee) เพื่อนำไปขายแล้วเอาเงินมาแบ่งชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้

(4) Equity receivership เป็นวิธีการมอบสินทรัพย์ไว้ให้พนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดูแลโดยไม่มีการนำออกขายและเมื่อธุรกิจสามารถแก้ปัญหาได้และชำระหนี้คืนแก่ธนาคารแล้วก็จะคืนสินทรัพย์นั้นกลับไปเป็นของเจ้าของเดิม

(5) Complete bankruptcy หมายถึงการล้มเลิกกิจการเมื่อเห็นว่าปัญหาที่มีอยู่เป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้หรือถึงจะดำเนินการต่อไปก็มีแต่จะขาดทุน

7. วิธีการวิเคราะห์สินเชื่อ (Credit analysis) เป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารเงินกู้ที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่จะนำทั้งกำไรและขาดทุนมาให้ธนาคาร หากไม่ใช้วิธีการนี้ให้เสียแล้ว สินเชื่อที่ให้ไปแทนที่จะนำผลกำไรมาให้ก็กลับกลายเป็นส่วนที่จะลดกำไรของธนาคารให้น้อยลง ดังนั้น ก่อนที่ธนาคารจะตัดสินใจให้กู้ยืม ธนาคารจะต้องพิจารณาโดยรวมครอบคลุมถึงรายละเอียดอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นภาวะด้านส่วนตัวของผู้ขอกู้หรือสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ฯลฯ หลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องกำหนดแนว

ทางแกว้บริหารงานของธนาคารให้ทราบว่ากาไรให้สินเชือแกว้ชอูกุแต่ละรายจะมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใดและจะตอองพิจารณาว่าชอูกุจะสามารถชำระหนี้ได้เพียงไร เป็ไร และวิธีใด

7.1 แนวทางการวิเคราะห์ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายข้างต้น การปฏิบัติในการให้ชอูกุของธนาคารจึงมีลักษณะคล้ายกับการวิเคราะห์การลงทุนในทางการเงิน กล่าวคือ จะต้องทำการวิเคราะห์ธุรกิจที่ชอูกุประกอบการอยู่ และวิเคราะห์ตัวชอูกุ

7.1.1 การวิเคราะห์ธุรกิจที่ชอูกุประกอบการอยู่ ผู้วิเคราะห์ควรจะได้เรียนรู้และทราบความเคลื่อนไหวและภาวะการณต่าง ๆ ทางธุรกิจประเภทเดียวกับชอูกุอย่างกว้างขวาง ลักษณะของธุรกิจที่ชอูกุดำเนินการอยู่ อัตราความเจริญก้าวหน้า และอิทธิพลของการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงในความตอองการของสินค้าประเภทต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงทางค่านการจำหน่าย ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์ของธนาคารจะตอองคำนึงถึง กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในระดับราคาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มในอนาคต ราคาของวัตถุดิบมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการผลิตต่อไปจนเสร็จเป็นสินค้าและขายสินค้านั้นออกไป ส่วนราคาของสินค้าที่ผลิตเสร็จแล้วจะมีผลต่อกำไรและค้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหรือไม่ สินค้าบางชนิดลักษณะการแข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันจะเป็นตัวกำหนดราคาที่สำคัญ ระดับราคาจึงอาจจะคงที่หรือไม่คงที่ก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำราคาและลักษณะตลาดของสินค้า นอกจากการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาแล้ววัฏจักรธุรกิจก็มีส่วนที่จะทำให้ความเจริญของอุตสาหกรรมนั้นคงที่หรือไม่ ราคาของสินค้าบางอย่างและการเปลี่ยนแปลงของวัฏจักรธุรกิจ (Business cycle) ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ ธุรกิจที่มีวัฏจักรไม่คงที่อาจจะมีการคงที่ก็ได้ ธุรกิจที่มีฐานะการเงินดีแต่อยู่ในอุตสาหกรรมที่มีวัฏจักรไม่คงที่อาจจะไม่ได้รับเงินเชื่อจากธนาคารมากนัก การให้ธุรกิจประเภทนี้ชอูกุอาจจะประสบปัญหาทางประการคือ¹ ปัญหาหนี้ค้างชำระ-

¹Ibid., p. 156.

นาน (Frozen credit) และการมีปริมาณที่มากในบางช่วงโดยเฉพาะที่รัฐจักรธุรกิจมีผลไม่ค้ำต่อธุรกิจ

นอกจากลักษณะของธุรกิจ อัตราความเจริญก้าวหน้าและอิทธิพลของการแข่งขันแล้ว การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในความต้องการของสินค้าที่ผู้ซื้อจำหน่ายตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของทางจำหน่ายจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้วิเคราะห์ทราบว่าคุณสมบัติปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจได้ก็เพียงใด และประมาณได้ว่าการที่ผู้ซื้อปรับตัวไม่ได้สินนั้นจะก่อให้เกิดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อของธนาคารได้มากน้อยเท่าใด

นอกจากนี้ การนำข้อมูลของผู้ซื้อไปเปรียบเทียบกับข้อมูลของผู้ประกอบการรายอื่นในธุรกิจประเภทเดียวกันจะช่วยให้ทราบถึงความสามารถหรือไม่สามารถชำระหนี้ของผู้ซื้อ การเปรียบเทียบจะให้ผลดียิ่งขึ้นถ้าผู้ประกอบการรายอื่นมีธุรกิจขนาดเดียวกัน

7.1.2 การวิเคราะห์ผู้ซื้อ บ่อยครั้งที่ผู้ใหญ่มักจะหลีกเลี่ยงผลสูญเสียด้วยการปฏิเสธคำขอซื้อของลูกค้าที่มีระดับความปลอดภัย (Margin of safety) ไม่มากพอ แต่ก็มิได้หมายความว่าวิเคราะห์สินเชื่อจะมองแคบ ๆ เพียงเรื่องความสามารถในการชำระหนี้ (Ability to pay) ความเชื่อถือทางเครดิต (Credit worthiness) และระดับความปลอดภัยในการให้กู้เท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความเต็มใจที่จะชำระหนี้ของผู้ซื้อ (Willingness to pay) ด้วย แต่สิ่งนี้เป็นการศึกษาที่ผู้วิเคราะห์จะทราบได้

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว การวิเคราะห์สินเชื่อเกี่ยวกับตัวผู้ซื้อนั้นจำเป็นต้องใช้เทคนิคบางประการเข้าช่วย ในสหรัฐอเมริกาครั้งแรกอาศัยข้อมูลของ Dun and Bradstreet เป็นหลัก¹ ต่อมาจึงพัฒนาขึ้นโดยใช้ 3 C's เป็นแนวทาง ซึ่งหมายความถึง

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 216.

คุณสมบัติส่วนตัว (Character) ความสามารถในการผลิตและการหารายได้ (Capacity) และทุนและฐานะทางการเงินของผู้ขอกู้ (Capital) หลังจากนั้นไม่นานก็ได้เพิ่มหลักประกันการกู้ยืม (Collateral) และภาวะการดำเนินงานเศรษฐกิจและอื่น ๆ (Conditions) เข้าไปอีกรวมเรียกว่า 5 C's และอีก 2-3 ปีต่อมาจึงได้มีผู้สรุปรวม 5 C's นี้เสียใหม่ให้เหลือเพียงแนวทางกว้าง ๆ ไว้ 3 ด้านเท่านั้นคือ ภาวะส่วนตัวของผู้ขอกู้ (Personal factor) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (Economic factor) และข้อมูลทางการเงินอื่น ๆ (Financial data)

(1) คุณสมบัติส่วนตัว (Character) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในจำพวก C ทั้งหมดและเป็นสิ่งแรกที่จะช่วยให้ขอคิดแก่ผู้พิจารณาใหญ่กว่าจะปฏิเสธการให้กู้หรือไม่เมื่อใดพิจารณาถึงความซื่อสัตย์ (Honesty) การรักษาคำมั่นสัญญา (Integrity) ความขยันขันแข็ง (Industry) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความมีคุณธรรม (Moral) คุณสมบัติดังกล่าวเป็นสิ่งยากที่แต่ละคนจะให้ความเห็นและอาจมีความเห็นไม่ตรงกันและบางครั้งอาจไม่ปรากฏออกมาในขณะที่วิเคราะห์ก็ได้ จึงปรากฏว่า¹ ลูกค้ำที่มีประวัติการชำระหนี้ดีอาจจะเปลี่ยนแปลงไปและผู้ที่มีประวัติการชำระหนี้ไม่ดีนั้นอาจจะกลับกลายเป็นลูกค้ำที่ดีก็ได้

(2) ความสามารถในการผลิตและการหารายได้ (Capacity) ผู้ขอกู้ที่มีงบการเงินที่ดีแต่มีการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินงานจนในที่สุดฐานะการเงินอาจจะเลวร้ายลงได้

(3) ทุนและฐานะทางการเงิน (Capital) ผู้บริหารงานธนาคารจะดูฐานะทางการเงินของผู้ขอกู้โดยดูความแข็งแกร่งของทุนเป็นหลัก

(4) หลักประกัน (Collateral) โดยทั่วไปแล้วหลักประกันนั้นถ้ามีก็เป็นแค่เพียงเครื่องสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ เพื่อจะให้หลักประกันเป็นหนี้ที่ดีขึ้น

¹Ibid., p. 220.

เท่านั้น¹ เช่น เป็นเครื่องสนับสนุนความอ่อนแอของฐานะการเงิน อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ไม่ควรจะให้สินเชื่อไปถ้าคาดว่าภาระหนี้จะทำให้ได้กำไรโดยจะต้องนำสินทรัพย์ที่เป็นหลักประกันนั้นออกขาย

(5) ภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ (Conditions)

หมายถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic conditions) และสภาพการณ์ทางวิชาการ (Technological conditions) เช่น มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเทคนิคใหม่ ๆ (Innovations) สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผันแปรอย่างรุนแรงจะมีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินงานของธุรกิจอย่างมาก ฉะนั้น ผู้วิเคราะห์เงินกู้ของธนาคารจึงควรเป็นนักพยากรณ์เศรษฐกิจที่ดีและจะต้องเรียนรู้ภาวะการณ์ทางการเมืองอันจะมีผลสะท้อนต่อธุรกิจของผู้ชอกู

คงได้กล่าวแล้วว่าผู้วิเคราะห์บางท่านได้รวบรวมรายละเอียดของ 5 C's แล้วกำหนดเป็นแนวทางกว้าง ๆ เสียใหม่โดยแบ่งเป็น ภาวะส่วนตัวของผู้ชอกู สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และข้อมูลทางการเงิน ดังนี้

(1) ภาวะส่วนตัวของผู้ชอกู (Personal factor) จะพิจารณาถึงความซื่อสัตย์ ความเชื่อถือได้ ภาระทางครอบครัว ความสามารถในการบริหารงาน ความมั่นคงของธุรกิจของผู้ชอกู ตลอดจนประวัติการชำระหนี้

(2) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (Economic condition) ซึ่งเป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้ ได้แก่ วัฏจักรธุรกิจ ความผันแปรทางเศรษฐกิจของประเทศและของโลก กฎข้อบังคับหรือกฎหมายของรัฐบาล ล้วนแล้วแต่มีส่วนที่จะทำให้การชำระหนี้ของผู้ชอกูถูกกระทบกระเทือนไปด้วย การศึกษาถึงผลกระทบเหล่านี้จะช่วยให้อาจารย์ที่

¹ ประยูร จินดาประดิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี,

ผู้ใหญ่สามารถกำหนดแนวโน้มของความเสียหายจากการให้ข้อมูลจนทราบว่าความไม่สามารถชำระหนี้ของผู้ชอผู้มีสาเหตุมาจากปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้เหล่านี้ มิใช่เป็นเพราะภาวะส่วนตัวที่ไม่ดีของผู้ชอ

(3) ข้อมูลทางการเงินอื่น ๆ (Financial data) เป็นเครื่องชี้ให้ผู้บริหารงานของธนาคารทราบว่าภาระหนี้ของลูกค้จะกระทำได้อะไรโดยวิธีใด เช่น เงินที่เรียกเก็บได้จากลูกหนี้ จากการขายสินค้าและสินทรัพย์ประจำ จากการขายเงินลงทุนอื่น ๆ เช่น หุ้นหรือพันธบัตรที่ซื้อไว้ หรือได้จากการดำเนินงานของกิจการในรูปแบบของกำไร หรือได้จากการกู้ยืมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น บริษัทประกันภัยหรือสมาคมเงินกู้อื่น ๆ นอกจากนี้ การขายหุ้นหรือพันธบัตรก็เป็นวิธีได้เงินมาชำระหนี้วิธีหนึ่ง ข้อมูลเหล่านี้เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจของผู้ใหญ่ ความเชื่อถือได้ของข้อมูลเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงงบการเงินที่ถูกรับรองโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) น่าจะเชื่อถือได้มากกว่าและมีประโยชน์ต่อผู้วิเคราะห์เงินกู้ของธนาคาร

7.2 วิธีการหาข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

7.2.1 การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เป็นวิธีการสำคัญที่สุดที่จะทำให้ธนาคารเลือกความเสี่ยงภัยได้ถูกต้อง วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ก็เพื่อช่วยประกอบการพิจารณาใหญ่เพราะจะทำให้ทราบถึงความซื่อสัตย์ ความสามารถ และความตั้งใจที่จะชำระหนี้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติการดำเนินงานของกิจการ อัตราความก้าวหน้า ชนิดของผลิตภัณฑ์ แหล่งวัตถุดิบ สถานะการแข่งขัน สภาพการตลาด ซึ่งสามารถจะขยายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งต่าง ๆ ฯลฯ นอกจากนี้ หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์ก็อาจจะขอรายงานทางการเงินหรือบันทึกต่าง ๆ เพิ่มเติมได้

7.2.2 รายงานต่าง ๆ ของธนาคาร ธนาคารส่วนใหญ่จะจัดให้มี

แฟ้มการเก็บเรื่องราวเกี่ยวกับการให้กู้ยืม (Credit file) ขึ้นโดยแสดงให้เห็นถึง¹ การวิเคราะห์ฐานะของผู้ขอกู้ การหารายได้ ประวัติของกิจการ และความสัมพันธ์ที่มีกับธนาคาร

แฟ้มเก็บเรื่องราวการให้กู้ยืมนี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่ผู้วิเคราะห์นำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาให้กู้ยืมและสามารถจะวิเคราะห์ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อได้ดียิ่งขึ้น

7.2.3 งบการเงิน เป็นงบที่แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานและฐานะของกิจการของผู้ขอกู้ งบการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะเป็นที่เชื่อถือได้มากกว่า และในรายที่ผู้ขอกู้ไม่เคยเป็นลูกค้าของธนาคารมาก่อน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของธนาคารควรที่จะวิเคราะห์งบการเงินดังกล่าวย้อนหลังไปหลาย ๆ ปี เพื่อให้ทราบแนวโน้มและความเชื่อถือได้ของตัวเลขในงบ งบการเงินที่ธนาคารให้ความสนใจได้แก่ งบกำไรและขาดทุน งบดุล งบกำไรสะสม และงบประมาณด้อย ๆ โดยงบกำไรขาดทุนจะแสดงให้เห็นความสามารถในการหารายได้ของธุรกิจนั้น จากงบนี้ทำให้ทราบถึงความสามารถในการแข่งขันกับธุรกิจอื่นประเภทเดียวกันด้วย สำหรับงบดุลนั้นแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินของธุรกิจนั้นว่ามีความมั่นคงเพียงใด บางครั้งธนาคารจะขอขงบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นซึ่งจะชี้ให้เห็นการจัดสรรกำไรสุทธิ ข้อมูลสุดท้ายที่เป็นงบสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งคืองบประมาณเงินสดหรืองบกระแสเงินสด (Cash Flow) ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าผู้ขอกู้จะมีเงินสดเข้าและออกอย่างไร เมื่อใด สามารถจะมีเงินสดมาชำระหนี้ต่อธนาคารได้ตามกำหนดหรือไม่

7.2.4 ข้อมูลอื่น ๆ สามารถหาได้จากสถาบันที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลทางเครดิตโดยเฉพาะ เช่น Dun and Bradstreet นอกจากนี้ก็ยังมีสถาบันทางการค้า

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 205.

อื่น ๆ อีกที่ทำหน้าที่เช่นนี้คือ Lyon Furniture Mercantile Agency, Leather Mercantile Agency เป็นต้น สำหรับของประเทศไทย ก็ขอตัวเลขได้จากธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งทำหน้าที่เป็น Credit information center สำหรับธนาคารพาณิชย์ หรือสอบถามจากธนาคารพาณิชย์อื่น นอกจากนี้การติดตามข่าวความเคลื่อนไหวในวารสารทางการค้า หนังสือพิมพ์ รายงานทางสถิติ ฯลฯ ก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและสามารถได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาให้สินเชื่อด้วย

7.2.5 การตรวจสอบฐานะเครดิต มีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์รายละเอียดตามคำขอกู้เงินและเพื่อค้นหารายละเอียดเพิ่มเติมที่จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์เงินกู้ของธนาคารสามารถตัดสินใจให้สินเชื่อได้ถูกต้องยิ่งขึ้น¹ เพราะบางครั้งผู้ขอกู้ไม่เต็มใจจะเปิดเผยรายละเอียดซึ่งผู้วิเคราะห์จะต้องใช้เทคนิคเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับลักษณะและการดำเนินงานของธุรกิจผู้ขอกู้ ความสามารถในการหากำไร ฐานะทางการเงิน สภาพเศรษฐกิจทั้งในและนอกอุตสาหกรรมซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจผู้ขอกู้ ขอบเขตของการวิเคราะห์เครดิตจะครอบคลุมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดและระยะเวลาที่จะใช้เงินของเงินกู้ การตรวจสอบฐานะทางเครดิตจะทำได้โดยวิเคราะห์จากสมุดบัญชีของผู้ขอกู้ บันทึกของธนาคารและการสอบถามจากบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ขอกู้ อันจะทำให้ทราบถึงอุปนิสัยในการใช้เงินและชำระหนี้

7.3 วิธีวิเคราะห์ การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์นั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องการให้สินเชื่อระยะสั้นแก่ลูกค้า ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงินของลูกค้าเพื่อประกอบการให้สินเชื่อส่วนใหญ่จึงวิเคราะห์ฐานะปัจจุบันของธุรกิจนั้นเพื่อวัดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น อย่างไรก็ตาม หากมีการให้สินเชื่อระยะยาว ผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณา

¹ ประยูร จินดาป ระดิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์ การดำเนินงานและการบัญชี,

ปัจจัยที่จะมีผลต่อการดำเนินงานและการเงินของผู้ชออยู่อย่างละเอียดถี่ถ้วนประกอบด้วย เช่น ความเป็นไปได้ของโครงการ ความสามารถในการบริหารงาน ภาวะการผลิตและการแข่งขัน ความสามารถในการหากำไร การลงทุน รวมตลอดทั้งประมาณการเกี่ยวกับเงินสดและวิธีการแก้ปัญหาเมื่อเงินสดขาดหรือไม่สามารถชดเชยหนี้สินธนาคารได้เมื่อครบกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเสี่ยงแก่ธนาคารน้อยที่สุด

งบการเงินที่ถูกนำมาวิเคราะห์ปกติได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบเงินสด งบเหล่านี้ต้องได้รับการจัดทำขึ้นตามมาตรฐานและวิธีการทางบัญชีที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

การวิเคราะห์งบการเงินโดยปกติจะกระทำได้ 2 วิธีคือ วิเคราะห์อัตราส่วน (Ratio Analysis) ของงบการเงินที่ผ่านมาแล้ว และวิเคราะห์การประมาณการของงบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

7.3.1 การวิเคราะห์งบที่ผ่านมาแล้ว โดยปกติจะวิเคราะห์หาอัตราส่วนต่าง ๆ ของงบดุลหรืองบกำไรขาดทุน เพื่อแสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของธุรกิจนั้นเท่าที่ผ่านมาเป็นอย่างไร กล่าวคือ มีความสามารถในการหารายได้หรือไม่ มีฐานะการเงิน หรือการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์หรือไม่ เทียบกับภาวะหนี้สินเป็นอย่างไร มีอัตราส่วนที่เทียบกับธุรกิจประเภทและขนาดเดียวกันเป็นอย่างไร และเทียบกับอัตราส่วนมาตรฐานแล้วใช้ได้หรือไม่ เหมาะสมที่ธนาคารจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือไม่

อัตราส่วนโดยทั่วไปที่นิยมใช้เป็น เครื่องมือวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ปัจจุบันมีอยู่หลายอัตราส่วนด้วยกัน เฉพาะที่สำคัญมีดังนี้

- (1) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio or Working Capital Ratio)

- (2) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว (The Acid-Test Ratio or Quick Ratio)
- (3) การเพียบร้อยละของสินทรัพย์หมุนเวียน (Percentage Distribution of Current Assets)
- (4) ตารางแสดงอัตราส่วนการสะสมของเงินทุนหมุนเวียน (Accumulation of Working Capital Ratio)
- (5) การวิเคราะห์ลูกหนี้ (Receivable Analysis)
- (6) การวิเคราะห์สินค้าคงคลัง (Inventory Analysis)

(1) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Ratio หรือ Current Ratio) จะแสดงให้เห็นว่าธุรกิจสามารถนำสินทรัพย์หมุนเวียน (คือเงินสด เงินฝากธนาคาร เงินลงทุนระยะสั้น ลูกหนี้ สินค้าคงคลังและบางครั้งก็รวมค่าใช้ จ่ายจ่ายล่วงหน้าด้วย) ที่มีอยู่ไปชำระหนี้สินระยะสั้น (Current Liabilities) ได้มากน้อยเพียงใด ค่ารวมได้โดยการนำสินทรัพย์หมุนเวียนไปหารสินทรัพย์หมุนเวียน ในทางทฤษฎีถือว่าอัตราส่วน 2 : 1 กล่าวคือ มีสินทรัพย์หมุนเวียน 2 ส่วนต่อหนี้สินหมุนเวียน 1 ส่วนก็ใช้ได้ อย่างไรก็ตามอัตราส่วนนี้แสดงถึงในค่าปริมาณเท่านั้นแต่ไม่ได้แสดงให้เห็นในคุณภาพของสินทรัพย์เหล่านั้น เพราะถ้าสินทรัพย์หมุนเวียนส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยลูกหนี้ที่ค้างชำระนานและสินค้าคงคลังที่ล้าสมัยและมีอัตราหมุนเวียนช้า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนที่สูงก็มิได้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้แน่นอนเสมอไปว่าธุรกิจนั้นมีฐานะการชำระหนี้ได้ค้ำงั้น จึงต้องพิจารณาอัตราส่วนอื่น เช่น อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว รวมทั้งการวิเคราะห์ในค่าคุณภาพของสินทรัพย์เหล่านั้นประกอบด้วย เพื่อช่วยให้ผลการวิเคราะห์นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว (The Acid-Test Ratio หรือ Quick Ratio) คล้ายกับอัตราส่วนแรกแต่จะไม่รวมสินทรัพย์ที่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ช้า คือ สินค้าคงคลังและค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าออกจากสินทรัพย์หมุนเวียน

ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องใกล้เคียงกับเงินสดจะสามารถนำไปชำระหนี้สินระยะสั้นได้ดีเพียงพอหรือไม่ อัตราส่วนนี้ถือว่า 1 : 1 ก็เพียงพอ อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนนี้ยังไม่สามารถบอกได้แน่ชัดว่าฐานะการชำระหนี้ของธุรกิจจะเป็นเมื่ออัตราส่วนที่คำนวณได้สูง เพราะลูกหนี้ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วอาจมีลูกหนี้ที่มีคุณภาพต่ำประกอบอยู่มากก็ได้ จึงควรวิเคราะห์ในค่านคุณภาพของลูกหนี้โดยวิธีการทำงบอายุลูกหนี้และการคำนวณอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ประกอบด้วย

(3) การเพียบร้อยละของสินทรัพย์หมุนเวียน (Percentage Distribution of Current Assets) เป็นการเปรียบเทียบสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละรายการเป็นอัตราส่วนกับยอดรวมซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์หมุนเวียนนั้นประกอบด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละอย่างเป็นสัดส่วนมากน้อยเพียงใด

(4) ตารางแสดงอัตราส่วนการสะสมของเงินทุนหมุนเวียน (Accumulation of Working Capital Ratio) จะแสดงให้เห็นว่าการชำระหนี้สินระยะสั้นจำนวนนั้นจะใช้เวลาอย่างไรเพียงพอหรือไม่ หรือจะต้องใช้เงินสกรวมกับสินทรัพย์หมุนเวียนชนิดอื่น ๆ เพิ่มขึ้นแต่ละชนิดเท่าใดจึงจะเพียงพอ

(5) การวิเคราะห์ลูกหนี้ (Receivable Analysis) แม้ว่าอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วจะอยู่ในระดับสูง แต่หากปรากฏว่าเมื่อเทียบร้อยละของสินทรัพย์หมุนเวียนแล้วพบว่าลูกหนี้เป็นส่วนสูงเมื่อเทียบกับยอดรวมของสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น ก็นั่นก็ยังไม่ได้วัดความสามารถในการชำระหนี้ของธุรกิจอยู่ในระดับดี จะต้องมีการพิจารณาถึงคุณภาพของลูกหนี้ด้วยว่าดีหรือไม่ การวิเคราะห์ถึงคุณภาพของลูกหนี้สามารถทำได้ 2 วิธีคือ การวิเคราะห์การหมุนเวียนของลูกหนี้ (Receivable Turnover) และระยะเวลาเก็บหนี้ (Collection Period) และการจัดอายุลูกหนี้ (Aging)

(5.1) การวิเคราะห์การหมุนเวียนของลูกหนี้ ปกติ
ทำได้โดย : ยอดขายสุทธิ อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าในรอบ
ลูกหนี้และตัวเงินรับ ๗ วันสิ้นงวด

หนึ่งปีลูกหนี้มีการชำระหนี้กี่ครั้ง คุณภาพของลูกหนี้อาจดูได้อีกวิธีหนึ่งคือการคำนวณระยะ
เวลาเก็บหนี้ (Average collection period) โดยหาตามสูตร :

ลูกหนี้และตัวเงินคงค้าง ๗ วันสิ้นงวด x 365 ซึ่งจะแสดงให้เห็นในรูปของจำนวนวันที่
ยอดขายสุทธิ

จะเรียกเก็บหนี้ได้ การตัดสินใจว่าธุรกิจมีลูกหนี้ที่มีคุณภาพดีถึงขั้นที่ธนาคารจะให้สินเชื่อ
ได้หรือไม่ก็ต้องนำจำนวนครั้งของการเก็บหนี้ได้ในรอบปีหรือระยะเวลาเก็บหนี้ได้ไป
เปรียบเทียบกับอายุสินเชื่อที่ธุรกิจกำหนดไว้ หากจำนวนครั้งของการเก็บหนี้ได้ในรอบปี
หรือระยะเวลาเก็บหนี้ช้ากว่าอายุสินเชื่อที่กำหนดไว้ก็เรียกว่าสมรรถภาพในการเรียกเก็บ
หนี้ของธุรกิจไม่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องจาก¹ การให้สินเชื่อฟุ่มเฟือย (Overextension of
credit) การไม่เข้มงวดในการกำหนดเวลาให้สินเชื่อ (Liberalization of
credit terms) ขาดประสิทธิภาพในการพิจารณาฐานะเครดิตของลูกค้า (Ineffec-
tive credit investigations) หรือหละหลวมในการวางนโยบายติดตามทวงหนี้
(Lack of effective collection policies)

อย่างไรก็ดี มีข้อบกพร่องบางประการสำหรับการคำนวณด้วยวิธีการดังกล่าว
ที่สำคัญที่สุดคือจำนวนลูกหนี้ที่ค้างชำระ ปกติหมายถึงลูกหนี้ที่ค้างชำระจนถึงวันสิ้นปีการ
เงิน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล (Seasonal variation) เกิดขึ้นในระยะตั้ง
กล่าวก็จะทำให้จำนวนลูกหนี้ที่ค้างชำระในวันสิ้นปีเป็นยอดที่ผิดปกติกว่าช่วงอื่น ๆ ของปี
วิธีที่แน่นอนกว่าคือ² การใช้ยอดลูกหนี้คงค้างตัวเฉลี่ยรายวัน (Daily average -

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

² Robinson, The Management of Bank Funds, p. 164.

figure of receivables)

(5.2) การจัดอายุลูกหนี้ (Aging) คือนำเอาลูกหนี้ทั้งหมดมาจำแนกออกตามอายุที่ยังค้างชำระอยู่ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงคุณภาพของลูกหนี้ เพราะถ้าลูกหนี้ส่วนใหญ่มีระยะเวลาค้างชำระที่นานมาก การจะแปรสภาพเป็นเงินสดก็ย่อมช้า และโดยปกติจะมีหนี้สูญและค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ก็จะสูงขึ้นด้วย

(6) การวิเคราะห์สินค้าคงคลัง (Inventory Analysis) จะช่วยให้ทราบว่าสินค้าในคลังจะถูกนำออกขายและเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นเงินสดเพื่อนำมาชำระหนี้สินระยะสั้นได้ไ้ในระยะเวลาอันเท่าใด การคำนวณสามารถกระทำได้ 2 วิธีคือ¹

(6.1) หารต้นทุนสินค้าขายด้วยสินค้าคงคลังในราคา
ทุน

(6.2) หารยอดขายด้วยสินค้าคงคลังที่ปรับการประเมินค่าให้เป็นราคาขายปลีก

ถ้าคำนวณแล้วพบว่าการหมุนเวียนของสินค้าคงคลังไม่มากนักในรอบปีก็แสดงให้เห็นว่ามีเงินทุนจมอยู่ในสินค้ามากเกินไป ปกติแล้วปริมาณของสินค้าคงคลังจะมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับลักษณะและนโยบายของธุรกิจ และตลาด ถ้ามีสินค้าคงคลังน้อยเกินไปอาจไม่พอขาย แต่ถ้ามีมากเกินไปจะทำให้เงินทุนจมอยู่ในสินค้ามากเกินไป ประกอบกับราคาของสินค้าอาจเปลี่ยนแปลงหรือตัวสินค้าเองจะขายได้ยากเพราะการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมของลูกค้านี้ทั้งสินค้าอาจชำรุด และนอกจากนั้น ธุรกิจยังจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้าเหล่านี้ในจำนวนที่สูงขึ้น ดังนั้น การวิเคราะห์สินค้าคงคลังจึงช่วยประกอบในการตัดสินใจหลังจากที่ทราบอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนแล้วว่าจะว่าธุรกิจมีความ

¹Ibid., p. 165.

คล่องตัวและมีความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นได้ดีเพียงพอที่ธนาคารจะให้สินเชื่อหรือไม่

นอกจากอัตราส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นแล้ว ถ้าเป็นการใหญ่ยืมระยะเวลานานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ผู้วิเคราะห์ของธนาคารยังควรคำนึงถึงความสามารถในการหากำไรของธุรกิจด้วย โดยการใช้อัตราส่วนต่าง ๆ เช่น อัตราผลกำไรต่อยอดขาย อัตราผลตอบแทน อัตรามลค่าไรต่อทุน อัตราผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ เป็นต้น รวมทั้งการวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินต่อเงินทุน (Leverage ratio หรือ Debt/Equity ratio) ของธุรกิจนั้นด้วย เพราะถ้าธุรกิจนั้นมีหนี้สินมากเมื่อเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงให้เห็นว่าธุรกิจนั้นจะต้องรับภาระในดอกเบี้ยและจะต้องมีภาระในการหาเงินมาใช้หนี้สินอย่างมาก

7.3.2 การวิเคราะห์การประมาณการของงบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต การวิเคราะห์ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการนำข้อมูลในงบการเงินซึ่งเป็นตัวเลขที่ได้จากอดีตมาใช้ ตัวเลขในงบการเงินดังกล่าวมิได้บอกให้ทราบถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์ของธนาคารให้ความสนใจเพื่อจุดประสงค์ต้องการทราบว่ากำไรที่ธุรกิจจะหาได้ในอนาคตจะมีมากเพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ให้ธนาคารหรือไม่ หากได้รับสินเชื่อไปจากธนาคาร ดังนั้น การใช้งบการเงินโดยประมาณจึงเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ทั้งในค่านของธุรกิจนั่นเองและในค่านของธนาคาร กล่าวคือ ในค่านของธุรกิจนั้นงบการเงินโดยประมาณเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ฝ่ายจัดการมองเห็นฐานะการเงินของกิจการในอนาคตและสามารถปรับปรุงหรือวางแผนงานในอนาคตให้ดีขึ้น งบการเงินดังกล่าวจะช่วยให้ธนาคารตัดสินใจได้ว่าเมื่อธุรกิจนั้นขอกู้เงินจากธนาคารจะเป็นการปลอดภัยต่อธนาคารหรือไม่หากตัดสินใจใหญ่และเหมาะสมหรือไม่หากจะขยายให้ขอกู้เงินเพิ่ม ข้อมูลที่ได้จากงบการเงินโดยประมาณจะแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของธุรกิจ ความสามารถในการหากำไร รวมทั้งระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับการชำระหนี้จากธุรกิจ โดยทั่วไป งบการเงินโดยประมาณที่ธนาคารให้ความสนใจได้แก่ งบเงินสด (Cash

Budget หรือ Cash Flow) งบกำไรขาดทุนและงบดุล (Pro Forma Statement of Profit and Loss and Balance Sheet) นอกจากนี้ การเสนองบประมาณเงินสดยังอาจต้องใช้ข้ออื่น ๆ ประกอบรายการต่าง ๆ ด้วย

การตีความหมายในงบการเงินโดยประมาณ ผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบอย่างยิ่งเพราะงบการเงินของธุรกิจแต่ละแห่งถูกทำขึ้นมาโดยใช้สมมุติฐานที่แตกต่างกัน เช่น ธุรกิจที่สินค้าถูกกระทบกระเทือนเสมอ ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางฤดูกาล งบการเงินที่ทำขึ้นมาที่มีสมมุติฐานมาจากการรวมการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเข้าด้วยกันแล้ว แต่สำหรับธุรกิจที่การเปลี่ยนแปลงทางฤดูกาลเข้ามามีบทบาทน้อยมากและเป็นปรากฏการณ์ที่มีได้เกิดขึ้นเสมอ สมมุติฐานของงบการเงินโดยประมาณจะมีได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ไว้ ดังนั้น ผู้วิเคราะห์ของธนาคารจึงต้องใช้วิจารณญาณสูงและยังต้องตรวจสอบถึงความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสมมุติขึ้นมากด้วย

7.4 การตัดสินใจใหญ่ เมื่อได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์อัตราส่วนของงบการเงินตลอดจนพิจารณาถึงอนาคต (Prospect) ของธุรกิจของผู้ขอกู้แล้ว ก็ถึงขั้นที่ธนาคารจะต้องตัดสินใจว่าผู้ขอกู้รายนั้นมีฐานะการเงินและอนาคตที่ดีและให้ความปลอดภัยแก่ธนาคารเพียงพอหรือไม่หากธนาคารจะตัดสินใจใหญ่

ไม่มีมาตรฐานหรือสูตรที่แน่นอนตายตัวสำหรับการตัดสินใจให้เครดิตแก่ผู้ขอกู้ แต่มีหลักการกว้าง ๆ ว่าฐานะการเงิน ความสามารถในการบริหารงานและอนาคตของธุรกิจของผู้ขอกู้ที่จะยังความปลอดภัยให้แก่ธนาคารได้เพียงพอและคาดว่าผู้ขอกู้จะสามารถชำระหนี้ให้แก่ธนาคารได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยได้แล้ว ธนาคารก็จะพิจารณาอนุมัติการใหญ่ขึ้นนั้นด้วยความเต็มใจยิ่ง

การลงทุน (Investments)

ธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปจะนำเงินส่วนหนึ่งไปลงทุนหาผลประโยชน์ด้วยการซื้อ

หลักทรัพย์ต่าง ๆ (Securities) เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหารายได้และถือหลักทรัพย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของเงินสดสำรองที่พึงค้ำประกันหรือเพื่อสภาพคล่องของธนาคารหรือเพื่อเป็นการช่วยเหลือรัฐหรือสังคมส่วนรวมด้วยการซื้อหลักทรัพย์รัฐบาลหรือองค์การของรัฐหรือท้องถิ่น และเป็นการลงทุนเพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์อื่น (Side benefits) ที่ธนาคารพึงได้ด้วยการลงทุนซื้อหุ้น (Capital Stock) หรือหุ้นกู้ (Debenture) จากบริษัทต่าง ๆ

ปัจจัยสำคัญของการบริหารงานของธนาคารในค้ำ Investment Portfolio ก็คือ ผู้บริหารของธนาคารจะต้องกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการลงทุนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การลงทุนหารายได้ให้กับธนาคารสูงสุดโดยไม่เชื่อมความเหลว และสามารถรักษาคู่สภาพของหลักทรัพย์ที่ลงทุนให้อยู่ในระดับสูง นั่นคือ มีความเสี่ยงแต่น้อยหรือไม่มีความเสี่ยงเลย

1. รายการการลงทุน (Investment Portfolio) ธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกามีเครื่องมือการลงทุน (Investment instruments) หลายชนิดที่สามารถจะเลือกลงทุนได้ เครื่องมือการลงทุนนี้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นหลักทรัพย์เพื่อการลงทุน (Investment securities) เท่านั้น แต่รวมถึงสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ (Earning Assets) อื่น ๆ ซึ่งหาได้นอกตลาดเครดิต (Credit market) อาจแยกประเภทของเครื่องมือการลงทุนในสหรัฐอเมริกาได้ดังนี้¹

- 1.1 หลักทรัพย์รัฐบาล (U.S. Government securities)
- 1.2 หลักทรัพย์ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ (Agency obligations)

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 210.

- 1.3 พันธบัตรของมลรัฐและท้องถิ่น (State and local government bonds)
- 1.4 พันธบัตรของบริษัท (Corporate bonds)
- 1.5 เครื่องมือการลงทุนอื่น ๆ (Other bank portfolio instruments)

1.1 หลักทรัพย์รัฐบาล (U.S. Government securities) การลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นการลงทุนที่มีความสำคัญต่อธนาคารพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกามากเพราะเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดและตลาดของหลักทรัพย์ประเภทนี้เป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพสูง รายได้ที่เกิดจากหลักทรัพย์ของรัฐบาลทุกประเภทจะเสียภาษีเฉพาะ Federal income taxes เท่านั้นโดยได้รับยกเว้นจาก State and Local income taxes นอกจากนี้ หลักทรัพย์รัฐบาลยังสามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ประกันสำหรับ Deposit of public moneys และสำหรับการกู้เงินจากธนาคารกลางของอเมริกาได้ด้วย

หลักทรัพย์รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาอาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ¹

- 1.1.1 ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bills)
- 1.1.2 ตราสารเงินกู้ระยะสั้น (Certificates of indebtedness)
- 1.1.3 ธนบัตร (Treasury Notes) และ พันธบัตรคลัง (Treasury Bonds)
- 1.1.1 ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bills) เป็นหลักทรัพย์ระยะสั้นปกติจะมีอายุไม่เกิน 1 ปี การจำหน่ายตั๋วเงินคลังนี้จะทำโดยวิธีประมูลส่วนลด และจำนวน

¹Ibid.

ส่วนลคนี้จะเป็นตัวกำหนดผลตอบแทน (Yield) ที่จะได้รับ อายุของตั๋วเงินคลังนี้อาจเป็น 90-92 วัน หรือ 6 เดือนซึ่งจะทำให้ผู้ลงทุนสามารถซื้อตั๋วเงินคลังรุ่นใหม่อีกต่อเมื่อถึงกำหนดโดยไม่เสียจ้งหวะการลงทุน

1.1.2 ตราสารเงินกู้ระยะสั้น (Certificates of indebtedness) ซึ่งปกติมีอายุเกิน 1 ปีหรือสูงกว่า 1 ปีเล็กน้อย การขายใบนี้เหมือนกับพันธบัตรคือกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้แน่นอน

บางครั้งก็อาจมี Tax Anticipation certificates ซึ่งจะครบอายุได้ก่อนในใกล้ ๆ หรือในวันที่จะต้องเสียภาษีซึ่งธุรกิจมักนิยมลงทุนโดยใช้เงินทุนที่สะสมไว้สำหรับเสียภาษีนั่นเอง

1.1.3 ธนบัตร (Treasury notes) และ พันธบัตรคลัง (Treasury bonds) มีลักษณะที่คล้ายกันมาก ทั้งธนบัตรและพันธบัตรนี้เป็นเครื่องมือทางเครดิตระยะยาว (Long-term credit instrument) ซึ่งรัฐบาลกลาง (Federal government) เป็นผู้ออก ความแตกต่างที่สำคัญของ 2 ประเภทนี้คืออายุการไถ่ถอน (Maturity) กล่าวคือ ธนบัตรมีอายุไถ่ถอนไม่ต่ำกว่า 1 ปีและไม่เกิน 7 ปี และมีทั้งแบบออกให้แก่ผู้ทรง (Bearer) และแบบระบุชื่อผู้ทรง (Registered) สำหรับธนบัตรแบบระบุชื่อผู้ทรงนั้นจะจ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือนและสำหรับแบบออกให้แก่ผู้ทรงจะจ่ายเมื่อนำไปจ่ายดอกเบี้ย (Coupon) ไปแสดงเมื่อถึงเวลาจ่ายดอกเบี้ย ส่วนพันธบัตรคลังอาจจะออกโดยมีอายุไถ่ถอนเท่าไรก็ได้แต่โดยปกติมักจะมีอายุไถ่ถอนเกิน 5 ปี ดังนั้นผู้ซื้อจึงสามารถเลือกอายุไถ่ถอนได้ตามความต้องการที่จะลงทุนและความเต็มใจที่จะรับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย พันธบัตรมีทั้งแบบผู้ถือและระบุชื่อเช่นเดียวกันโดยจะจ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน บางครั้งพันธบัตรคลังนี้อาจจะมีข้อกำหนดไถ่ถอนคืนก่อนกำหนดโดยให้เป็นสิทธิของกระทรวงการคลังที่จะกำหนดตามความต้องการ

1.2 หลักทรัพย์ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ (Agency obligations) หน่วยงานของรัฐบางแห่งมีอำนาจตามกฎหมายที่จะสร้างหนี้สินผูกพันได้และถือว่ามีเครดิต เชื่อถือได้พอ ๆ กับหลักทรัพย์ของรัฐบาลเพราะเป็นที่เชื่อว่าหากหน่วยงานเหล่านี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้รัฐบาลจะต้องให้ความช่วยเหลือจนสามารถชำระหนี้คืนได้ ดังนั้น หลักทรัพย์ของหน่วยงานเหล่านี้จึงถือว่ามีค่าเพียงทางเครดิตค่าและเป็นเครื่องมือเครดิตที่ธนาคารสามารถลงทุนได้ โดยปกติอัตราดอกเบี้ยหลักทรัพย์ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ จะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยหลักทรัพย์รัฐบาลที่มีอายุใกล้เคียงกันเท่านั้น รายได้จากหลักทรัพย์ประเภทนี้จะเสียภาษีเฉพาะ Federal income taxes และได้รับยกเว้นภาษี State and local income taxes นอกจากนี้ หลักทรัพย์ประเภทนี้ยังสามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ประกันสำหรับ Fiduciary Trust และ Public funds ของรัฐบาลกลาง มลรัฐ และท้องถิ่น ได้อีกด้วย

1.3 พันธบัตรของมลรัฐและท้องถิ่น (State and local government bonds) มลรัฐและท้องถิ่นมีความต้องการเงินทุนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากจำนวนประชากรในมลรัฐและในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นจึงมีการออกพันธบัตรเพื่อหาเงินไปใช้จ่ายสำหรับรายจ่ายเพื่อการลงทุนในค่านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข ถนน การตำรวจ และการดับเพลิง เป็นต้น พันธบัตรเหล่านี้อาจเรียกรวม ๆ กันตามแหล่งที่ออกพันธบัตรว่า "Municipals"¹ ซึ่งหมายถึงพันธบัตรทุกชนิดที่ออกโดยมลรัฐและหน่วยการปกครองย่อยของมลรัฐ บางครั้งรวมถึงข้อผูกพัน (Obligations) ของดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา หน่วยการปกครองเหล่านี้มีอำนาจที่จะสร้างข้อผูกพันโดยออกพันธบัตรเพื่อหาทุนตามความจำเป็นของตน

พันธบัตรที่รัฐบาลกลาง (Federal government) ให้การรับประกัน จะเป็น

¹ Reed, Commercial Bank Management, p. 451.

พันธบัตรที่ไม่มีความเสี่ยงในด้านเครดิต ส่วนในกรณีที่รัฐบาลกลางไม่ได้กำกับ ความเสี่ยงด้านเครดิตขึ้นอยู่กับความสามารถและความตั้งใจของหน่วยการปกครองที่ออกพันธบัตรเหล่านั้นที่จะจ่ายคืนชื้อผูกพันหรือ¹ การออกพันธบัตรใหม่โดยมีฐานะทางหนี้สินและอำนาจในการเรียกเก็บภาษีหรือรายได้เท่าเดิมหรือดีกว่าพันธบัตรที่ออกในปัจจุบัน

รายได้จากพันธบัตรที่ออกโดยมลรัฐและท้องถิ่นนี้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี Federal income tax และ State and local income tax ในมลรัฐและท้องถิ่นที่เป็นผู้ออกพันธบัตร แต่กำไรที่ได้จากการขายพันธบัตรเหล่านี้จะไม่ได้รับยกเว้นภาษี การที่รายได้จากพันธบัตรเหล่านี้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีจึงทำให้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ "Tax exempts" และให้ประโยชน์กับธนาคารพาณิชย์หรือผู้ลงทุนที่มีรายได้ในช่วงที่ต้องเสียภาษีในอัตราสูงในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยจริง (Effective Rate) สูงกว่าพันธบัตรที่ต้องเสียภาษี

ตามปกติพันธบัตรที่ออกโดยมลรัฐและท้องถิ่นแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ

คือ²

1.3.1 General Obligation Bonds

1.3.2 Revenue Bonds

1.3.3 Assessment Bonds

นอกจากนี้ ก็มักจะพบเสมอว่ามีพันธบัตรของมลรัฐและท้องถิ่นที่มีลักษณะของทั้ง 3 แบบผสมกันซึ่งเรียกว่า Hybrid Bonds

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 212.

²Reed, Commercial Bank Management, p. 451.

1.3.1 General Obligation Bonds เป็น Municipal Securities ที่ออกกันอย่างกว้างขวางที่สุด บางครั้งเรียกว่า "Full Faith and Credit" Obligation คำว่า "Full Faith and Credit" นี้หมายความว่าอำนาจในการจัดเก็บภาษีทั้งหมดถูกนำมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้คืนหรืออีกนัยหนึ่งผู้ออกพันธบัตรจะใช้ความพยายามทุกทางที่จะเก็บภาษีมาชำระหนี้ตามข้อผูกพัน ซึ่งในแง่ของเครดิตแล้ว General Obligation Bonds เป็น Municipal securities ชนิดที่ดีที่สุดสำหรับธนาคารพาณิชย์

1.3.2 Revenue Bonds เป็นพันธบัตรที่ออกโดยหน่วยงานของมลรัฐหรือท้องถิ่นที่ประกอบวิสาหกิจด้านสาธารณูปโภค (Publicly owned utilities) ซึ่งมีลักษณะการผูกขาดในตลาดและเป็นหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเป็นที่เชื่อถือของนักลงทุน เช่น การไฟฟ้า การประปา การทางหลวง ฯลฯ พันธบัตรเหล่านี้ อาจเรียกว่า Municipal utility bond และอาจรวมถึงพันธบัตรอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้จ่ายคืนหรือค้ำประกันโดยอำนาจในการจัดเก็บภาษีของมลรัฐหรือท้องถิ่น นอกจากจะออกพันธบัตรแล้ว หน่วยงานเหล่านี้ยังอาจจะออกตั๋วเงินชั่วคราว (Temporary notes) ที่มีกำหนดชำระคืนสั้น ๆ ซึ่งเหมาะที่จะถือไว้เป็นเงินสำรองชั้นที่สองของธนาคารพาณิชย์ การไถ่ถอนคืนของพันธบัตรประเภทนี้อาจมาจากทางใดทางหนึ่งดังนี้¹

- (1) ภาษีประเภทใดประเภทหนึ่งที่เก็บไว้เฉพาะสำหรับไถ่ถอนคืน เช่น ภาษีบุหรี่ ภาษีเบียร์ เป็นต้น
- (2) เงินค่าธรรมเนียม (Tolls) ต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมในการใช้ถนน สะพาน สนามบิน เป็นต้น
- (3) รายได้ของวิสาหกิจผู้ออกพันธบัตร

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 212.

(4) ค่าเช่าอาคารและสถานที่ทำงาน

คุณภาพของ Revenue Bonds นี้โดยทั่วไปถือว่าต่ำกว่า General Obligation Bonds ธนาคารพาณิชย์จึงไม่ค่อยนิยมลงทุนในพันธบัตรประเภทนี้มากเท่าพันธบัตรประเภทหลัง

1.3.3 Assessment Bonds เป็นพันธบัตรที่ออกเพื่อหาเงินสนับสนุนการปรับปรุงมลรัฐและท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การตัดถนน ฯลฯ การไถ่ถอนคืนพันธบัตรประเภทนี้จะจ่ายคืนจากภาษีหรือเงินที่ประเมินเรียกเก็บได้จากผู้ได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงนั้น เช่น การเก็บภาษีรถยนต์หรือการเก็บเงินจากเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการตัดหรือปรับปรุงถนน

1.3.4 Hybrid Bonds เป็นพันธบัตรที่มีลักษณะผสมระหว่างพันธบัตร 3 ประเภทแรก เช่น Revenue Bond อาจมีลักษณะเป็น Full Faith and Credit โดยมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนในกรณีที่เราได้ของกิจการสาธารณูปโภคที่ออกพันธบัตรไม่พอนำมาชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย หรือ Revenue Bond อาจได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมโดยภาษีประเภทใดประเภทหนึ่งในท้องถิ่นที่กิจการสาธารณูปภคนั้น ๆ ตั้งอยู่ ลักษณะการผสมเหล่านี้ทำให้ความเชื่อถือในเครดิตของพันธบัตรนั้น ๆ ดีขึ้นและทำให้น่าสนใจที่จะลงทุนยิ่งขึ้น

ในปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกานิยมถือพันธบัตรของมลรัฐและท้องถิ่นมากขึ้นเนื่องจาก¹ Municipal securities เหล่านี้มีความเสี่ยงในด้านเครดิตน้อย และธนาคารพาณิชย์ประสงค์จะสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของธนาคารและเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนเห็นว่าธนาคารให้ความสนับสนุนต่อท้องถิ่น นอกจากนี้

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 455.

ธนาคารยังได้รับประโยชน์จากการที่พันธบัตรเหล่านี้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้
 ควบ

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในพันธบัตรของมลรัฐและท้องถิ่นก็มีข้อที่ธนาคารพาณิชย์ควรพิจารณาคือ ตลาดของพันธบัตรเหล่านี้บางชนิดมีจำกัดทำให้ราคาของพันธบัตรมีการเปลี่ยนแปลงมาก นอกจากนี้ พันธบัตรประเภทนี้จะมีข้อกำหนดชำระคืนเรียงตามลำดับ (Serial maturity) ซึ่งทำให้พันธบัตรแต่ละชนิดมีจำนวนที่จะซื้อขายจำกัดลงไปอีก
 อย่างไรก็ตาม พันธบัตรที่มีการจัดอันดับดี เชื่อถือได้ จะมีปริมาณการซื้อขายมากพอสมควรอยู่ตลอดเวลา

1.4 หุ้นของบริษัท (Corporate bonds) กฎหมายห้ามธนาคารพาณิชย์ไม่ให้ลงทุนในหุ้น (Equity Capital) ของธุรกิจเอกชน ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงไม่อาจลงทุนในหุ้นสามัญของธุรกิจ แต่ก็สามารถจะลงทุนในหุ้น (Bond) ได้ หุ้นของบริษัทเป็นหุ้นที่ออกโดยธุรกิจเอกชนและโดยปกติจะมีอายุการไถ่ถอนสั้นยาว กฎหมายไม่ห้ามธนาคารพาณิชย์ลงทุนในหุ้นของบริษัทแต่จำกัดจำนวนหุ้นที่ธนาคารพาณิชย์จะมีไว้ในครอบครองได้โดยจะอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ควบคุมปริมาณ เกรดที่ธนาคารจะให้กับลูกหนี้รายใดรายหนึ่ง ปริมาณหุ้นของบริษัทที่ธนาคารพาณิชย์ถือไว้เป็นหลักทรัพย์ลงทุนจะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับหลักทรัพย์ประเภทอื่น ทั้งนี้เนื่องจากหุ้นของบริษัทมีลักษณะหลายอย่างที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่สนใจที่จะลงทุน กล่าวคือ หุ้นของบริษัทมีความเสี่ยงทางด้านเครดิตสูงกว่าหลักทรัพย์อื่น ๆ ที่ธนาคารพาณิชย์สามารถจะเลือกลงทุนได้ เพราะธุรกิจเอกชนจะต้องแข่งขันกันจึงทำให้มีโอกาสที่จะขาดทุนหรือเลิกกิจการได้ง่าย และความสามารถที่จะจ่ายเงินคืนของธุรกิจเอกชนมีน้อยกว่ารัฐบาลซึ่งมีทั้งอำนาจในการเก็บภาษีและความสามารถในการหาเงินกู้ที่สูงกว่า นอกจากนี้ อัตราผลตอบแทน (Yield rate) หลังหักภาษีแล้วของหุ้นอาจจะต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนจากพันธบัตรที่ได้รับยกเว้นภาษีโดยเฉพาะในกรณีที่มีเงินได้สูง ตลาดของหุ้นก็มีไม่มากเหมือนพันธบัตรของรัฐบาลหรือองค์การของรัฐซึ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้หรือเสียภาษีเงินได้เป็นบางส่วนทำให้หุ้นของบริษัทซื้อขาย

ยากและหาผู้ซื้อที่ต้องการซื้อครั้งละมาก ๆ ได้น้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ตลาดหุ้นตกต่ำ การลงทุนในหุ้นของธนาคารพาณิชย์จึงต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบยิ่งกว่าปกติ ซึ่งทำให้ธนาคารขนาดเล็กไม่ค่อยนิยมลงทุนในหุ้นของบริษัทมากนัก

1.5 เครื่องมือการลงทุนอื่น ๆ (Other bank portfolio instruments) เครื่องมือการลงทุนของธนาคารพาณิชย์อีกสิ่งหนึ่งคือ หุ้นกู้ที่เรียกว่า Mortgage Bonds ซึ่งมีรัฐบาลกลางเป็นประกัน เช่น พันธบัตรเงินกู้เพื่ออาคารสงเคราะห์ เป็นต้น แต่ตลาดของหลักทรัพย์เหล่านี้มีจำกัดมาก

สำหรับประเทศไทยนั้น ปกตินักธนาคารพาณิชย์จะลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลหรือที่รัฐบาลค้ำประกัน เช่น พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรที่ออกโดยรัฐวิสาหกิจ ตั๋วเงินคลัง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงเงินสดสำรอง เพื่อดำรงสภาพคล่อง และเพื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการของธนาคารกลางเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ธนาคารจะลงทุนในหุ้นและหุ้นกู้ในบริษัทต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหารายได้และประโยชน์อื่นที่ธนาคารจะได้รับบริการธุรกิจจากสถาบันนั้น ๆ ด้วย

อนึ่ง ในการบริหารเงินสดสำรองโดยนำเงินส่วนเกินไปให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นกั้ยมีนั้นน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการลงทุน แต่ในทางปฏิบัติได้ถือเป็น "เงินให้กู้ยืม" เพื่อให้คล้อยตามบทบัญญัติของกฎหมายการธนาคารพาณิชย์

กล่าวโดยสรุป เครื่องมือการลงทุนของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจะ
ได้แก่

- (1) หลักทรัพย์รัฐบาลไทยและของรัฐวิสาหกิจ
- (2) หุ้นและหุ้นกู้บริษัท
- (3) หลักทรัพย์ต่างประเทศ

(1) หลักทรัพย์รัฐบาลไทย โดยปกตินักธนาคารพาณิชย์จะลงทุนใน

หลักทรัพย์ประเภทนี้มากที่สุดเมื่อเทียบกับหลักทรัพย์อื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นหลักทรัพย์
ที่มั่นคงและสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายโดยไม่ขาดทุนและมีรายได้สูงพอสมควรและ
เมื่อมีความจำเป็นก็สามารถนำไปวางเป็นประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย
นอกจากนั้น มาตรการบางประการของรัฐยังมีส่วนทำให้ธนาคารพาณิชย์จำต้องค้ำ-
รองหลักทรัพย์รัฐบาลไว้ในอัตราสูงอีกด้วย เช่น ข้อบังคับเกี่ยวกับการดำรงเงินสดสำรอง
หรือการเปิดสาขา เป็นต้น

หลักทรัพย์รัฐบาลไทยอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ พันธบัตรรัฐบาลไทยและ
ตั๋วเงินคลัง โดยพันธบัตรรัฐบาลไทยเป็นเงินกู้ระยะยาวของรัฐบาลมีกำหนดเวลา 10-20
ปี กำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือนซึ่งวันที่จ่ายจะไม่แน่นอนทั้งนี้แล้วแต่วันเริ่มออกจำหน่าย
ของพันธบัตรแต่ละรุ่น เมื่อครบกำหนดไถ่ถอนคืนก็นำไปขายคืนแก่กระทรวงการคลังในราคา
ที่กำหนด พันธบัตรชนิดนี้มีทั้งชนิดออกให้แก่ผู้ถือและชนิดระบุชื่อ สำหรับตั๋วเงินคลังนั้นเป็น
เงินกู้ระยะสั้นอายุ 63 วันของรัฐบาลซึ่งออกโดยวิธีประมูลขายซึ่งจัดให้มีขึ้นโดยธนาคาร
แห่งประเทศไทย หากธนาคารพาณิชย์ประมูลโดยให้ราคาสูงที่สุดก็จะได้ตั๋วเงินคลังนั้นมา
และเมื่อครบกำหนดก็นำไปขึ้นเงิน

1.5.2 หุ้นและหุ้นกู้บริษัท เป็นหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงมากกว่าหลัก
ทรัพย์รัฐบาล ในปัจจุบัน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีบทบาทมากขึ้น ทำให้การซื้อขาย
ในหลักทรัพย์ลงทุนมีความคล่องตัวขึ้น แต่ความแปรปรวนในราคาก็มีมาก ผู้ลงทุนจึงมีความ
เสี่ยงมากในการที่จะได้รับกำไรหรือขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม
ธนาคารไม่สามารถลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทนี้มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากขอบเขตการลงทุน
ของธนาคารพาณิชย์ในหลักทรัพย์ประเภทนี้ถูกจำกัดด้วยบทบัญญัติของกฎหมายธนาคาร

1.5.3 หลักทรัพย์ต่างประเทศ ได้แก่ หลักทรัพย์ของรัฐบาลต่างประ-
เทศหรือหุ้นในบริษัทที่มั่นคงในต่างประเทศ ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ไม่นิยมลงทุนในหลักทรัพย์
ประเภทนี้ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายเงินกระทำโดยลำบากต้องขออนุญาตธนาคารแห่งประเทศไทย

ไทยตาม พ.ร.บ. การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

2. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาการลงทุน นโยบายหลักในการลงทุนของธนาคารก็คือให้มีรายได้สูงสุดโดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุดและมีสภาพคล่องพอสมควร รายได้และระดับความเสี่ยงในการลงทุนใด ๆ ก็ตามปกติจะขึ้นอยู่กับ¹ ความสามารถในการชำระหนี้คืน ระดับอัตราดอกเบี้ย อายุการไถ่ถอนคืน และความช้อย่ายขายคล่อง ฯลฯ การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนใด ๆ จะต้องหาจุดสมดุลระหว่างรายได้และความเสี่ยงที่อาจเป็นไปได้ ภาษีเงินได้จากการลงทุนก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาเพราะสิ่งสำคัญคือกำไรหลังหักภาษีแล้วและความสามารถที่จะนำหลักทรัพย์ไปวางประกันเงินกู้ (Pledging) ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งอีกสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ในการตัดสินใจในการลงทุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะมีรายได้สูงสุดโดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุดจึงต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ โดยปกติจะพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 คุณภาพ (Quality) เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ธนาคารจะต้องคำนึงถึง เมื่อจะลงทุนในหลักทรัพย์ชนิดใดชนิดหนึ่ง ธนาคารจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงคุณภาพของหลักทรัพย์นั้นทั้งในด้านของรายได้ที่จะได้รับจากการลงทุน (Income) และความเสี่ยง (Risk) อันอาจเกิดขึ้น ถ้าความเสี่ยงมีมากกว่าผลตอบแทนที่จะได้รับธนาคารก็จะไม่ลงทุน แต่ถ้ามลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนมีมากกว่าความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้นธนาคารก็จะลงทุน

โดยปกติการจัดอันดับฐานะทางการเงิน (Credit rating) จะช่วยให้ทราบว่าคุณภาพของหลักทรัพย์นั้น สูงหรือต่ำเพียงใด หลักทรัพย์ใดที่ถูกจัดอันดับว่ามีคุณภาพต่ำจะ-

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 213.

แสดงให้เห็นว่ามีความเสี่ยงสูงและปกติจะให้ผลตอบแทน (Yield) สูงเนื่องจากมีความแปรปรวนสูงในราคาและเพื่อเป็นเครื่องจูงใจผู้ลงทุน แต่ถ้าหลักทรัพย์ใดถูกจัดอยู่ในอันดับที่มีฐานะทางการเงินดีมีคุณภาพสูงจะมีความเสี่ยงน้อยหรือแทบจะไม่มีเลยแต่จะมีผลตอบแทนต่ำ หลักทรัพย์ประเภทนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ หลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือของมลรัฐและท้องถิ่น

ในการลงทุนของธนาคารจะมีความเสี่ยงอยู่ 2 ประเภทคือ ความเสี่ยงจากการให้เครดิต (Credit Risk) และความเสี่ยงทางการเงิน (Money Risk) กล่าวคือ

(1) ความเสี่ยงจากการให้เครดิต (Credit Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่ทำให้ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงจนเป็นเหตุให้ราคาหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงไป ถ้ามีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงในภาวะแวดล้อมของสังคม เรียกว่า Systematic Risk¹ แต่ถ้ามีสาเหตุมาจากการคาดคะเนของผู้ลงทุนที่มีต่อความเจริญก้าวหน้า (Prospect) ของบริษัทตลอดจนมีสาเหตุมาจากการเก็งกำไรที่เกิดขึ้นในตลาดหุ้นจะเรียกว่า Market Risk นอกจากนี้ ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการหากำไร (Earning Power) ของบริษัทซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ลงทุนต้องสูญเสียรายได้ (Income) หรือเงินลงทุน (Capital) เรียกว่า Business Risk² หรือโอกาสที่ผู้ลงทุนจะสูญเสียรายได้และเงินลงทุนหากบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์ไม่มีเงินชำระหนี้หรือล้มละลาย (Financial Risk)³ ก็เป็นความเสี่ยงจากการให้เครดิต (Credit Risk)

¹ เพชร ชุมทรัพย์, หลักการลงทุน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 103.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

ทั้งสิ้น

เท่าที่ผ่านมา หลักทรัพย์ของธนาคารกลางเป็นหลักทรัพย์ที่ปราศจากความเสียหายทางเครดิต¹ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปซึ่งต่างกับหลักทรัพย์ของมลรัฐและท้องถิ่นที่มีความเสียหายทางค่านี้นี้เล็กน้อย

(2) ความเสี่ยงทางการเงิน (Money Risk or Market Risk) ปกติโดยทั่วไปหลักทรัพย์ที่ถืออยู่จะปรากฏอัตราดอกเบี้ยเพียงจ่ายตามสัญญาเมื่อครบกำหนดระยะอยู่แล้วในหน้าตั๋ว เมื่อประสงค์จะนำหลักทรัพย์นั้นออกขายในขณะที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดของหลักทรัพย์นั้นเปลี่ยนแปลงไป ราคาที่ขายได้อาจไม่ใช่ราคาในหน้าตั๋วหรือราคาซื้อขายที่เข้ามา แต่จะเป็นราคาที่ถูกลงกำหนดโดยอัตราดอกเบี้ยในตลาดในขณะนี้ของหลักทรัพย์ดังกล่าว จึงมักปรากฏว่าจะขายได้ต่ำหรือสูงกว่าราคาที่ตราไว้หรือราคาซื้อหรือมีฉะนั้นก็จะขายไม่ได้เมื่อถูกแข่งขันด้วยหลักทรัพย์อื่นที่มีคุณภาพระดับเดียวกันแต่มีราคาต่ำกว่า นั่นคือผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ (Current Yield) จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย จึงเป็นไปได้ว่าหลักทรัพย์ที่ไม่ปรากฏว่ามีความเสี่ยงทางเครดิต (คือเป็นที่แน่นอนว่าจะได้รับการชำระเงินจากผู้ออกหลักทรัพย์เมื่อถึงกำหนด) ก็อาจพบกับความเสี่ยงทางการเงินได้ หรือมีทั้งความเสี่ยงทางเครดิตและความเสี่ยงทางการเงิน (โดยได้รับอิทธิพลจากอัตราดอกเบี้ย) หลักทรัพย์ประเภทหลังมักได้แก่² หลักทรัพย์ที่มีคุณภาพสูงของบริษัทต่าง ๆ (High-grade corporate securities)

2.2 อัตราดอกเบี้ยหรือเงินปันผล (Interest rates or Dividend) เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องพิจารณา ถ้าอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราเงินปันผลที่คาดหวัง

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 423.

²Robinson, The Management of Bank Funds, p. 338.

ว่าจะได้รับอยู่ในอัตราค่า หลักทรัพย์ลงทุนนั้นควรจะเป็นหลักทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยงหรือ ความเสี่ยงต่ำสุดและเป็นหลักทรัพย์ระยะสั้น นอกจากนั้นราคาซื้อก็ไม่ควรสูงนัก และ ถ้าเป็นหลักทรัพย์ที่ออกโดยธุรกิจเอกชนธนาคารควรจะได้ประโยชน์ทางธุรกิจอย่างอื่นด้วย

2.3 ระยะเวลาครบกำหนดไถ่ถอน (Maturity) ธนาคารมักนิยมลงทุน ในหลักทรัพย์ระยะยาวน้อยกว่าหลักทรัพย์ระยะสั้น เพราะขาดสภาพคล่อง นอกจากนั้น ยังมี ความเสี่ยงที่จะพบกับความไม่แน่นอนในการที่จะได้รับผลตอบแทน (Credit Risk) เป็น ช่วงเวลานานกว่าและมีโอกาสพบกับความเสี่ยงทางการเงิน (Money Risk) เมื่อเกิด การเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยในตลาดมากกว่าหลักทรัพย์ระยะสั้น แต่ธนาคารคาด ว่าอัตราผลตอบแทนในอนาคตจะสูงขึ้นหรือประสอจะเก็งกำไรที่เกิดจากการขายหลัก- ทรัพย์หรือเพื่อหวังประโยชน์อื่นจากธุรกิจนั้นก็อาจลงทุนในหลักทรัพย์ระยะยาว

2.4 การซื้อขายคล่อง (Marketability) การซื้อขายคล่อง ของหลักทรัพย์เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะละเลยได้ เพราะแม้ว่าจะมีเงินสดสำรองไว้แล้วก็ตาม แต่บางครั้งธนาคารอาจมีความต้องการเงินทุนมากกว่าปกติโดยเฉพาะธนาคารที่มีนโยบาย การลงทุนที่ Aggressive การซื้อขายคล่องจะยิ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะหลัก ทรัพย์ที่ถือไว้เพื่อลงทุนจะต้องสามารถขายออกไปได้ทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เมื่อต้องการ

หลักทรัพย์รัฐบาลนับว่าเป็นหลักทรัพย์ที่ซื้อขายคล่องที่สุด เมื่อเทียบกับหลัก ทรัพย์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากลักษณะที่ไม่มีความเสี่ยงในด้านเครดิตและตลาดซื้อขาย กว้างทำให้ผู้ถือสามารถขายออกไปได้โดยง่ายและถ้าจะขาดทุนก็น้อยมาก

หลักทรัพย์ของหน่วยงานของรัฐบาล (Securities of U.S. Government agencies) มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากปริมาณการออกหุ้นกู้ของหน่วยงานเหล่านี้ มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในตลาดและนักลงทุนก็ตระหนักถึงคุณภาพสูงของหลักทรัพย์ประเภท นี้มากขึ้น ข้อจำกัดที่สำคัญในตลาดที่สอง (Secondary market) ก็คือการมีหลักทรัพย์ออก จำหน่าย (Outstanding issues) ในปริมาณจำกัด ทำให้บางครั้งเป็นการยากที่จะหา-

ซื้อหลักทรัพย์ที่ต้องการเป็นจำนวนมาก ๆ ในราคาใกล้เคียงกับราคาตลาด (Quoted market) ความซื้อขายคล่องของหุ้นของรัฐบาลสหรัฐและท้องถิ่นขึ้นอยู่กับ ระยะเวลาไถ่ถอน ปริมาณที่ออกขาย ตลอดจนปริมาณหุ้นที่ยังไม่ถึงกำหนดไถ่ถอนคืน และความคุ้นเคยของตลาดที่มีต่อหุ้นนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ความซื้อขายคล่องของหลักทรัพย์ประเภทนี้จะมีน้อยลงในอาณาเขตอื่นที่ไม่ใช่สหรัฐหรือท้องถิ่นที่ออกหลักทรัพย์นั้น ดังนั้น จึงควรถือหุ้นที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั่วประเทศเพื่อให้สามารถดึง liquidity ได้ใน ทุก ๆ สภาพตลาด

การซื้อขายคล่องของหุ้นของบริษัทแตกต่างกันไปอย่างมาก ผู้ซื้อส่วนมาก จะถือไว้เพื่อเป็นการลงทุนระยะยาว หุ้นของบริษัทแม้จะมีคุณภาพดีหรือบริษัทที่ออกมีชื่อเสียงดีและมีผู้นิยมมากก็ขายออกได้ยากและไม่สามารถขายออกได้จำนวนมากในครั้งเดียว นอกจากจะลดราคาลงอย่างมาก

2.5 ภาษี (Tax) อัตราภาษีตามที่กฎหมายระบุไว้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการลงทุน กล่าวคือ หลักทรัพย์ใดที่ได้รับการยกเว้นภาษีก็จะเป็นที่ดึงดูดใจให้นักลงทุนแสวงหาผลประโยชน์ยิ่งขึ้น เมื่อเทียบกับ Effective Yield ของหลักทรัพย์ประเภทที่ต้องเสียภาษีแล้วได้ผลตอบแทนสูงกว่าหรือเท่ากัน เพราะหลักทรัพย์ที่ได้รับการยกเว้นภาษีโดยปกติจะไม่มีความเสี่ยงและมีสภาพคล่องสูง

2.6 การนำหลักทรัพย์ไปวางประกัน (Pledging) ธนาคารพาณิชย์ใน สหรัฐอเมริกาจะต้องนำหลักทรัพย์ไปวางเป็นประกัน เพื่อสนับสนุนการรับเงินฝากของธนาคารกลางและหน่วยงานของธนาคารกลาง ตลอดจนเงินฝากของรัฐบาลสหรัฐและท้องถิ่น จำนวนและชนิดของหลักทรัพย์ที่เป็นที่ยอมรับให้ใช้จำนำได้แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ ผู้บริหารของธนาคารพาณิชย์จะต้องดำเนินการให้มีหลักทรัพย์ที่สามารถใช้จำนำได้มากพอ กับปริมาณเงินฝากของรัฐ และในการนำหลักทรัพย์ไปจำนำจะต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่อาจจะต้องตัดสินใจขายหลักทรัพย์ที่นำไปจำนำนั้นออกไป โดยปกติธนาคารจะจำนำ

หลักทรัพย์ที่ไม่มีแผนที่จะขายออกไป ดังนั้น ธนาคารที่ไม่มีแผนจะขายหลักทรัพย์ใด ๆ ก็
สามารถจำหน่ายหลักทรัพย์ทั้งหมดได้หรืออาจจะจำหน่ายเฉพาะหลักทรัพย์ที่มีโอกาสที่จะขายออก
ไปน้อยที่สุด

2.7 กฎเกณฑ์และข้อบังคับเกี่ยวกับการลงทุน (Regulations) เพื่อ
ความปลอดภัยและเป็นการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน การลงทุนของธนาคารพาณิชย์
จึงเป็นกิจกรรมที่ถูกลงความคุมอย่างใกล้ชิด เช่น เกี่ยวกับการให้กู้ยืม

กฎหมายได้ควบคุมการลงทุนในหลักทรัพย์อย่างเคร่งครัดโดยกำหนดประเภท
ของหลักทรัพย์ที่จะลงทุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นหลักทรัพย์ของรัฐบาลและมีข้อห้ามไม่ให้ธนาคาร
ลงทุนในหุ้นทุน (Common Stock) ของบริษัทธุรกิจเอกชน แต่อาจลงทุนในหุ้นกู้ที่เปลี่ยน
เป็นหุ้นทุนได้ (Convertible Bonds) แต่มียกเว้นในบางกรณีที่ยอมให้ถือหุ้นทุนไว้ได้
แต่จะต้องรีบขายออกไปในเวลาอันควร เช่น หุ้นที่ยึดมาจากการค้ำประกันหนี้ที่ผิดสัญญา
นอกจากนี้ หลักทรัพย์บางประเภทอาจจะได้รับอนุญาตให้ลงทุนได้แต่ห้ามถือแต่ละครั้งไว้มี
มูลค่าเกินกว่าร้อยละ 10 ของเงินทุนและส่วนเกินเงินทุนของธนาคาร หรือบางประเภท
อาจจะให้ถือได้เป็นจำนวนไม่จำกัด

คุณภาพของหลักทรัพย์ที่ลงทุน แม้จะมีปัญหาในเรื่องความหมายของคำว่าคุณภาพ
ตลอดจนการวัดคุณภาพต่าง ๆ แต่ก็มีข้อกำหนดไว้หลายประการเกี่ยวกับคุณภาพของหลัก
ทรัพย์ที่ธนาคารพาณิชย์จะลงทุนได้โดยเฉพาะในเรื่องการซื้อขายคล่อง (Market-
ability) และความเชื่อถือได้ในด้านเครดิตของหลักทรัพย์ คุณภาพของหลักทรัพย์นี้อาจ
จะดูได้จากการจัดลำดับคุณภาพของบริษัทซึ่งค่าเป็นกิจการเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ และ
เพื่อเป็นหลักประกันว่าหลักทรัพย์ที่ลงทุนมีคุณภาพดีจริงก็ยังคงกำหนดให้ต้องมีข้อมูลด้านเครดิต
ของหลักทรัพย์นั้น ๆ สนับสนุนอย่างเพียงพออีกด้วย

นอกจากข้อบังคับดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีข้อบังคับอื่น ๆ กำหนดเกี่ยวกับการลงทุน
ของธนาคารพาณิชย์ เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการซื้อหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนสภาพได้ (Conver-

tible Securities) ที่ให้สิทธิการเลือกเป็นของผู้ถือหุ้น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการซื้อหุ้น
 กู้ในราคาที่สูงกว่าราคาที่ตราไว้ ข้อกำหนดเกี่ยวกับหุ้นที่ผู้ออกมีสิทธิไถ่ถอนก่อนครบกำหนด
 (Callable Bond) และยังมีข้อกำหนดทางการบัญชีเกี่ยวกับการลงทุนอีกด้วย

สำหรับประเทศไทย การลงทุนซื้อหุ้นและหุ้นกู้ของธนาคารพาณิชย์ถูกกำหนด
 โดย พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 12 (6) ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า
 ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ซื้อหุ้นหรือมีหุ้นหรือหุ้นกู้ในบริษัทจำกัดใดเป็นจำนวนเกินร้อยละ
 20 ของเงินทุนในบริษัทจำกัดนั้น ซึ่งหมายถึงว่าธนาคารจะมีหุ้นหรือหุ้นกู้บางอย่าง
 หนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของเงินทุนบริษัทจำกัดนั้น ทั้งนี้เพื่อ
 ป้องกันมิให้ธนาคารมีผลประโยชน์ในกิจการใดกิจการหนึ่งมากเกินไป f 60 ต่อ P. 125

3. นโยบายการลงทุน (Investment policy) ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง
 จะมีนโยบายการลงทุนซึ่งอาจเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ก็ได้หรืออาจเป็นที่รู้กัน
 เฉพาะในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ความรับผิดชอบในการวางนโยบายการลงทุนเป็นของ
 คณะกรรมการอำนวยการ (Board of Directors) และผู้บริหารระดับสูง (Senior
 management) นโยบายและวิธีการลงทุนของแต่ละธนาคารจะแตกต่างกันไปตามขนาด
 ที่ตั้ง สภาพการณ์ และความสามารถในด้านการจัดการของแต่ละธนาคาร

นโยบายการลงทุนของธนาคารควรที่จะกำหนดมาตรการทั่วไปและวัตถุประสงค์
 ของการซื้อขายหลักทรัพย์ในค่านต่าง ๆ นโยบายการลงทุนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้¹

- (1) เป็นลายลักษณ์อักษร
- (2) กำหนดขอบเขตจำกัดของขนาด ความเสี่ยง อายุการไถ่ถอน

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial
 Banks, p. 225.

และความซื่อสัตย์ซายคล่อง

(3) สอดคล้องกับสถานการณ์และชนิดของตลาดหรือชุมชนที่ธนาคาร
ดำเนินกิจการอยู่

(4) พิจารณาถึงความจำเป็นของธนาคารที่จะต้องนำหลักทรัพย์ไป
ใช้เป็นเครื่องค้ำประกันเงินฝากของประชาชน (Public funds)

(5) กำหนดแนวทางในด้านหลักทรัพย์ที่จะซื้อขาย (Trading
securities)

(6) กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการลงทุน

นโยบายการลงทุนควรจะเขียนไว้อย่างเป็นทางการเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง
ได้ทราบและรู้ถึงวัตถุประสงค์เบื้องต้น นโยบายนี้จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้อง
กับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ นโยบายที่เขียนขึ้นนี้ควรจะเริ่มต้นด้วย
การกำหนดเป้าหมายของการลงทุน (Investment objective) วัตถุประสงค์ของ
การลงทุนของทุก ๆ ธนาคารส่วนใหญ่คล้ายกันคือ¹ เพื่อแสวงหารายได้สูงสุดและรักษา
คุณภาพของหลักทรัพย์ที่ลงทุนให้อยู่ในระดับสูง เพื่อเป็นการใช้เงินทุนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์
เพื่อลดภาระการจ่ายค่าภาษี และเพื่อให้มีหลักทรัพย์สำหรับค้ำประกัน วัตถุประสงค์ของ
นโยบายการลงทุนที่เฉพาะเจาะจงก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละธนาคาร แต่อย่างไรก็ตาม
ปัจจัยพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดเป้าหมายของนโยบายการลงทุนก็คือความต้องการรายได้และ
สภาพคล่องของแต่ละธนาคารนั่นเองซึ่งบางธนาคารอาจจะอยู่ในฐานะที่สามารถจะเน้นถึง
รายได้ แต่บางธนาคารอาจถูกกำหนดให้ต้องเน้นหนักในด้านสภาพคล่อง เช่น ธนาคารที่มี
เงินสำรองและเงินทุนมากก็จะอยู่ในฐานะที่จะเน้นด้านรายได้มากกว่าสภาพคล่อง ส่วน
ธนาคารที่มีการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากและความต้องการเงินกู้สูงจะต้องเน้นถึงสภาพ-

¹Ibid., p. 226.

คลอง และธนาคารที่ประสงค์จะมีรายได้จากการให้กู้ยืมเป็นจำนวนมากก็ไม่จำเป็นต้องเน้นถึงการแสวงหารายได้ในนโยบายการลงทุน ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายของการลงทุนก็คือการประสานปัจจัยขึ้นพื้นฐานคือรายได้และสภาพคล่องซึ่งเป็นปัญหาในการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญยิ่ง

เมื่อได้กำหนดเป้าหมายของนโยบายการลงทุนแล้ว ก็จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ควรจะกำหนดขึ้นเป็นนโยบายการลงทุนซึ่งมีหลายเรื่องด้วยกัน เช่น องค์ประกอบและขนาดของการลงทุนในหลักทรัพย์ ความเสี่ยง อายุการไถ่ถอน การซื้อขายคล่อง ความต้องการของชุมชน และการจําหน่ายหลักทรัพย์

3.1 องค์ประกอบและขนาดของการลงทุนในหลักทรัพย์ ชั้นแรกของการกำหนดนโยบายการลงทุนในหลักทรัพย์คือ การแยกการพิจารณาสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องซึ่งถือไว้เพื่อตอบสนองความต้องการเงินทุนที่อาจจะเกิดขึ้นหรือเพื่อรักษาการดำรงสภาพคล่องออกจากการลงทุนเพื่อประโยชน์ในการหารายได้ จำนวนเงินทุนที่จะจัดสรรไปลงทุนในหลักทรัพย์ก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการกำหนดนโยบาย มีปัจจัยหลายประการที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดจำนวนที่ควรจะไปลงทุนในหลักทรัพย์ เช่น จำนวนเงินที่เหลือหลังจากจัดสรรไปเป็นเงินสำรองตามกฎหมายและนำไปให้กู้แล้ว การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินฝากและเงินกู้ตลอดจนขนาดของบัญชีทุน จำนวนหลักทรัพย์ที่รัฐบาลกลางและมลรัฐกำหนดให้ต้องจําเพื่อประกันเงินฝาก (Public Deposit) เป็นต้น

นอกจากขนาดของเงินที่จะนำไปลงทุนแล้ว คุณภาพของหลักทรัพย์ที่ลงทุนก็จะต้องพิจารณาและกำหนดไว้เป็นนโยบายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ในการเลือกหลักทรัพย์ที่จะลงทุน หลักทรัพย์ที่มีคุณภาพสูงหมายถึงหลักทรัพย์ที่ซื้อขายได้ง่ายและปลอดภัยแม้ว่าผลตอบแทนจะต่ำกว่าหลักทรัพย์ที่มีคุณภาพต่ำซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม บางธนาคารอาจจะกำหนดอัตราส่วนของหลักทรัพย์รัฐบาลต่อการลงทุนทั้งหมดไว้ เพราะเป็นหลักทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยงด้านเครดิตและซื้อขายง่ายถ้าอายุไถ่ถอนสั้น คุณภาพของ Municipals

Securities อาจกำหนดในรูปของการจัดลำดับฐานะทางการเงินของบริษัทเอกชนที่
ดำเนินการค้านี้หรือการกำหนดคุณภาพโดยคณะกรรมการอำนวยการ

3.2 การจำกัดความเสี่ยง (Limiting risk) ดังได้กล่าวแล้วว่า
ความเสี่ยงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะกำหนดนโยบายการลงทุนของธนาคาร จำนวน
ความเสี่ยงที่จะรับได้จะแตกต่างกันแล้วแต่ขนาดและสภาพแวดล้อมของธนาคารนั้น ๆ เอง
ธนาคารที่มีทุนไม่มากนักอาจยอมรับความเสี่ยงได้เพียงเล็กน้อย ตรงข้ามกับธนาคารที่มีทุน
แข็งแกร่งย่อมจะรับความเสี่ยงต่าง ๆ ได้มากกว่า ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการลง
ทุนของธนาคาร ไม่ว่าจะ เป็นความเสี่ยงทางการเงินหรือความเสี่ยงจากการไม่ได้รับชำระ
เงินจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่เรียกว่า "การลงทุนในหลักทรัพย์หลาย ๆ ประเภท" (Diver-
sification) เพื่อกระจายความเสี่ยงออกไปในกรณีที่ธนาคารจะต้องลงทุนในหลักทรัพย์
ที่มีคุณภาพต่ำ การลงทุนในหลักทรัพย์หลาย ๆ ประเภทเพื่อกระจายความเสี่ยงยังมีความ
จำเป็นยิ่งขึ้น ธนาคารขนาดใหญ่ปกติจะสามารถกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ได้
มากกว่าธนาคารขนาดเล็ก และธนาคารที่มีระบบสาขาจะกระจายการลงทุนในหลักทรัพย์
ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ได้ดีกว่าธนาคารเดี่ยว (Unit Bank) ด้วยเช่นเดียวกัน

การกระจายความเสี่ยงด้วยการลงทุนในหลักทรัพย์หลายประเภทสามารถทำได้
ในรูปของ¹ การแยกตามประเภทธุรกิจ ระยะเวลาครบกำหนดของหลักทรัพย์ ลักษณะภูมิ-
ภาค ชนิดของหลักทรัพย์ และลักษณะของผู้บริหาร และในจำพวกนี้ การลงทุนในหลักทรัพย์
ตามระยะเวลาครบกำหนดของหลักทรัพย์ประเภทต่าง ๆ (Maturity distribution)
และการลงทุนในหลักทรัพย์กระจายตามภูมิภาคต่าง ๆ (Geographical distribution)
เป็นที่นิยมกันมากที่สุด นอกจากนี้ก็ยังสามารถกระจายการลงทุนได้ตามประเภทธุรกิจ เช่น
พาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และเกษตรกรรมด้วย

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 435.

3.3 ประเภทของหลักทรัพย์ ธนาคารควรถือหลักทรัพย์ที่มีอายุสั้น ปานกลาง หรือยาวมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย (Changes in interest rates) การคาดคะเนของผู้ลงทุน (Expectation of investor's view point) การเปลี่ยนแปลงในราคาของหลักทรัพย์ (Price fluctuation) และผลตอบแทน (Yield) ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงข้ามกับราคาตลาดเวลา ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันและจะมีผลกระทบต่อกันประเภทของหลักทรัพย์ที่ผู้ลงทุนจะซื้อดังนี้

(1) ถ้าธนาคารเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยของหลักทรัพย์ที่ออกขายในขณะนี้ มีอัตราต่ำผิดปกติและคาดว่าต่อไปอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้น ธนาคารก็ควรซื้อหลักทรัพย์ระยะสั้นไว้มาก ๆ¹ แทนที่จะซื้อหลักทรัพย์ระยะยาว ทั้งนี้เนื่องจากไม่ต้องการผูกพันกับหลักทรัพย์ระยะยาวซึ่งถ้าซื้อในขณะนี้ก็จะได้ดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าปกติและจะผูกพันกับอัตราต่ำนี้ไปเรื่อยจนกว่าจะนำออกขายหรือเมื่อครบอายุการไถ่ถอน ในขณะเดียวกัน การถือหลักทรัพย์ระยะสั้นจะเกิดความคล่องตัวที่จะซื้อหลักทรัพย์ใหม่ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าในอนาคตอันใกล้² ความต้องการหลักทรัพย์ระยะยาวจึงมีน้อย ราคาของหลักทรัพย์ระยะยาวจึงต่ำลงและผลตอบแทนจะสูงขึ้นซึ่งจะมีผลทำให้เส้นกราฟแสดงผลตอบแทนมีลักษณะหันเหขึ้น (Upsweeping yield curve)

ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ผู้ลงทุนย่อมต้องการซื้อหลักทรัพย์ระยะยาวเพราะจะได้อัตราผลตอบแทนสูง และหากปริมาณหลักทรัพย์ระยะยาวมีอยู่จำกัดจะทำให้ราคาของหลักทรัพย์ระยะยาวสูงขึ้น และในขณะเดียวกัน ถ้านำหลักทรัพย์ระยะสั้นที่เคยซื้อ-

¹McKinney and Brown, The Management of Commercial Bank Funds, p. 84.

²เพชร ภูมิทรัพย์, หลักการลงทุน, หน้า 131.

ไว้ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยที่ออกขายก็จะขายได้ในราคาขาดทุน¹ เพราะอัตราดอกเบี้ยตราไว้ของหลักทรัพย์ดังกล่าวต่ำกว่าตลาด หากขายก็ต้องขายในราคาต่ำ ดังนั้นจึงไม่ควรขาย และในภาวะการณ์เช่นนี้ผู้ลงทุนควรซื้อหลักทรัพย์มากกว่าที่จะขาย² แต่มักปรากฏว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นธนาคารจะไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อหลักทรัพย์ เพราะมีการขอกู้ยืมเงินจากธนาคารมากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว³

(2) ในทางตรงกันข้าม ถ้าธนาคารเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยของหลักทรัพย์ที่ออกขายในขณะนี้สูงผิดปกติและคาดว่าต่อไปอัตราดอกเบี้ยจะตกต่ำลง ธนาคารก็จะซื้อหลักทรัพย์ระยะยาวไว้มาก⁴ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงในโอกาสต่อไปเมื่อนำหลักทรัพย์นั้นออกขาย ความต้องการหลักทรัพย์ระยะยาวจึงมีมาก ทำให้ราคาสูงและผลตอบแทน (Yield) ต่ำซึ่งจะมีผลทำให้เส้นกราฟแสดงผลตอบแทนมีลักษณะโน้มลง (Downsloping yield curve)

และถ้าปรากฏต่อมาว่าอัตราดอกเบี้ยตกต่ำลงจริง ถ้านำหลักทรัพย์ระยะยาวที่ซื้อไว้ในขณะอัตราดอกเบี้ยสูงออกขายจะได้ราคาสูงมีกำไรมากเนื่องจากขณะนี้หลักทรัพย์ระยะยาวที่ออกขายในตลาดให้อัตราดอกเบี้ยต่ำ จึงควรแต่ขายไม่ควรซื้อ และถ้าจำเป็นจะต้องซื้อก็ควรซื้อแต่หลักทรัพย์ระยะสั้น แต่จะปรากฏว่าในช่วงเวลาที่อัตรา-

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 426.

²Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 218.

³Ibid.

⁴McKinney and Brown, The Management of Commercial Bank Funds, p. 84.

คอกเบี้ยค่าธนาคารมักมีเงินเหลือมาก¹ เรียกว่ามีสภาพคล่องสูง หากจะนำหลักทรัพย์ ออกขายก็จะยิ่งทำให้มีสภาพคล่องสูงมากยิ่งขึ้น ระยะเวลาที่ควรลงทุนและระยะเวลาที่ ควรดำรงสภาพคล่องจะชั้คแย้งกันอยู่เสมอ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าราคาตลาดของหลักทรัพย์จะผันแปร ตามอายุการครบกำหนด โดยหลักทรัพย์ระยะยาวจะมีการเปลี่ยนแปลงของราคามากกว่า ราคาของหลักทรัพย์ระยะสั้นซึ่งจะคงที่มากกว่า² จึงควรลงทุนในหลักทรัพย์ระยะสั้นมากกว่าหากต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่เกิดจากบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์ไม่มีเงินชำระหนี้ หรือล้มละลาย (Credit Risk or Financial Risk) และความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย (Money Risk or Interest Rate Risk)

สำหรับหลักทรัพย์ที่มีอายุปานกลาง (Intermediate-term securities) คือหลักทรัพย์ที่มีอายุ 1 หรือ 4 หรือ 5 ปี (เป็นช่วงอยู่ระหว่างหลักทรัพย์ระยะสั้นและ ระยะยาว) จะมีเส้นกราฟแสดงผลตอบแทนที่มีลักษณะสูงชันมาก (Steep Yield Curve) และสูงสุด (Peak) เส้นผลตอบแทนที่มีลักษณะเช่นนี้เรียกว่า Hump Backed Yield Curve³ ซึ่งหมายความว่ามีความว่าราคาต่ำที่สุด นักลงทุนจึงนิยมซื้อหลักทรัพย์ประเภทนี้ที่มีอายุ การไถ่ถอนคืนใกล้ 5 ปี⁴ ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงแล้วนำออกขายในขณะที่อัตรา

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 218.

²Reed, Commercial Bank Management, p. 428.

³Robinson, The Management of Bank Funds, p. 364.

⁴McKinney and Brown, The Management of Commercial Bank Funds, p. 87.

คอกเปียในตลาดต่ำลงก็จะได้กำไรจากการขายหลักทรัพย์ในที่สุด

3.4 การซื้อขายคล่อง (Marketability) สำหรับในตลาดหุ้นกู้ (Bond market) ถ้าจะพิจารณาเลือกหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายคล่องก็ต้องยอมรับรายได้ (Income) ที่ ในทางตรงข้าม ถ้าเลือกรายได้สูงก็ต้องลดการเน้นในเรื่องซื้อขายคล่องลง กล่าวคือ ถ้าเลือกที่จะลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีการซื้อขายคล่องก็ต้องเลือกลงทุนเฉพาะในหลักทรัพย์ของบริษัทที่มีชื่อเสียงแม้ว่าจะให้ผลตอบแทนต่ำ แต่ถ้าประเมินความต่องการมีสภาพคล่องแล้วและเชื่อว่าจะไม่จำเป็นต้องขายหุ้นกู้ออกไปก่อนถึงกำหนดไถ่ถอนคืน ผลตอบแทนที่ได้จะเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้โดยการยอมลดสภาพการซื้อขายคล่อง อย่างไรก็ตาม การยอมลดการซื้อขายคล่องของหุ้นกู้เพื่อรายได้ควรจะต่ำเฉพาะในกรณีที่สามารถและเต็มใจที่จะถือหุ้นกุนั้นไว้จนถึงกำหนดไถ่ถอนคืน คั้งนั้น จึงควรกันจำนวนเงินที่จะลงทุนไว้บางส่วนเพื่อรายได้ (Nonmarketable opportunities) แต่ไม่ควรเป็นจำนวนที่มากจนทำให้มีพฤติการณ์ลงทุนต้องเสียสภาพการซื้อขายคล่องหรือเสียความยืดหยุ่นที่สำคัญในการทำกำไรสูงสุดในระยะยาว การกำหนดนโยบายในเรื่องการซื้อขายคล่องจึงเป็นเรื่องของการหาจุดสมดุลระหว่างความต่องการที่จะมีสภาพการซื้อขายคล่องกับรายได้หรือผลตอบแทนจากการลงทุน

3.5 ความต่องการของชุมชน (Community needs) ความต่องการเศรษฐกิจของชุมชนเป็นสิ่งที่ธนาคารจะละเอียดมิได้แม้ว่าธนาคารอาจมีขนาดเล็กหรือมีเงินทุนน้อย แต่ก็จะต้องให้ความสนใจต่องความต่องการเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น โดยต้องให้ความสนใจต่องหุ้นกู้ที่ท้องถิ่นเป็นผู้ออกและเป็นหน้าที่ของธนาคารในท้องถิ่นนั้นที่จะต้องพยายามกระตุ้นความสนใจของตลาดให้ถือหุ้นกู้ของท้องถิ่น โดยอาจมีการติดต่อกับหรือตกลงกับธนาคารที่มีการติดต่อกันเป็นประจำหรือมีการติดต่อกับผู้ค้าหุ้นกู้ในท้องถิ่น เพื่อให้มีการประมูลหุ้นกู้ของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งทุกธนาคารควรกำหนดไว้เป็นนโยบายที่จะให้การสนับสนุนดังกล่าว

3.6 การนำหลักทรัพย์ไปวางเป็นประกัน (Securities for pledging)

ความจำเป็นที่จะให้มีการจำหน่ายหลักทรัพย์ของหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ เป็นภาระที่ยุ่งยาก
ต่อธนาคาร ทำให้ปริมาณเอกสารที่ต้องจัดทำและเก็บเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดความล่าช้าโดย
ไม่จำเป็นและทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ธนาคารก็ไม่มีทางเลือกถ้า
หากจะรับเงินฝากจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ผู้บริหารของธนาคารจึงต้องกำหนดไว้
ในนโยบายการลงทุนว่าจะแสวงหาเงินฝากจากหน่วยงานของรัฐบาลมากน้อยเพียงใดและ
จะจัดหาหลักทรัพย์มาค้ำประกันอย่างไร โดยปกติหลักทรัพย์ของรัฐบาลสามารถใช้เป็น
เครื่องค้ำประกันได้เสมอ และการนำหลักทรัพย์ของรัฐบาลไปค้ำประกันเงินฝากเพื่อเรียก
ของรัฐบาลจะทำให้ธนาคารสามารถแสวงหากำไร แต่จะไม่มีกำไรถ้าธนาคารจะเอาหลัก
ทรัพย์รัฐบาลไปค้ำประกันเงินฝากประจำของรัฐบาลที่จ่ายดอกเบี้ยให้เท่ากับอัตราดอกเบี้ย
ในตลาด เพราะผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของรัฐบาลโดยปกติจะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงิน
ฝากประจำ นอกจากนี้ การพิจารณาถึงเงินฝากของรัฐจะต้องพิจารณาถึงผลของภาษีที่ต่อ
การถือหรือการจำหน่ายโดยการค้ำประกันด้วยหลักทรัพย์ที่ได้รับการยกเว้นภาษีด้วย

4. กลยุทธ์ในการหาประโยชน์จากการลงทุน (Investment strategies)

เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนได้มากที่สุด ธนาคารอาจใช้กลยุทธ์วิธีต่าง ๆ เพื่อ
ให้ประสมผลดังกล่าว เช่น Municipal Bank, Trading และ Switching ดังนี้

โดย
↓

4.1 Municipal bank หมายถึง¹ วิธีการที่ธนาคารจะแสวงหาเงิน

ฝากจากหน่วยงานของรัฐบาลและเทศมณฑล (State and Municipal Deposits)
เพื่อนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่ได้รับการยกเว้นภาษี ทั้งนี้เพื่อให้เสียภาษีน้อยที่สุดหรือนำ
ไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่สามารถนำไปเป็นหลักทรัพย์เงินฝากได้ วิธีการเช่นนี้จะทำให้-

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 232.

ธนาคารได้รับกำไรสุทธิหลังหักภาษีเพิ่มขึ้นและเสียภาษีน้อยลง

4.2 Trading หมายถึง กิจกรรมที่ประกอบด้วยการจัดให้มีตลาด (Making a market) การซื้อหลักทรัพย์นอกกลุ่ม (Purchase out-of-line Securities) และการทำอาร์บิเทรจ (Arbitrage) ธนาคารที่จะสามารถประกอบ การค้าชนิดนี้ได้จะต้องมีประสบการณ์และทุนอย่างเพียงพอ¹ ซึ่งจะทำได้เฉพาะธนาคาร ใหญ่ ๆ เท่านั้น²

4.2.1 การจัดให้มีตลาด (Making a market) หน้าที่นี้ปกติจัด โดยแผนกลงทุนของธนาคารหรือผู้รับประกันการจำหน่ายหุ้น (Underwriter) รายอื่น ๆ โดยทั่วไปธนาคารจะรับประกันการจำหน่ายเฉพาะหลักทรัพย์ของเทศบาล (Municipal issues) ดังนั้น ธนาคารจึงควรจัดให้มีตลาดสำหรับหลักทรัพย์ประเภทนี้เท่านั้น

4.2.2 การซื้อหลักทรัพย์นอกกลุ่ม (Purchase out-of-line issues) บางครั้งธนาคารมีโอกาสที่จะซื้อหลักทรัพย์ที่ขายในราคาต่ำกว่าราคาจริง ทั้งนี้เพราะมีปริมาณหลักทรัพย์มากเกินไป (Over-supplies) ในตลาดของหลักทรัพย์ นั้น หลักทรัพย์เหล่านี้ได้แก่หลักทรัพย์ใหม่ ๆ และหลักทรัพย์ของรัฐบาล³

4.2.3 การทำอาร์บิเทรจ (Arbitrage) หมายถึง การซื้อหลัก ทรัพย์ในตลาดหนึ่งแล้วเอาไปขายทันทีในอีกตลาดหนึ่งเพื่อให้ได้กำไรเมื่อราคาของหลัก ทรัพย์สูงขึ้น⁴ ความแตกต่างของหลักทรัพย์นั้นในตลาดทั้งสองได้แก่ราคาและอายุครบ -

¹Robinson, The Management of Bank Funds, p. 335.

²Reed, Commercial Bank Management, p. 463.

³Robinson, The Management of Bank Funds, p. 335.

⁴Reed, Commercial Bank Management, p. 463.

กำหนดไว้ก่อน

ธนาคารที่จะทำการซื้อหลักทรัพย์นอกกลุ่มและทำอาร์บีเทรดได้ต้องมีเงินขนาดเพียงพอที่จะลงไปหลักทรัพย์นั้น

4.3 Switching หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการถือหลักทรัพย์อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและอัตราดอกเบี้ย เช่น ธนาคารจะเปลี่ยนไปถือหลักทรัพย์ระยะยาวเมื่อคาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะลดลง (เนื่องจากสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ เป็นต้น) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในภาษี (Tax switch) ก็มีบทบาทที่ก่อให้เกิดกำไรสุทธิแก่ธนาคารในฐานะผู้ลงทุนมากขึ้นในที่สุด กล่าวคือ ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยของหลักทรัพย์ในตลาดเพิ่มขึ้น ราคาหลักทรัพย์ที่ซื้อไว้เดิมจะตกลง เมื่อขายก็จะขายได้ราคาต่ำกว่ามูลค่า ซากทุนจากการขายหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นนี้จะประหยัดภาษีได้และจะเป็นเงินทุนส่วนหนึ่งที่จะถูกนำมารวบรวมไปซื้อหลักทรัพย์ชนิดใหม่ที่มีคุณภาพเท่าเดิมมาแทนที่หลักทรัพย์ที่ขายไป และเนื่องจากเป็นช่วงเวลาซึ่งหลักทรัพย์ราคาตกลงจึงมักจะซื้อได้ในราคาต่ำกว่ามูลค่า ถ้าไรจากการซื้อหลักทรัพย์นี้จะต้องเสียภาษีในอัตราที่กฎหมายกำหนดซึ่งถ้าอัตราภาษีทั้งสองคราวแตกต่างกันก็จะเป็นเครื่องกำหนดกำไรสุทธิรวมได้

และในทางตรงข้าม หากเป็นช่วงที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดลดลง ราคาของหลักทรัพย์ต่าง ๆ จะสูงขึ้น เมื่อขายก็จะได้ราคาสูงกว่ามูลค่า ถ้าไรจากการขายหลักทรัพย์นี้จะต้องนำไปเสียภาษีเมื่อซื้อหลักทรัพย์ชนิดใหม่ที่มีคุณภาพเท่าเดิมมาแทนที่หลักทรัพย์ที่ขายไป และเนื่องจากเป็นช่วงที่ราคาหลักทรัพย์สูงขึ้นจึงมักจะซื้อได้ในราคาที่ซากทุนซึ่งซากทุนจากการซื้อหลักทรัพย์นี้จะเป็นส่วนที่ประหยัดภาษีได้ อย่างไรก็ตาม กำไรสุทธิรวมจากการขายและซื้อหลักทรัพย์นี้ขึ้นอยู่กับอัตราภาษีด้วย

นอกจากนี้ หากหลักทรัพย์ทั้งสองประเภทให้ผลตอบแทนแตกต่างกันยังจะทำให้เกิดกำไรหรือซากทุนอีกด้วยซึ่งอัตราภาษีจะเข้ามามีบทบาทอีกเช่นกัน

เงินกู้ยืม (Borrowing)

บางครั้งธนาคารมีความจำเป็นต้องการเงินทุนเพื่อนำมาเป็นทุนหมุนเวียนหรือเพื่อขยายเครดิตรวมทั้งนำมาพยุงฐานะสภาพคล่องของธนาคาร การจัดหาเงินทุนแหล่งที่สองรองจากเงินฝากจึงได้แก่เงินกู้ยืม การกู้ยืมของธนาคารอาจมาจากแหล่งต่าง ๆ กัน เช่น จากธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น เป็นต้น และโดยที่การกู้ยืมเป็นการจัดหาเงินทุนที่ในที่สุดจะต้องมีเงินหมุนเวียนไหลออกเป็นค่าดอกเบี้ยและต้นเงินที่จะใช้คืนเมื่อครบกำหนดซึ่งจะมีผลกระทบต่อสภาพคล่องและกำไรของกิจการ การตัดสินใจใช้เงินกู้ยืมแต่ละประเภทจึงเป็นสิ่งสำคัญ

1. ประเภทของเงินกู้ยืม อาจมีทั้งการกู้ยืมโดยตรงจากธนาคารกลาง และการกู้ยืมจากแหล่งอื่น

การกู้ยืมจากธนาคารกลางนั้น เมื่อธนาคารพาณิชย์ต้องการความช่วยเหลือเพราะขาดแคลนเงินทุน ในฐานะที่เป็น "Lender of last resort" ธนาคารกลางจะให้ความช่วยเหลือด้วยการให้เงินกู้ยืมโดยมีหลักทรัพย์รัฐบาลเป็นประกัน

นอกจากนี้ในสหรัฐอเมริกายังมีเงินทุนอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า Fed. Funds (Federal Funds) เป็นเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารกลาง เมื่อขาดแคลนเงินธนาคารหนึ่งจะขอยืมเงินจำนวนนี้จากอีกธนาคารหนึ่งที่มีเงินสำรองเหลือ ดังนั้น "Fed. Funds" จึงเป็นเงินให้กู้ยืมของธนาคารผู้ขายและเป็นเงินกู้ยืมของธนาคารผู้ซื้อ¹ ซึ่งโดยปกติจะใช้สำหรับเพื่อแก้สภาพคล่องในระยะสั้น ๆ

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 135.

บางครั้งเมื่อมีความต้องการเงินสูง ธนาคารพาณิชย์อาจนำตราสารทางการเงินพาณิชย์ (Commercial Papers) ที่ออกโดยกิจการอุตสาหกรรมและบริษัทการเงินออกขายลด หรือการขายเงินกู้โดยการจำนอง (Mortgage Loan) ไปประทวนสินค้า (Warehousing Arrangement) ก็เป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนได้วิธีหนึ่ง นอกจากนี้ การนำหลักทรัพย์ออกขายโดยสัญญาว่าผู้ขายจะซื้อคืนเมื่อถึงกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในอนาคตก็สามารถช่วยให้ธนาคารพาณิชย์ได้เงินทุนมาใช้ วิธีการดังกล่าวเรียกว่า "Repurchase Agreement"

Negotiable Certificate of Deposit (CD) เป็น¹ เครื่องมือกู้ยืมประเภทหนึ่งที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องจ่ายคืนเงินและดอกเบี้ยให้แก่ผู้ถือภายในเวลาที่กำหนดไว้ และธนาคารนิยมออก CD เมื่อประสงค์จะได้เงินกู้ระยะสั้น

นอกจากการกู้ยืมดังกล่าวแล้ว ธนาคารที่มีธุรกิจทางข้ามประเทศมากหรือมีสาขาที่ต่างประเทศยังสามารถกู้เงินจากตลาดการเงินในต่างประเทศได้ควย และตลาดยุโรปคอลลาร์และสิงคโปร์คอลลาร์ก็เป็นส่วนหนึ่งของตลาดการเงินดังกล่าว

การกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยนั้น ถ้าเป็นการแก้ปัญหาสภาพคล่องระยะสั้นมักนิยมแบบ Overnight loan จากธนาคารพาณิชย์อื่นหรือจากธนาคารแห่งประเทศไทยโดยวิธีจำหน่ายหลักทรัพย์รัฐบาลเป็นประกัน แต่ถ้าเป็นการแก้ปัญหาระยะยาวหรือเพื่อประโยชน์จากการหารายได้จากผลต่างของอัตราดอกเบี้ยหรือกำไรจากการแลกเปลี่ยนจะนิยมกู้จากธนาคารต่างประเทศมากกว่า นอกจากนี้ การกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยโดยวิธีการขายช่วงลดตัวสัญญาให้เงินก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายของ

¹McKinney and Brown, Management of Commercial Bank Funds,

ลูกค้าของธนาคารที่นำตัวเงินมาขายลด เพราะอัตราส่วนลดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยคิดจากตัวเงินที่รับช่วงซื้อลดนี้โดยปกติจะสูงมาก เพื่อเป็นการสนับสนุนการอุตสาหกรรมเกษตรกรรม และเพื่อส่งเสริมการส่งสินค้าออก

2. หลักการตัดสินใจใช้เงินกู้ยืมแต่ละประเภท ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เมื่อเกิดการขาดแคลนเงินทุน นอกเหนือไปจากเงินฝากแล้วธนาคารพาณิชย์สามารถกู้ยืมเงินได้จากแหล่งต่าง ๆ หลายแหล่งด้วยกัน การตัดสินใจใช้แหล่งกู้ยืมธนาคารพาณิชย์จะต้องพิจารณาถึงต้นทุน (Cost) เป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้น และการพิจารณาที่ที่จะต้องคำนึงถึงสิ่งอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การเปรียบเทียบความเสี่ยงกับผลตอบแทนที่จะได้รับ (Risk-benefit comparison)¹ เป็นต้น

เงินกองทุน (Capital Funds)

นอกจากธนาคารพาณิชย์จะต้องบริหารงานอย่างรอบคอบในเรื่องการดำรงสภาพคล่อง การให้กู้ยืม การลงทุน และเงินกู้ยืมแล้ว เงินกองทุนของธนาคารก็มีความสำคัญที่ผู้บริหารงานธนาคารจะต้องคำนึงถึงเพราะเป็นสิ่งที่จะรองรับ (Absorb) ผลสูญเสียที่จะเกิดขึ้นจากการให้กู้ยืม การลงทุน และผลสูญเสียอื่น ๆ หากธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนไว้ไม่เพียงพออาจทำให้ผู้ฝากเงินขาดศรัทธาและความมั่นใจต่อความมั่นคงของธนาคารได้ โดยเมื่อใดผู้ฝากเงินคิดว่าเงินกองทุนของธนาคารมีจำนวนน้อยจนอยู่ในสภาพที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเงินฝากของเขาหรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ (Insolvent) เขาก็จะหาทางถอนเงินออกไปทำให้ธนาคารตกอยู่ในสภาพลำบากได้อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้เกิดความพอเพียงของเงินกองทุนย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความสามารถในการหารายได้ ประสิทธิภาพในการบริหารเงินทุนที่ทำให้

¹Ibid., p. 193.

เกิดผลสูญเสียย่อย รวมตลอดทั้งเจตนารมณ์ของผู้ถือหุ้นของธนาคารที่ประสงค์จะสร้าง
ความแข็งแกร่งของเงินกองทุน กล่าวโดยสรุป การสร้างเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์
ให้มีความแข็งแกร่งอย่างพอเพียงเป็นเรื่องสำคัญที่จะก่อให้เกิดความปลอดภัย (Safety)
แก่ผู้ฝากเงินและผู้ถือหุ้น

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงเงินกองทุน การดำรงเงินกองทุนจะมีประ-
สิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกันคือ¹ สภาพเศรษฐกิจทั่วไป สภาพแวด-
ล้อมของอาณาเขตนั้น คุณภาพและความคล่องของสินทรัพย์ และคุณภาพของผู้บริหารงาน
ของธนาคาร นอกจากนี้ปัจจัยอื่น ๆ เช่น² การเปลี่ยนแปลงข้อบัญญัติของรัฐบาลและระบบ
ธนาคารก็มีอิทธิพลต่อการดำรงเงินกองทุนเช่นกัน

สภาพเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของอาณาเขตที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้การ
ดำรงขนาดเงินกองทุนต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงชนิดของสินทรัพย์ส่วนใหญ่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของ
ระบบเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล เช่น รัฐบาลประสงค์จะให้มีการถือหลักทรัพย์
รัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้น สำหรับคุณภาพนั้น ความเสี่ยงของสินทรัพย์ของธนาคารพา-
ณิชยขึ้นอยู่กับคุณภาพของสินทรัพย์นั่นเอง โดยจัดวางชั้นสินทรัพย์ที่มีคุณภาพต่ำได้ดังนี้³
ประเภทที่ต่ำกว่ามาตรฐาน (Substandard) ประเภทที่น่าสงสัย (Doubtful) และ

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial
Banks, p. 72.

²Philips J. Hahn, The Capital Adequacy of Commercial
Banks (New York : The American Press, 1966), p. 17.

³Ibid., p. 37.

ประเภทที่สูญคอนข้างแน่นอน (Loss)

ถ้าอัตราส่วนสินทรัพย์ที่มีคุณภาพต่ำดังกล่าวน้อยกว่าร้อยละ 20 ของเงินกองทุนก็ไม่ได้ว่ามีปัญหา และถ้าอัตราส่วนอยู่ในระหว่างร้อยละ 20-40 ถือว่ายังอยู่ในระดับพอใช้ แต่ถ้าอยู่ในช่วงร้อยละ 40-80 ของเงินกองทุนจะแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของสินทรัพย์ไม่เป็นที่น่าพอใจ

คุณภาพของผู้บริหารงานธนาคารก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อเงินกองทุน การบริหารอาจจัดอยู่ในชั้น¹ ที่มีความสามารถ (Strong and competent) หรือในชั้นพอใช้ (Fair) ชั้นอ่อน (Poor) ชั้นที่ไม่มีความสามารถ (Incompetent) หรือชั้นที่น่าไว้วางใจ (Integrity questioned) เป็นต้น

2. การประมาณขนาดของเงินกองทุน โดยที่ขนาดของเงินกองทุนเป็นสิ่งที่น่าจะแสดงให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์สามารถรองรับความเสี่ยงได้ มาตรการใช้วัดความปลอดภัยจากขนาดของเงินกองทุนจึงเป็นสิ่งที่นิยมกัน การวัดขนาดของเงินกองทุนมีอยู่หลายวิธี เช่น การประมาณด้วยอัตราส่วน เป็นต้น และในการพิจารณาความเพียงพอของเงินกองทุนนั้น การจะถืออัตราส่วนที่กล่าวมาเป็นเครื่องวัดว่ามีทุนเพียงพอหรือไม่เพียงพอแต่อย่างเดียวนั้น ยังไม่อาจเชื่อถือได้ จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่นประกอบกันได้ กล่าวข้างต้นด้วย เพราะอัตราส่วนเหมาะสมสำหรับใช้ เป็น เครื่องทดสอบความเพียงพอของเงินกองทุนในระยะขั้นต้นเท่านั้น²

การประมาณขนาดของเงินกองทุนด้วยอัตราส่วน เดิมนิยมใช้อัตราส่วนเงิน-

¹Ibid.

²วารีย์ หะวานนท์, คำบรรยายวิชาเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารธนาคารพาณิชย์, คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองทุนต่อเงินฝากทั้งสิ้น (Capital to deposit ratio) หลักเกณฑ์โดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกา ธนาคารพาณิชย์ควรจะดำรงทุนและส่วนเกินทุน (Capital and surplus) อย่างน้อยร้อยละ 10 ของเงินฝากทั้งสิ้น¹ โดยถือกันว่าธนาคารใดดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อเงินฝากต่ำกว่า 1 ส่วน 10 การดำเนินงานของธนาคารนั้นจะมีระดับความปลอดภัย (Margin of safety) ต่ำ² การใช้หลักเกณฑ์นี้ก่อให้เกิดความขัดข้องในการที่จะประมาณคุณภาพหรือจำนวนของสินทรัพย์ที่ลงทุนด้วยเงินฝาก ถ้าบางธนาคารมีเงินลงทุนระยะยาวหรือมีเงินกู้ยืมที่มีความเสี่ยงสูง การวัดขนาดด้วยเงินฝากจึงไม่สามารถที่จะทำให้ทราบถึงคุณภาพของสินทรัพย์ได้

ต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงให้วัดขนาดของเงินกองทุนด้วยอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น (Capital to total assets) หลักเกณฑ์นี้ในสหรัฐอเมริกากำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนอย่างน้อยร้อยละ 7 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามสินทรัพย์แต่ละชนิดมีความเสี่ยงต่างกันไป ธนาคารหนึ่งที่ดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อเงินฝากทั้งสิ้นหรือต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นจะมีความเสี่ยงไม่เท่ากับอีกธนาคารหนึ่งที่ดำรงเงินกองทุนในอัตราส่วนเท่ากันแต่มีสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่างกัน ดังนั้น การใช้หลักเกณฑ์ทั้งสองประการจึงมีข้อจำกัดดังกล่าว

การวัดขนาดของเงินกองทุนอีกวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพกว่าเพื่อหลีกเลี่ยงข้อขัดข้องดังกล่าว อาจทำได้โดยการให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์

¹Weldon Welpling, Bank Investments (New York : American Institute of Banking, The American Bankers Association, 1965), p. 221.

²Reed, Commercial Bank Management, p. 525.

เสี่ยง (Capital to risk assets ratio)¹ สินทรัพย์เสี่ยงในที่นี้หมายถึง² สินทรัพย์ทั้งสิ้นแต่ไม่รวมสินทรัพย์ที่มีลักษณะใกล้เคียงเงินสด หลักทรัพย์รัฐบาล หรือหลักทรัพย์รัฐบาลที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี และเงินในบัญชีที่ไม่มีความเสี่ยงเนื่องจากการค้าประกันจากองค์กรต่าง ๆ และในบางกรณีรวมถึงยอดเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์อื่นด้วย³

สำหรับประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ได้กำหนดให้ค่าวงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไว้ในอัตราร้อยละ 9⁴ โดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์มาตรา 10 ได้บัญญัติไว้ว่า "ให้ธนาคารพาณิชย์ค่าวงเงินกองทุนไม่ต่ำกว่าอัตราส่วนกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นตามอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี อัตรานั้นต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละห้าและไม่เกินร้อยละสิบห้า"

นอกจากจะต้องค่าวงความแข็งแกร่งของเงินกองทุนตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งควรจะมีวิธีการวิเคราะห์ผลสูญเสียอันอาจเกิดจากสินทรัพย์ต่างๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเงินกองทุนของธนาคาร วิธีการนี้จะชี้ให้เห็นถึงจำนวนเงินกองทุนอย่างต่ำที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องค่าวงไว้เพื่อรองรับผลสูญเสียอันอาจเกิดขึ้นจากสินทรัพย์เสี่ยงประเภทต่าง ๆ โดยจะวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative analysis) และในเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) โดยถือว่าสินทรัพย์แต่ละประเภทจะมี -

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Bank, p. 76.

²Reed, Commercial Bank Management, pp. 526-527.

³McKinney, Management of Commercial Bank Funds, p. 247.

⁴ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2513 ออกตามความในมาตรา 10.

ความเสี่ยงแตกต่างกันไป สินทรัพย์ประเภทใดที่มีความเสี่ยงมากจะกำหนดอัตราส่วนที่จะ
 ต้องสำรองเงินกองทุนไว้สูงเพื่อรองรับความเสี่ยง และในทางตรงข้าม สินทรัพย์ใดที่ไม่มี
 ความเสี่ยงเลยก็就不用ประเมินความต้องการเงินทุนสำหรับผลสูญเสียอันอาจเกิดจากสิน
 ทรัพย์ประเภทนี้ เป็นต้น

Federal Reserve Bank of New York ได้จัดสินทรัพย์ดังกล่าวออกเป็น
 หมวดหมู่ 6 ประเภท ตามลำดับความเสี่ยงจากน้อยไปมาก (ดังภาพ)¹ ได้แก่ สินทรัพย์
 ที่ไม่มีความเสี่ยง มีความเสี่ยงน้อยที่สุด มีความเสี่ยงระดับธรรมดา มีความเสี่ยงมากกว่า
 ระดับธรรมดา สินทรัพย์ที่จะต้องถูกค่าเงินการ และสินทรัพย์ประจำ

¹Ibid., p. 250.

ตารางที่ 2
การจัดประเภททรัพย์สิน

Capital Adequacy

New York Federal Reserve Bank Method of Analysis

ASSET CLASSIFICATION	Capital Requirement Percent	Amount
Riskless Assets		
Cash and due from banks	_____	
U.S. Government securities due within 5 years	_____	
Other comparable assets (e.g. Federal Funds Sold)	_____	
	-0-	
Minimum Risk Assets		
U.S. Government securities due 5 years or more	_____	
Other investment grade securities due within 5 years	_____	
F.H.A. insured and guaranteed portion V.A. mortgages	_____	
Insured modernization loans	_____	
Loans secured by passbooks	_____	
Loans secured by U.S. Govern- ment securities	_____	
Loans secured by cash value of life insurance	_____	
Short-term loans to municipi- palities	_____	
Money market loans (broker's loans, commercial paper, short-term commodity loans, etc.)	_____	
Loans guaranteed by U.S. Government or Agencies	_____	
Other comparable assets	_____	
	5%	\$ _____

ASSET CLASSIFICATION	Capital Requirement Percent	Amount
Normal Risk Assets		
Balance of investment grade securities		
Other loans		
Other Assets		
	12%	\$ _____
Substandard Assets		
Loans so classified		
Other real estate		
Other securities except stocks and defaulted bonds		
	20%	\$ _____
Workout Assets		
Real esate not used for bank premises		
Stocks		
Defaulted bonds		
Doubtful assets		
	50%	\$ _____
Fixed Assets		
Bank premises		
Furniture and fixtures		
	100	\$ _____
Total Required Minimum Capital		
		\$ _____

สินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง (Riskless Assets) ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร หลักทรัพย์รัฐบาลที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี เป็นต้น สินทรัพย์เหล่านี้ไม่มีความเสี่ยง จึงไม่ต้องประเมินความต้องการเงินทุนสำหรับผลสูญเสีย

สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงน้อย (Minimum risk assets) ได้แก่ เงินให้กู้ยืม และเงินลงทุนที่มีความเสี่ยงจากการไม่ได้รับชำระหนี้ (Credit Risk) น้อย เช่น เงินให้กู้ยืมที่ได้รับประกันโดยรัฐบาลหรือหน่วยงานหรือองค์การของรัฐหรือมีเงินสดหรือเงินฝากเป็นประกัน และเงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลที่มีอายุครบกำหนดไถ่ถอนภายใน 5 ปี เป็นต้น สินทรัพย์ประเภทนี้ควรประเมินเงินทุนสำหรับผลสูญเสียไว้ร้อยละ 5

สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงระดับธรรมดา (Normal risk assets) ได้แก่ เงินให้กู้ยืมส่วนที่เหลือและเงินลงทุนที่มีอายุครบกำหนดไถ่ถอนเกินกว่า 5 ปี ความต้องการเงินทุนสำหรับผลสูญเสียเป็นร้อยละ 12

สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงมากกว่าระดับธรรมดา (Substandard assets) ได้แก่ สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงกว่าธรรมดา เช่น ลูกหนี้ เงินให้กู้ยืมที่จัดอันดับต่ำกว่ามาตรฐาน หลักทรัพย์ลงทุนอื่นนอกจากหลักทรัพย์ที่ปิดนัดชำระหนี้คืน อสังหาริมทรัพย์อื่น เป็นต้น อัตราสำรองเพื่อความสูญเสียกำหนดให้เป็นร้อยละ 20

สินทรัพย์ที่จะต้องถูกดำเนินการ (Workout assets) หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ใช้เป็นสถานที่ทำงาน เงินให้กู้ยืมและสินทรัพย์อื่นที่ถูกจัดให้เป็นสินทรัพย์น่าสงสัย เป็นต้น อัตราสำรองเพื่อความสูญเสียได้กำหนดไว้สูงถึงร้อยละ 50

สินทรัพย์ประเภทสุดท้าย ได้แก่ สินทรัพย์ประจำ (Fixed assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่จะต้องสูญเสียอย่างแน่นอน รวมถึงสินทรัพย์ประจำอื่น ๆ เช่น ที่ทำการธนาคาร เครื่องตกแต่ง เครื่องใช้ ฯลฯ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่เสื่อมมูลค่าตามระยะเวลาและขายได้ยากหรือขายไม่ได้ราคาเมื่อถึงการล้มละลาย สินทรัพย์ประเภทนี้จึงมีความเสี่ยงมากที่สุด

อัตราสำรองเงินกองทุนเพื่อผลสูญเสียนี้อาจกำหนดได้ถึงเท่าตัวของมูลค่าสินทรัพย์นั้น

กำไร (Profit)

โดยที่ธนาคารเป็นสถาบันที่รับฝากเงินแล้วนำเงินนั้นออกหาผลประโยชน์ด้วยการให้กู้ยืม ลงทุนในหลักทรัพย์บางประเภท และธนาคารที่ดำเนินการค้าต่างประเทศ ยังอาจหาประโยชน์จากการปริวรรตต่างประเทศด้วย รายได้ส่วนใหญ่ของธนาคารได้แก่ รายได้จาก การให้กู้ยืมและซื้อลด จากหลักทรัพย์ลงทุน จากการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ และรายได้อื่น ๆ สำหรับรายจ่ายของธนาคารนั้น ส่วนใหญ่เป็นดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายให้แก่ผู้ฝากเงินหรือจากเงินที่กู้ยืมมา เงินเดือนและค่าจ้างพนักงาน และรายจ่ายอื่น ๆ

กำไร เป็น เครื่องมือระดมทุนที่สำคัญอย่างหนึ่งจึง เป็นสิ่งที่นักการธนาคารจะต้องบริหารงานด้วยความรอบคอบ เพื่อเพิ่มผลกำไรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายที่ประมาณการไว้

1. รายได้ของธนาคาร แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.1 รายได้จากการให้กู้ยืมและซื้อลด เป็นรายได้หลักของธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ในรูปของดอกเบี้ยและค่าบริการที่จะมีจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับขนาดและส่วนประกอบของการให้กู้ยืม (Loan Portfolio)¹ ในสหรัฐอเมริกา การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตาม² ความเสี่ยง (Credit Risk) อายุการชำระคืน ค่าใช้จ่ายในการให้กู้ จำนวนเงินฝากอย่างต่ำของผู้ขอกู้ และหลักประกัน เช่น ถ้าเห็นว่าการให้กู้ยืมรายใดจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระหนี้จำนวน

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 469.

²Ibid.

สูง ธนาคารก็จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นโดยนำผลสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่พึงเกิดจากการเรียกเก็บหนี้รวมเข้าไปด้วย หรือถ้าอายุการชำระคืนของเงินกู้ยาวนานก็ย่อมมีโอกาสที่จะได้รับความเสี่ยงทางการเงิน (Money Rate Risk) มากกว่าเงินกู้ระยะสั้น เป็นต้น

1.2 รายได้จากหลักทรัพย์ เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ รองจากการให้กู้ยืมและซื้อลด รายได้จากหลักทรัพย์มักถืออยู่ในรูปของดอกเบี้ยซึ่งจะมีจำนวนเท่าใดโดยขึ้นอยู่กับ¹ ขนาดและส่วนประกอบของการลงทุน (Investment Portfolio) และอัตราผลตอบแทนซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนของธนาคารจะมีสัดส่วนโดยประมาณเป็นครึ่งหนึ่งของอัตราผลตอบแทนที่ได้จากการให้กู้ยืม

1.3 รายได้อื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นสัดส่วนน้อย เมื่อเทียบกับรายได้ทั้งสิ้น ได้แก่ ค่าบริการและค่าธรรมเนียม ค่าปรับที่ได้จากการชำระหนี้ล่าช้า เป็นต้น

สำหรับธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ถ้าไรจากการ परिवรรตเงินตราต่างประเทศก็เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

2. รายจ่ายของธนาคาร โดยที่ธนาคารเป็นสถาบันหนึ่งที่มีหน้าที่ให้บริการ จึงปรากฏว่าในระยะสั้นรายจ่ายของธนาคารส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายคงที่ แต่ในระยะยาวความแปรปรวนทางเศรษฐกิจย่อมมีส่วนกระทบต่อรายจ่ายและผลกำไรของธนาคาร การศึกษาถึงรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ของธนาคารจึงเป็นเรื่องสำคัญ

2.1 เงินเดือนและค่าจ้าง ในสหรัฐอเมริกา เงินเดือนและค่าจ้างเป็นรายจ่ายที่มีจำนวนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับรายจ่ายทั้งสิ้น รายจ่ายนี้รวมถึงเงินชดเชยบำนาญ เงินเลี้ยงชีพ เงินประกันชีวิตและสุขภาพ ส่วนแบ่งกำไรและโบนัส และผลประโยชน์อื่น ๆ (Other fringe benefits) ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ขึ้นอยู่กับจำนวน

¹Ibid., p. 486.

พนักงานและอัตราค่าจ้าง

2.2 คอกเบี้ยจ่ายแก่ผู้ฝากเงิน เป็นแหล่งรายจ่ายที่สำคัญลำดับสอง รองจากเงินเดือนและค่าจ้าง ความเจริญเติบโตของคอกเบี้ยจ่ายนี้มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับความเจริญเติบโตของเงินฝาก ส่วนอัตราคอกเบี้ยจ่ายจะต้อง เป็นไปตามกฎหมาย

2.3 รายจ่ายอื่น ๆ มีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับรายจ่ายทั้งสิ้นได้แก่ คอก เบี้ยเงินกู้ยืม ภาษี และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันเกี่ยวกับที่ทำการธนาคาร เครื่องตกแต่ง และเครื่องใช้ เช่น ค่าเช่าอาคาร ค่าเช่าที่จอดรถ เป็นต้น นอกจากนี้ยังหมายถึงราย จ่ายที่ไม่ใช่รายจ่ายจากการดำเนินงานด้วย

3. กำไรของธนาคาร หากธนาคารพาณิชย์ดำเนินงานได้รับผล เป็นที่พอใจ ธนาคารจะกันกำไรส่วนหนึ่งไว้ เป็นเงินสำรองสำหรับผลสูญเสียอันอาจ เกิดจากการให้ กู้ยืม นอกจากนี้ผลกำไรคงเหลือของธนาคารหลังจากจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นในรูป ของเงินปันผลแล้ว จะนำมาเพิ่มเงินกองทุนของธนาคารให้สูงขึ้นด้วย

ในการให้กู้ยืมและซื้อลดของธนาคาร คุณภาพของลูกหนี้เป็นสิ่งที่จะต้องให้ เห็นถึง ผลสูญเสียอันอาจเกิดจากการให้สินเชื่อนั้น ธนาคารพาณิชย์บางแห่งจึงต้องกันเงินกำไร ไว้สำหรับผลขาดทุนที่อาจจะเกิดขึ้น การกันเงินดังกล่าวจะประมาณโดยใช้อัตราการสูญ- เสียในอดีตเป็นหลัก และคำนึงถึงการบริหารเงินกู้ยืมในปัจจุบันประกอบด้วย

นอกจากนี้ผลกำไรของธนาคาร จะถูกนำไปเพิ่มในกำไรสะสมและทำให้เงิน กองทุนของธนาคาร เพิ่มขึ้นด้วยในที่สุด แต่กำไรจะลดลง เมื่อถึงระยะที่จะต้องจ่ายผล ตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นด้วยการจ่าย เงินปันผลตามอัตราที่ได้รับอนุมัติ

หากธนาคารดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมีผลกำไรสูง ผู้ถือหุ้นของธนาคาร ย่อมยินดีและเต็มใจที่จะลงทุนเพิ่มอีกเมื่อถึงคราวจำเป็น นอกจากนั้นผู้ฝากเงินและผู้ที่จะ

ให้ธนาคารกู้ยืมเงินยอมจะดำเนินธุรกิจกับธนาคารด้วยความสบายใจเพราะแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการดำเนินงานของธนาคารและความแข็งแกร่งของเงินกองทุนของธนาคารดีขึ้น

ด้วยเหตุที่กำไรของธนาคารมีความสำคัญดังกล่าวแล้ว หากธนาคารสามารถเพิ่มกำไรให้อยู่ในระดับที่แสดงให้เห็นว่ามีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ได้อีกก็จะได้รับความสนใจจากบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมา ทำให้ธนาคารสามารถระดมเงินทุนได้มาก การเพิ่มกำไรอาจใช้กลวิธีเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นและ/หรือลดรายจ่ายให้น้อยลง แต่ปรากฏว่าในการบริหารงานของธนาคารจะมีปัญหาบางประการที่ทำให้ธนาคารไม่สามารถเพิ่มกำไรให้อยู่ในระดับที่ต้องการได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มกำไรให้มากขึ้นนั้นจะกระทำโดยลึกลับสามารถเพิ่มสินทรัพย์ที่มีรายได้ให้มากขึ้น แต่มีข้อจำกัดของกฎหมายบางประการเกี่ยวกับจำนวนและชนิดของสินทรัพย์ที่มีรายได้ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถเพิ่มกำไรด้วยวิธีดังกล่าวได้ เช่น ข้อจำกัดของธนาคารพาณิชย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งกู้ยืม¹

นอกจากนี้ การลดรายจ่ายของธนาคารก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง โดยทั่วไป หากธนาคารประสงค์ที่จะลดรายจ่ายเกี่ยวกับเงินเดือนและค่าจ้างก็สามารถทำได้ด้วยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น แต่ข้อจำกัดของปัญหานี้ขึ้นอยู่กับขนาดของธนาคาร กล่าวคือ ถ้าเป็นธนาคารขนาดใหญ่จะสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายจากการซื้อหรือเช่าซื้อเครื่องมือดังกล่าวได้มากกว่า สำหรับรายจ่ายทางด้านอื่นที่จะสามารถลดได้หรือไม่บางครั้งจะต้องคำนึงถึงนโยบายของรัฐบาลประกอบด้วย

4. การวิเคราะห์และวางแผนล่วงหน้า การบริหารกำไรของธนาคารจะประสบผลสำเร็จเมื่อสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกำไรโดยเทียบกับผลการ

¹Reed, Commercial Bank Management, p. 516.

ดำเนินงานในอดีตหรือผลการดำเนินงานของธนาคารอื่นที่มีขนาดเดียวกัน การเปรียบเทียบ อาจกระทำในลักษณะปีต่อปี แผนการวิเคราะห์รายได้ของธนาคาร (อันได้แก่การให้สินเชื่อ และการลงทุน) จะไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพท์ที่เกิดจากรายได้ที่ธนาคารไม่สามารถ หารายได้ (Yield) ที่อยู่ในรูปอัตราผลตอบแทนที่ได้รับ (Rate of return) จากการ ให้สินเชื่อและการลงทุนนั้น¹ และหากันรายจ่ายหากไม่มีการวิเคราะห์ถึงความเคลื่อนไหว ของรายจ่ายแต่ละรายการ หรือการวิเคราะห์ที่เรียกว่า Functional Cost Analysis ซึ่งจะช่วยทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการควบคุมต้นทุนของธนาคารแล้วก็จะทำให้ผลของการ วิเคราะห์ไม่ได้ผลโดยสมบูรณ์

การบริหารกำไรที่ให้เกิดแก่ธนาคารจะดำเนินไปได้ดีถ้าได้มีการกำหนดงบกำไร ขาดทุนโดยประมาณ (Pro forma profit and loss account) หรืองบประมาณ (Budget) ซึ่งกระทำขึ้นโดยอาศัยการพิจารณาจาก² ภาวะเศรษฐกิจ ความเจริญเติบโต ของสังคมในท้องถิ่นที่ธนาคารตั้งอยู่ ภาวะการแข่งขัน และการเปรียบเทียบกับธนาคารอื่นๆ ในสภาวะเดียวกัน การคาดคะเนกำไรในอนาคตอาจกระทำเป็นช่วงรายปีหรือระยะเวลาที่ นานกว่านั้น อย่างไรก็ตาม การคาดการณ์ที่นานเกินไปอาจไม่เป็นมาตรฐานหรือแนวทาง ที่ดีหากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา

¹Crosse and Hempel, Management Policies for Commercial Banks, p. 101.

²Ibid., p. 106.